

Jon

Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo yame Jon rimirai Nəgkiarien kwəkwə kape nəkwəkwə e Jon

?Pa rimirai nəkwəkwə e? Kitawə kaseinein mə pa nhagin rimirai nəkwəkwə e, meinai yermamə yame rimirai nəkwəkwə e riphə niniyen nhagin. Mərig rikitawə raməsik mə Aposol Jon rimirai. In naorahi Jemes, kini iriu kwajikovə mir kape Sebedi. In yermamə kirik ye narmamə twelef kape Yesu, kini Yesu rorkeikei pik in. Kamni kimə in rimirai nəkwəkwə minə e: Nəvsaoyen Huvə kape Yesu Kristo yame Jon rimirai, mine 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, mine Revelesen.

?Rimirai ramvən kimi pa? Rimirai nəkwəkwə e ramvən kimi narmamə mə tukhani nəfrakisien ye Yesu Kristo. In rorkeikei mə tukrasitu irəriə mor nhatətəyen kapəriə tukriskai, meinai kapəriə nhatətəyen riphə niskaiyen.

?Nimraghien rimnhawor pən iran mine ye nipig rimirai? Yesu rimamhə mamragh min, ai, newk fifti o sikisti ruauə muavən ta, Aposol Jon rimirai nəkwəkwə e. Jon in yemehuə kirik kape niməhuak, kini narmamə m-fam kape niməhuak kamhasiai in. In rorkeikei mə narmamə m-fam tukharkun huvə kafan nhajounien. Kini nipig nhajounien eikuə minə tukramuə, in rorkeikei mə narmamə tukharkun nhani-əhuyen.

? Rimirai nəkᵛəkᵛə e tuk naha? Rimirai nəkᵛəkᵛə e mamni-ərhav mə Yesu in Ji Kughen, kini in Kughen əfrakis. Kini narmamə m-fam yamə mine kashatətə iran tukhavəh nımraghien rerin. Kini Jon rorkeikei mə tukrini-ərhav nəvsaoyen kape Yesu yame nəkᵛəkᵛə kape Matiu mine Mak mine Luk kimirhipəh nırhiniyen. Kini in rorkeikei mə tukrini atuatur nətərigien tiksın yame narmamə kamhani ye Yesu.

Nəgkiarien kape Kughen rimauə mor yermamə kin, in e Yesu

¹ Apa kupan əgkap, ye nirikakunien, Nəgkiarien rımnamir ta.* Nəgkiarien e rımmamə iriu Kughen. Kini Nəgkiarien e, in Kughen. ² Nıpig Kughen rıpəh hanə norien narımnar, in rınarə rerin ta iriu Kughen. ³ Kini Kughen rımnor narımnar fam ye nəgkiarien a, kini narımnar fam yame Kughen rımnor, nar kirik min rikək yame Nəgkiarien a rımıpəh norien. ⁴ In e, in Nuknei nımraghien, kini nımraghien e, in nıkakien yame raməsia-pen narmamə mıfam. ⁵ Nıkakien a raməsia-pen nəpıgnəpien, kini nəpıgnəpien to rıpəh napitayen.

⁶ Yermamə kirik yame Kughen rher-pə kin mə tukruə, nhagin e Jon Baptaes.† ⁷ In rımnərer-ərhav mə tukrini-ərhav-pən nıkakien a kimi narmamə, pəh iriə m-fam tukhani nəfrakisien iran. ⁸ Pəh

* **1:1:** Nhad pısın kirik, ramni Yesu Kristo, mə “Nəgkiarien.” Əm-ru Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Rev 19:13. **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hib 1:2 **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 **1:5:** Jon 9:5; 12:46 † **1:6:** Aposol Jon in rimirai nəkᵛəkᵛə e. Ror pısın ye Jon Baptaes.

nien mə Jon in nıkakien, mərig in rımauə əmə mə tukrini-ərhav nıkakien a kimi narmamə m-fam. ⁹ [Nəgkiarrien a rımauə ye tokrei tanə], kini in nıkakien əfrakis, yame raməsia-pen narmamə m-fam ye tokrei tanə.

¹⁰ Nar apnapıg mə Kughen rımnor tokrei tanə ye Nəgkiarrien a, kini rımnamarə ye tokrei tanə e, mərig narmamə kape tokrei tanə kimiseinein In. ¹¹ Rımauə ye tanə yame in kafan əmə

tanə, mərig narmamə yame In rımırpen əriə[†] kımnhaukreikin-pən nımeitairiə kim In, mhapəh nisorkeikeiyen In. ¹² Mərig narmamə m-fam yamə mine kamhavəh In yerkiria, rikiria ragien tukun, mishatətə ye nhagin, kini In rameighan kin əriə mə tukhauə kwajikovə minə kape Kughen. ¹³ Pəh nien mə kwajikovə minə a kape Kughen kasarha-pə rəmhen kin yame kwajikovə minə kape tokrei tanə kasarha. Pəh nien mə nərigien kape yermamə, uə kape tatə, yame kasarha iran. Mərig kasarha wi min ye Kughen, ye kafan nəsaninien.

¹⁴ Nəgkiarrien a rımauə yermamə mamarə kitawə min. Kimawə yimisəm kin nımrimawə nehuəyen kafan. In e, in nehuəyen kape Kwənkwan kirikianə Əmə, yame rımasi-pən ye Tatə Kughen. In rukwar kin nihuvəyen yame ramautə-pə kin kimi ətawə, kini rukwar min kin nəfrakisien.

¹⁵ Jon rımnərəer-ərhav mamokrən apomh mımə, “Yermamə e in e yame yımnamni mımə,

1:9: 1 Jon 2:8 [†] **1:11:** Yesu rımauə pawk apa Isrel, mərig nəmə Isrel, yame Kughen rımırpen əriə apa kupan, khapəh nhaniyen nəfrakisien iran. **1:12:** Gal 3:16 **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23

1:14: Fil 2:7; 1 Tim 3:16

Yo jakəkupən, kini kwən kirik mīn aikin yame tukripikwasig kin yo. Mərig In yerpīrig rapita yo. Meinai nīpig yimīpəh hanə narhayen, mərig In rinarə rerin ta.’”

¹⁶ Kini In rukwar kin nihuvəyen yame ramautə-pə kin kimi ətawə, kini nīpig m-fam In ravəhsi-pə nihuvəyen kafan kimi ətawə. ¹⁷ Ror məkneikin meinai Moses in swatuk kupan yame Kughen rimivəhsi-pə loa kimi ətawə, mərig Yesu Kristo in swatuk yame Kughen ramautə-pə kin kafan nihuvəyen mine nəfrakisien kimi ətawə.

¹⁸ Narmamə to khapəh nisəmien Kughen. Mərig Tini Kwənkwan Kirikianə Əmə, yame ramərer ye nīkar Kughen, in Kughen. In rīmnor əpu Kughen kimi ətawə kini kitawə kharkun In.

*Jon Baptaes ramni mə pəh nien mə in Kristo
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Kini nəmehuə mīnə tiksīn ye kwənərəus kape Isrel yamə mine kimnisarə Jerusalem, kisher-pən kin pris tiksīn mine Lifaet§ tiksīn mə tukhavən misəm Jon Baptaes misaiyoh in mhamə, “Eh. ? Ik naha yermamə?” Ror məkneikin, Jon rīmini-ərhav in. ²⁰ Nīpig kimisaiyoh in mə in pa, in rīpəh nerkwaigien kin, mərig rīmini-pən atuatur əmə in tuk əriə mīmə, “Pəh nien mə yo Kristo yame Kughen rīmini mə tukrher-pə kin.”

²¹ Kini iriə kimnhani mhamə, “?Tukmə pəh nien mə ik Kristo, kini ik pa? ?Ik Elaeja uə?”

Mərig Jon rīmə, “Nīkam. Pəh nien mə yo Elaeja.”

1:17: Rom 5:21 **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Rev 22:4

§ **1:19:** Lifaet in yamehuə kape nəhuakien kape nəmə Isrel. Əm-ru diksoneri. **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13

Kini iriə kimisaiyoh min in mhamə, “?Tukmə pəh nien mə ik Elaeja, kini ik pa? ?Ik profet kape Kughen yame kimini kupan mə tukruə uə?”

Mərig Jon rimə, “Nikam.”

²² Kini iriə kimmhəni mhamə, “Ik takaməkeikei mini-ərhav ik kimi əmawə, pəh kimawə jakhavən mhəni-əsah-pən kimi narmamə yamə mine kimisher-pə kin əmawə.”

²³ Kini rini-pən tuk əriə mimə, “Yo e yermamə yame profet Aesea rimini-ərhav ta kupan mə, “Yermamə kirik tukrokrən apomh apa ye tipəvsik mamni mimə, “Kimiə taksor huvə swatuk kape Kughen Yermaru.” ’ ’ ” (Aes 40:3)

²⁴ Kini Farisi minə kimisher-pən kin narmamə tiksın min khauə apaikin, ²⁵ misaiyoh-pən Jon mhamə, “?Tukmə pəh nien mə Ik Kristo, kini pəh nien mə ik Elaeja, kini pəh nien mə ik profet a yame kimisəvsao kin kupan, kini rhawor e nakamor baptaes ye narmamə?”

²⁶ Kini Jon rhorpin nəgkiarien kapəriə mimə, “Yo yakamor baptaes ye narmamə ye nu, mərig yermamə kirik ramərer ye kwerkwān irəmiə yame nakseinein In. ²⁷ Yo yakaməkupan, kwən a tukrikwasig, mərig In yerpilig, kini yo yetanə əmə. Yakpəh nəmhenien tuk nirisin-tayen sandel kafan.”

²⁸ Narimnar a rimnor əfrakis apa yerkwānu kirik, kamni kimə Betani. In apa nikar nu Jodan pən-apa ikin Jon rimnor baptaes ye narmamə ikin.

Yesu In rəmhen kin kwaji sipsip kape Kughen

²⁹ Kəni rikwamer kın, Jon rımnəm Yesu raməriwək mamuə, kını rını-ərhav mımə, “! Ei! !Səm-ru! Kwən e in e in rəmhen kın kwaji sipsip kape Kughen, meinai in tukririsin ta narpınien kape norien has mınə kape narmamə ye tokrei tanə. ³⁰ Yermamə e in e yımnaməvsao kın kımı əmiə mımə, ‘Yo jakəkupən, kını kwən kırık mın aikın tukrikwasig kın yo. Mərig In yerpırig rapita yo. Meinai nıpig yımipəh hanə narhayen, In rınarə rerin ta.’ ³¹ Nıpig yo yımnaməvsao kın In, kını yo mın meinein mə In pa; mərig yımauə mor baptaes ye narmamə ye nu mə jakor əpu kwən a kımı kwənərəus mınə kape Isrel.”

³²⁻³³ Kını ai, Jon rımnərəer-ərhav mamni mın mımə, “Kughen rımnher-pə kın yo mə yo jakor baptaes ye narmamə kın nu, kını nıpig yımnaməvsao kın in, yo mın yımneinein mə kwən ai in a. Mərig Kughen rımını-pə tuk yo mımə, ‘Takəm Nanmın kafak tukreiwaiyu mərer-pən ye yermamə kırık. Kını kwən e In e In tukror baptaes ye narmamə kın Nanmın Rhakə.’ Kını ai, yımnəm Nanmın Kape Kughen rısi-faktə ye neiai [rəmhen kın mak] meiwaiyu məkwətə-pən ye yermamə kırık. ³⁴ Yımnəm atuatur nar a, kını mərer-ərhav mamni-ərhav mımə, ‘Kwən e in e, in Ji Kughen əfrakis.’ ”

Yesu rımırpen kafan tıksın narmamə

³⁵ Kəni rikwamer kın, Jon rıma vən mın apaikın irısır yermamə kırıru kafan. ³⁶ Kını məm Yesu raməriwək ye swatuk mamuə, kını rını-pən tuk

æriu mīmæ, “!Eh! !Wæm-ru! Kwæn e In e in Kwaji sipsip kape Kughen.”

³⁷ Kafan yermamæ mir kimiwærig nægkiarien a, mwærer, mirakwasig kin Yesu. ³⁸ Kini Yesu rarar mæm kwæræ mir a karakwasig kin In, kini In rimæ, “!Eh! Kwæræ mir. ?Nækawarha-kin naha?”

Kini iriu kræmæ, “Rabae. ?Nakamaræ hiæ?” (Nægkiarien e rabae, nīpran ramni mæ “yhajoun”).

³⁹ Kini Yesu rimini-pæn tuk æriu mīmæ, “Pæh krhivæn, nakwæm-ru ikin yakamaræ ikin.” Kini iriu kimirakwasig kin, mirhuvæn, kini mwæm ikin ramaræ ikin. Ipakæ mirh rivæ, irisir min kimnarhæmir mirheriaji ræpignæp.

⁴⁰ Kwæræ mir a kirik rimnærig nægkiarien yame Jon rimini marar mæmkwasig kin Yesu, nhagin e Andru, naorahi Saemon Pita. ⁴¹ Mækneikin, Andru rimavæn mæm piauni Saemon, rikir mirauæ, kini mini-pæn tukun mīmæ, “!Eh! Yaknæm ta Mesaea.” (Nægkiarien e Mesaea, nīpran rimæ “Kristo,” yame Kughen rimirpen mæ tukrher-pæ kin). ⁴² Kini Andru rikir Saemon miravæn miwæm Yesu.

Kini Yesu ræm in, mīmæ, “Ik e Saemon, kwajikovæ kape Jon. Mærig taktakun ai, tukokræn kin ik kimæ ‘Kefas.’” (Nhag e Kefas, nīpran ramni mæ kapier. Ye nægkiarien kape næmæ Gris kamni kimæ Pita).

Yesu rimirpen Filip mine Nataniel

⁴³ Kæni rikwamer kin, Yesu rikin ramæsik mæ tukrivæn apa Galili. Kini mæm kwæn kirik, nhagin e Filip, mini-pæn tukun mīmæ, “Yuæ mikwasig kin Yo.” ⁴⁴ Filip in yemæ Betsaeda, imei Andru mine Pita. ⁴⁵ Kini Filip rivæn mæm Nataniel mīmæ, “Kimawæ yakwæsæm kwæn apera, yame Moses

rimnaməvsao kin ye nəgkiarieren kape loa, In yermamə yame profet minə kimisəvsao kin, kini In yemə Nasaret, ji Josef. Nhagin e Yesu.”

46 Mərig əmə Nataniel rimə, “?Rhawor? Nar huvə kirik to rīpəh nisi-pəniēn a Nasaret.”

Mərig Filip rimə, “Ita. Yuə məm-ru.”

47 Kini Yesu rimnam Nataniel raməriwək mamuə, kini rini-ərhav mimə, “Kwən e, in kwənərəus atuatur kape Isrel. In reinein neikuəyen.”

48 Əmaikin, Nataniel raiyoh Yesu mimə, “?Rhawor nakirkun yo?”

Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yimnam ik nakamkwətə ye tikimkimi nai*, kwasig ikin Filip rokrən kin ik.”

49 Kini Nataniel rimə, “Yhajoun. !Ik Ji Kughen! !Ik King kape kwənərəus kape Isrel!”

50 Kini Yesu rimini-pən tukun mimə, “?Nakamni nəfrakisien irak meinai yakməni əmə mə yaknam ta ik, nipig nimnamkwətə ye tikimkimi nai? Ik takpiəm nar ehua minə rapita yame.” 51 Kini mini min mimə, “Yakamni əfrakis tuk əmiə mə, takpisəm napuə tukrəkwag, kini agelo minə kape Kughen tukshaktə mhavən ye neiai, miseiwaiyu-pə tuk Yo, Ji Yermamə.”

2

Yesu rimukreikin nu ruə mor waen kin

1 Kəni nahu kin, kimnor narkurəkien kirik apa Kena, yerkwanu kirik apa Galili. Kini mama kape

1:47: Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 * **1:48:** Nəgkiarieren kape Gris ramni “tikimkimi nai kirik kamni kimə fig,” kwənkwan rheikən.

1:51: Jen 28:12

Yesu rımavən ye narkurəkien a. ² Kini kimnokrən mın kın Yesu mine kafan narmamə minə mə tukhavən mın ye narkurəkien a. ³ Əmaikin, narmamə kimnhanım fam waen, kini mama kape Yesu rımını-pən tukun mımə, “Nitawə waen ruikək.”

⁴ Mərig Yesu rımə, “Piahuaru apə. ? Rhawor nakamaiyoh-pə kın nar e kimi Yo? Rıpəh hanə norien nıpiğ kafak.”

⁵ Mərig kafan mama rımını-pən tuk yorwok minə aikin mımə, “Takasor naha nhagin yame kwən e ramni.” ⁶ Kimnətu jag ehua sikis aikin, tukvi-pən nu iran, mə nəmə Isrel tuksərav ikin, mə tukhapəh nisəmkəmikien ye nımri Kughen. Kimnor jag minə a kın kapiet. Kırkun nıvi-pənien galon twenti faef ye kırıkianə kırıkianə.*

⁷ Kini Yesu rını-pən tuk yorwok minə mə, “Havi-pən nu ye tikikwipir minə e.” Kimnhavən mhavi-pən nu irəriə kisokrig huvə. Kini rını-pən tuk əriə mımə, “Havi-ta nu tiksın, mhavəh, mhavən, mhavəhsi-pən kimi yemehuə kape nəviginien.”

⁸ Kini kimnhavən masor.

⁹ Kini yemehuə kape nəviginien rımınım əsigəvin, mərig nu rınor ta waen kın. Kini reinein mə kimivəhs hiə waen e. Mərig narmamə yamə mine kimnhavi-ta nu a mhavəh mhavən, iriə əmə kharkun. Kini yemehuə kape nəviginien rımnokrən kın yermamə yame rımnarkurək pə pə əmə, ¹⁰ mını-pən tukun mımə, “Tukmə nəviginien ehua kirik, narmamə kasəkupən mhavəhsi-ərhav waen yame rhuvə pik, kini narmamə kamhanım

* **2:6:** Nəgkiarien kape Gris ramni mə “Kırkun nıvi-pənien ‘metrete’ kıraru uə kisisər.”

ripsaah, misapis kin, kini ai, kipivəhsi-ərhav yame ripəh nihuvə-pikien. Mərig yakaməm mə ik nimmərəhu karin yame rhuvə rapita, raməmır meriaji nakpihavəhsi-ərhav ai taktakun.”

¹¹ Kini nımtətien yame Yesu rımnor apa Kena ye Galili in nımtətien yame In rımnəkupan mor rhajoun-pən nehuəyen kafan, kini kafan narmamə minə kimishatətə tımtım iran.

Yesu rımnəkəu ye rhav narmamə yamə mine kasor nar apnapig ye nimə ehuə kape Kughen
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luk 19:45-46)

¹² Kini ai, Yesu rımneiwayiyu mivən ye taon a Kapaneam iriə kafan mama mine naorahini minə mine kafan narmamə minə. Misarə kape nıpig kwakwə əmə aikin.

¹³ Kini nıpig kape nəviginien kape nəmə Isrel e kamni kimə Pasova ruauə ipakə, kini Yesu rımnhaktə mivən Jerusalem. ¹⁴ Mamvən ye Nimə Ehuə kape Kughen, məm narmamə kasor salem kin kau minə, mine sipsip minə, mine mak ye tanə minə. Məm narmamə tiksın kasor jenis ye mane.

¹⁵ Əmaikin Yesu rımavən mirəh təvrə kirik, məər mamarkis kau mine sipsip minə kin, maməko ərhav narmamə ye Nimə Ehuə kape Kughen. Kini mahiə-ərhav kin mane kape narmamə yame kasor jenis ye mane kape kantri pisin pisin minə ruə ye mane kape Jerusalem, mei-əhu tebol minə kapəriə.

¹⁶ Kini mamhek narmamə yamə mine kasor salem kin mak ye tanə mımə, “Hapik narımnar minə e mhatərhav. Hapəh nisorien Nimə kape Rımik rəmhen kin nimə kape norien maket.”

17 Narmamə kape Yesu minə kimisəm nar a, rikiriə raməsik nəgkiarien kirik ye Nəkwəkwə kape Kughen yame ramni mə,

“Narmamə tuksəməkin Yo, meinai Yo yakorkeikei p̄ik kafam Nimə, kini mamarkut p̄ik mə narimnar m-fam aikin tukratuatuk.” (*Sam 69:9*)

18 Kini nəmehuə kape nəmə Isrel kasəkeikei kimin mhamə, “!Ah! Pa nhagin rimivəh-si-pre nehuəyen kimik mə takor narimnar minə e? Or-ru nimtətien kirik, pəh yaksəm-ru mə nəfrakisien kafam nəsaninien ramsi-pən ye rao ye neai.”

19 Mərig Yesu rimə, “Ita. Taksoriah Nimə Ehuə Kape Kughen, kini ye nipig yame ramor kisisər kin, jakherig min mərip.”

20 Kini nəmehuə kape nəmə Isrel khamə, “Kəsi. Narmamə kimnhavhirəkin nimə e mhavəh newk foti sikis. ?Takhawor pən iran mine mivhirəkin min ye nipig kisisər əmə?”

21 (Mərig nipig Yesu ramni Nimə Ehuə kape Kughen, In raməgkiar atuk əmə iran. 22 Kini kwasig ikin, nipig In rimamhə kini mamragh min, kafan narmamə minə rikiriə raməsik nəgkiarien e yame ramni ye Nimə Ehuə kape Kughen. Kini iriə kimnhani nəfrakisien ye Nəkwəkwə kape Kughen mine nəgkiarien yame Yesu rimini-ərhav).

Yesu ruirkun ta natərigien kape narmamə

23 Mərig nipig Yesu rimnamarə apa Jerusalem, ye nipig kape nəviginien kape Pasova, narmamə khapsaah kimisəm In rimnor nimtətien tiksın, kini khani nəfrakisien iran. 24 Mərig Yesu rimipəh

n̄niyen n̄əfrakisien irəriə, meinai In ruirkun n̄ərigien kapəriə. ²⁵ Yermamə kirik to r̄ipəh n̄inip̄anien n̄ərigien kafan tukun, m̄əriḡ In ruirkun ta narimnar fam yame ramswiin yerki narmamə.

3

Nikodimas r̄imavən m̄əm Yesu

¹ Kini Farisi kirik aikin, nhagin e Nikodimas. In yemehuə kirik ye kaonsel kape n̄əmə Isrel. ² Kini n̄ip̄ig kirik, yenp̄ig, in r̄imavən m̄ə tukr̄əḡkiar iriu Yesu, m̄imə, “Yhajoun. Kimawə yakharkun m̄ə ik yhajoun kirik yame Kughen r̄imnher-pə kin ik nakuə, meinai Kughen r̄ipip̄əh n̄əm̄irien tuk Ik, nakpip̄əh norien n̄im̄t̄ətien m̄inə e.”

³ Kini Yesu rhorp̄in n̄əḡkiar̄ien kafan m̄imə, “Yakamni əfrakis tuk ik m̄ə, tukm̄ə yermamə r̄ip̄əh narhayen yame ror k̄iraru kin, to r̄ip̄əh narəyen ye narmaruyen kape Kughen.”

⁴ Nikodimas r̄inəriḡ n̄əḡkiar̄ien a, rakur, maiyoh In m̄imə, “?Yermamə tukrhawor-p̄ən iran m̄ine marha yame ror k̄iraru kin? To r̄ip̄əh n̄irerig-p̄ənminien ye t̄ip̄ mama, marha m̄in.”

⁵ Kini Yesu r̄im̄ini-p̄ən tukun m̄imə, “Yakamni əfrakis tuk ik m̄ə tukm̄ə yermamə r̄ip̄əh narhayen ye nu m̄ine ye Nanm̄in kape Kughen, tukr̄ip̄əh n̄iv̄ənien mamarə ye narmaruyen kape Kughen.

⁶ Yermamə rameimək əmə kin yermamə mor n̄ipran ramragh; m̄əriḡ Nanm̄in kape Kughen əmə r̄irkun norien nanm̄i yermamə ramragh.

⁷ Takp̄əh nakurien tuk n̄əḡkiar̄ien kafak yame

2:25: Jon 1:47; 6:61; 13:11 **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 **3:3:**
Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet
3:5

yim̄ini-pre tuk ik m̄ə, ‘Takam̄ekeikei marha wi m̄in.’ ⁸ R̄əmhen əm̄ə kin n̄im̄ətag. N̄im̄ətag ram̄av̄ən, mam̄v̄ən ikin yame rorkeikei m̄ə tukriv̄ən-p̄ən ikin. Nak̄ərig n̄im̄ətag ram̄av̄ən, nakeinein m̄ə rams̄ipkaa, uə ram̄v̄ən hiə. Kini ye norien k̄irikianə əm̄ə m̄in, narmam̄ə khap̄əh nis̄əm̄ien Nanm̄in kape Kughen, m̄ərig kas̄əm̄ əm̄ə wok kafan ye n̄im̄raghien kape narmam̄ə yam̄ə m̄ine kasarha wi m̄in.”

⁹ M̄ərig Nikodimas rim̄ini-p̄ən tuk Yesu m̄im̄ə, “Nar e nakamni r̄əut̄ən p̄ik. ?Tukrhawor p̄ən iran m̄ine mit̄ərhav-p̄ə?”

¹⁰ Kini Yesu rim̄ə, “Ik yhajoun k̄irik kape n̄əm̄ə Isrel. ?Rhawor nakeinein nar̄im̄nar m̄inə e? ¹¹ Yakamni əfrakis tuk ik m̄ə kimawə kafak narmam̄ə m̄inə yakharkun nar̄im̄nar m̄inə mamhani-ərhav, mis̄əvsao kin nar̄im̄nar yam̄ə yakw̄əs̄əm̄ ta. M̄ərig kim̄iə nakhap̄əh nhaniyen n̄əfrakisien ye n̄əgkiarien kap̄əmawə. ¹² Yo yakamni pawk əm̄ə nar̄im̄nar kape tokrei tanə, m̄ərig kim̄iə nakhap̄əh nhaniyen n̄əfrakisien ye kafak n̄əgkiarien. Tukm̄ə ror m̄əkneikin, to nakhap̄əh nhaniyen n̄əfrakisien ye kafak n̄əgkiarien ye n̄ikarin kape nar̄im̄nar kape rao ye neai. ¹³ M̄ərig yermam̄ə k̄irik rik̄ək yame ruav̄ən ta apa ye rao ye neai. M̄ərig Yo p̄isin əm̄ə, Ji Yermam̄ə, yaksi-p̄ən ye rao ye neai meiwaiyu-p̄ə, m̄irkun n̄əvsaoyen kin.

¹⁴ “Apa kupan, Moses rim̄namarə ye tip̄əvsik, m̄iruk haktə nar yame rim̄nor mis̄igovin snek kin,

miruk haktə ye nai.* Kɪni ye norien kɪrikianə əmə mɪn, tukruk haktə mɪn Yo, Ji Yermamə, ¹⁵ mə narmamə m-fam yamə mɪne kamhani nəfrakisien irak tukhavəh nımraghien rerin. ¹⁶ Ror məkneikɪn meinai Kughen rorkeikei narmamə m-fam ye tanımtanə mher-pə kɪn Yo, Tɪni kwənkwan kɪrikianə əmə, mə narmamə yamə mɪne kashatətə irak, tukhapəh nhamhəyen, mərig tukhavəh nımraghien rerin. ¹⁷ Pəh nien mə Kughen rımnhher-pə kɪn Yo Tɪni mə jakuə mivəhsi-pən narpɪnien kɪmi narmamə. Mərig rımnhher-pə kɪn mə Yo jakuə mor swatuk tuk nivəh-mıraghien narmamə ye tanımtanə.

¹⁸ “Narmamə yamə mɪne kishatətə irak, Kughen tukrıpəh nivəhsi-pənien narpɪnien kɪmi əriə; mərig narmamə yamə mɪne khapəh nishatətəyen irak, Kughen ruini ta narpɪnien kapəriə, meinai khapəh nhaniyen nəfrakisien irak, Ji Kughen Kwənkwan kɪrikianə əmə. ¹⁹ Kughen tukrivəhsi-pən narpɪnien kɪmi əriə meinai nıkakien ruauə ta ye tokrei tanə, mərig iriə khapəh nisorkeikeiyen nıkakien. Kasorkeikei əmə nəpignəpien, meinai nıpig m-fam, norien kapəriə ramahas. ²⁰ Narmamə yamə mɪne

* **3:14:** In apa kupan Moses rımikɪr ərhav nəmə Isrel ye kwermi nəmə Ijip, mərig nəmə Isrel kımnhani hah Moses mɪne Kughen. Kughen rher-pən kɪn snek yamə mɪne kasəkwəpah, kımısəs əriə. Kɪni narmamə yamə mɪne kisarha-pən masəm nar yame ramsigovɪn snek, yame Moses rımıruk haktə, kamhamragh. Mərig yamə mɪne khapəh nisarha-pənien mısəm nanmi snek, kamhamhə. Əm-ru stori ye Nam 21:4-9. Ikɪn e Yesu ramni mə snek ramuh nuhpikɪnien kɪn nəmhəyen kape Yesu ye nai kamarkwao kɪn. Kımıruk haktə in, kɪni narmamə yamə mɪne kisarha-pən mısəm, kamhamragh. **3:14:** Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 **3:16:** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

kasor norien has kasəməkīn nīkākien. To khapəh nhavəniēn aikīn rakhak ikīn, meinai khapəh nisorien mə nīkākien tukrəsia-pen norien kapəriā.

²¹ “Məriḡ narmamə yamə mine kisəri-pən swatuk kape nəfrakisien tukasərer aikīn rakhak ikīn, mə nīkākien a tukrəsia-pen norien kapəriā, mhajoun mə naha nhagin yame kasor, kasor ye nəsaniniēn əmə kape Kughen.”

Jon Baptaes raməḡkiar ye Yesu

²² Kini ai, Yesu mine kafan narmamə minə kimnasəriwək misavən apa Judia, misarə iriə nəmə aikīn. Kini In rimnor baptaes ye narmamə.

²³ Məriḡ ye nipiḡ a, Jon rimnor baptaes ye narmamə apa Aenon, ipakə əmə tuk taon a Salim. Rimnor baptaes ye narmamə apaikīn meinai nu rehuə aikīn. Kini narmamə kimnhauə pik mə Jon tukror baptaes irəriā. ²⁴ Ye nipiḡ a, kīpəh hanə nivəhsi-pəniēn Jon ye kalabus.

²⁵ Kini narmamə tiksīn kape Jon kimasotgoh iriə yemə Isrel kīrik, ye nīkarīn kape nəravyen mə tukror narmamə khapəh nisəmkekəmiēn ye nimri Kughen. ²⁶ Kini kimnhavən misəm Jon mhamə, “Yhajoun. Ik nakīrkun kwən a kupan kimiru min apa nīkar nu Jodan pən. Kini ik nimnərer-ərhav mini-ərhav pən In tuk narmamə. Taktakun ai, In ramor baptaes ye narmamə. Kini narmamə m-fam kamhavən masəm.”

²⁷ Kini Jon rimini-pən tuk əriə mīmə, “Narmamə kharkun əmə nisorien narimnar yame Kughen ravəhsi-pən nəsaniniēn kimi əriə tuk norien.

²⁸ Kimiə e nakasərer tuk yo. Kimiə nakharkun huvə mə yakməni mīmə, ‘Pəh nien mə Yo Kristo.’

Mərig Kughen rımnher-pə kın yo mə jakəkupən muə, kını Kristo tukrəpikwasig. ²⁹ Yəkmə jakni-pre nuhpikinien kırık. Yermamə yame tukrarkurək ye piraovın kırık, piraovın a tukrəri-pən əmə in. Kını kwən a, in mınə tıksın kaseito kın in mə tukruə ye lafet kape narkurəkien, kını rikiriə ragien tukun, kasərer masarha-kın in mə tukruə ye swatuk. Kını nıpig tuksəm in ramuə, rikiriə tukragien. Kını yermamə yame tukrarkurək, yo e in kırık yame yakamərer mameito kın, mamarha-kın in mə jakravən ye nəvıgıniyen kape narkurəkien. Kını taktakun ai, yımnərig nəvsaoyen kın Kristo mə ruauə ta, kını rikik ragien pık. ³⁰ In tukraməkeikei muə mə In yerpırig rapita yo; kını yo jakaməkeikei meiwaiyu.

³¹ “Yermamə yame ramsi-pən ye Rao ye Neai In yerpırig rapita narmamə m-fam. Yermamə yame ramsi-pə əmə ye tokrei tanə, in yermamə kape tokrei tanə, kını rırkun əmə nıniyen narımnar kape tokrei tanə. Mərig yermamə yame ramsi-pən ye rao ye neai In yerpırig rapita narmamə m-fam. ³² In mamərer-ərhav tuk nını-ərhavyen narımnar yame rımnəm mınərig ta, mərig narmamə khapəh nhaniyen nəfrakisien iran. ³³ Kını mərig yermamə yame ravəh kafan nəgkiarien kını mamni nəfrakisien iran, in ramni-ərhav mə nəgkiarien yame Kughen ramni, in nəfrakisien. ³⁴ Ror məkneikın meinai yermamə yame Kughen rımnher-pə kın mə tukruə, In ramni-ərhav nəgkiarien kape Kughen. Kıtawə kharkun mə In ramni-ərhav əmə nəgkiarien kape Kughen meinai Nanmın kape Kughen rehuə pık iran. ³⁵ Tata Kughen In rorkeikei pık Tini, kını

mərəhu-pən narimnar fam əgkap ye kwermın.
³⁶ Narmamə yamə mine kamhani nəfrakisien ye Ji Kughen e, iriə tukhavəh nımraghien rerin. Mərig narmamə yamə mine kasəpəh In to khapəh nhavəhyen nımraghien rerin, meinai Kughen tukror niemhaa kimi əriə kape rerin.”

4

Yesu ruirkun ta norien kape pian Sameria kirik

¹ Farisi minə kimisərig nəgkiarieren mə Yesu ravi-pə narmamə khapsaah kamhauə tukun, kini In mamor baptaes irəriə khapsaah. Namba irəriə ripsaah rapita narmamə kape Jon minə. ² (Mərig nəfrakisien mə pəh nien mə Yesu rimnor baptaes irəriə, mərig narmamə kafan minə kimisor baptaes ye narmamə.) ³ Kini nıpiğ Yesu rimnərig mə Farisi minə kimisərig nəvsaoyen kin, rimitərhav Judia mirerig-pən apa Galili.

⁴ Rımə tukruvin apa Galili, mərig provins e Sameria ramərer əkupan. ⁵ Kini ritərhav-pə ye taon kirik ye Sameria, kamni kimə Saeka. Taon a, ipakə tuk tanə kirik yame Jakob rimivəhsi-pən kimi tini a Josef apa kupan. ⁶ İkin aikin a, huaru Jakob rimikir kwətig nu kirik kafan. Yesu rimnəriwək rapomh ikin minəpəu, kini muə məkwətə-pən ye nıkar kwətig nu a, mamapis, yerkwēiha.

⁷⁻⁸ Kini kafan narmamə minə kimnhavən apa taon, mə tukhavəh nımri nəviginien. Kini pian Sameria kirik ramuə mə tukrırük nu. Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Eh. Ruk nu mivəhsi-pə kimi Yo.”

⁹ Kini pian Sameria a rini-pən tukun mə, “!Eh! Ik yemə Isrel, kini yo pian Sameria. ?Rhawor e nakaməgkiar kimi yo?” Ramni məknakin meinai nəmə Isrel kapəriə kirik nar kirik rikək tuk nar Sameria.

¹⁰ Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Ik nakeinein naha nhagin yame Kughen rorkeikei mə tukrivəhsi-pre kimik. Kini ik nakameinein min Yo. Yo e, yakamaiyoh-pre nu kimik. To nakpirkun, nakpiaiyoh-pə kin nu tuk Yo. Kini yakpivəhsi-pre nu miragh.”

¹¹ Kini pian a rini-pən tukun mimə, “Yemehuə. Ik kafam tikikwipir rikək, kini kwətig nu e rei-waiyu pik. ?Takhawor-pən iran mine miruk nu miragh e yame nakamni? ¹² Apa kupan, riptawə Jakob rimnamruk nu eikin e nin mine ni kafan kwajikovə minə, mine ni kau minə kafan, kini ai, meighan-pə kin kwətig nu e mə nitawə. ?Mərig rhawor? ?Nakmə ik nakehuə rapita riptawə Jakob, uə?”

¹³ Kini Yesu rimini-pən tukun mə, “Narmamə yamə mine kamhanim nu ye kwətigin e, tukasəkeikei misəkwakwə min. ¹⁴ Mərig narmamə yamə mine tukhanim nu miragh yame yakvəhsi-pən kimi əriə, to khapəh nisəkwakwə-min-ien tuk nipig kirik. Nu yame jakvəhsi-pən kimi əriə, in rəmhen kin nimri nu kirik yame ramkwor-kwor apa yerkin nipig m-fam mamaiyu, mivəh-si-pən nimraghien rerin kimin.”

¹⁵ Kini pian a rini-pən tukun mimə, “Yemehuə. Vəh-si-pə-ru nu en kimi yo, mə jakpəh nəkwakwə-

4:14: Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38

min-ien, pəh jakpəh nuə-minien ikin e miruk nu ye kwətiɡin e.”

¹⁶ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yuvən mokrən kin kafam huaru, mirauə.”

¹⁷ Kini pian a rini-pən tukun mə, “Ah. Kafak huaru rikək.”

Mərig Yesu rini-pən tukun mə, “Nakaməfrakis mə kafam huaru rikək. ¹⁸ Meinai ik, naknəri-pən ta narman kirkirip, kini yerman yame nakwarə kwis ai taktakun, pəh nien mə kafam atuatuk yerman. Nakwəni mə kafam yerman rikək, nəfrakis.”

¹⁹ Kini pian a rini-pən tukun mə, “Yemehuə, yakwirkun mə ik profet kirik kape Kughen. ²⁰ Riptawə minə kupan, iriə kimishaktə-pə ye tukwas e [kirau kawərer ikin,*] masəhuak kimi Kughen. Mərig kimiə nəmə Isrel nakamhani mə tukaməkeikei kavən əmə apa Jerusalem kaməhuak.”

²¹ Mərig Yesu rini-pən tukun mə, “Piahuaru. Ik takaməkeikei mini nəfrakisien ye kafak nəɡkiarien. Nipig aikin tukruə yame narmamə m-fam takhapəh nisəhuak-əmə-yen kimi Tatə Kughen ikin e ye tukwas e, mhapəh nisəhuak-əmə-yen apa Jerusalem. ²² Kimiə nəmə Sameria, naksəhuak pawk kimi Kughen, mərig nakseinein In. Mərig kimawə nəmə Isrel yakasəhuak kimi Kughen, mharkun In, meinai swatuk yame Kughen tukrivəh miragh narmamə iran, ramsi-pə irəmawə. ²³ Nipig ramuə - kini ruauə ta - yame Nanmin kape Kughen tukrasitu ye nəməhuak

4:15: Jon 6:34 * **4:20:** Iriu kawərer apa tukwas kirik apa Samaria kamni kimə Gerasim. **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9

əfrakis minə, mor əriə tukharkun huvə Kughen, mə in Kughen əfrakis, mamor əriə tuksəhuak kimin yerkiria mifam. Meinai Tatə Kughen In rorkeikei nəməhuak yamə mine kasəhuak əfrakis kimin. ²⁴ Kughen rīpəh norien rəmhen kin nīprai yermamə. In nanmin. Ror pən, narmamə yamə mine khamə tuksəhuak kimin tukasəkeikei masəhuak kimin yerkiria m-fam, ye norien yame Nanmin kape Kughen ramasitu irəriə, mə tukharkun mə In Kughen əfrakis.”

²⁵ Kini pian a rini-pən tukun mimə, “Yo yakwīrkun mə Mesaea tukraməkeikei muə. In e, kamokrən kin In kimə Kristo. Kini nīpig yame In tukruə iran, In tukrhoprai fam nīprai nəgkiarīen minə kimi ətawə.”

²⁶ Kini Yesu rīmini-pən tukun mə, “Yo e yakaməgkiar kimik, Yo e Kristo.”

²⁷ Məkneikin, narmamə kafan minə kimnharerīg-pə min tukun. Masəm raməgkiar kimi piraovin kirik, kisakur. Məriḡ khapəh nisaiyohyen Yesu mə rhawor maməgkiar kimi pian a, mə rorkeikei naha.

²⁸ Kini pian a, rəpəh kafan tikikwipir, marar mamvən apa ye taon. Maməvsao kin kimi narmamə mimə, ²⁹ “Eh. Havən-ru misəm kwən kirik aikin a, In ruirkun ta norien has minə fam yamə mine yimnamor ye nīmraghien kafak mamni-pə tuk yo. ? Tukmə ror in Kristo, uə?” ³⁰ Kini narmamə khatərhav ye taon, mhavən mə tuksəm Yesu.

Yesu rīmini nuhpikinien ye nəviginien

31 Ye nīpig a, narmamə kape Yesu minə kasəkeikei kimin mhamə, “Yhajoun, əvigin.”

32 Mərig In rini-pən tuk əriə mə, “Yo, nak aikin nəviginien yame kimiə nakseinein.”

33 Məkneikin, kafan narmamə minə kimisaiyoh əriə minə mhamə, “?Rhawor? ?Tukmə ror yermamə kirik rīvəhsi-pən nan kirik nəviginien uə?”

34 Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Kughen rīmnher-pə kin Yo yakuə, kini nəviginien nak ror məkneikin, mə jakamor narīmnar fam yame Kughen rorkeikei. Kini yakamor fam wok yamə minə In rīmnher-pə kin Yo mə jakor, mor naunin ye kafan wok.

35 “Sətərig-ru kin nīprai nuhpikinien yame jakni-pre tuk əmiə mə, ‘Makuə kuas tukruə mivən, ror nīpig kape nīvəhyen nəsimien.’ Mərig Yo yakamni-pre tuk əmiə mə sarha-pən ru, misəm-ru nəsimien. Ruəmruə ta.

36 “Tukmə nakhavəh kafak nəgkiarien, jakvəhsi-pre nərokien kimi əmiə rəmhen kin yame yemehuə kape nəsimien tukrərok narmamə yamə mine kasor wok ye nəsimien kafan. Nīpig nakasor wok, naksasitu ye narmamə mə tukhavəh nīmraghien rerin. Yakamni-ərhav nəgkiarien kape Kughen rəmhen əmə kin yame yermamə ramsuv kweru nai. Kini kimiə naksasitu ye narmamə mə tukhavəh nəgkiarien kafak, rəmhen kin yame kavəh nəviginien ye nəsimien. Nīpig tukmə narmamə tukhavəh nəgkiarien kafak, kitawə kwis tuksagien. 37 Rəmhen kin nəgkiarien kirik kamni kimə, ‘Yermamə kirik ramsuv kweru

nai, kini yermamə pisin kirik ravəh kwənkwan.’
³⁸ Yakamher-pre kin əmiə mə taksasitu ye narmamə mə tukhavəh nəgkiarien kafak. Mərig pəh nien mə kimiə nimnhasuv kweru nai. Nəmə pisin kimisəkupən masəmnhakw tuk nisuvyen kweru nai. Kimiə takharhi kwənkwai nəviginien ye nəsimien yame iriə kimnhasuv.”

Nəmə Sameria khapsaah kamhani nəfrakisien ye Yesu

³⁹ Pian a rimini-ərhav mə Yesu ruirkun ta norien has minə fam yame ramor ye nimraghien kafan, kini nəmə Sameria khapsaah ye taon a kimisərig, mhani nəfrakisien ye Yesu. ⁴⁰ Kini nipig nəmə Sameria kimnhavən misəm In, masəkeikei kimin mə iriə min. Kini Yesu rivən iriə miriə misarə kape nipig kiraru. ⁴¹ Kini In raməgkiar kimi əriə, narmamə khapsaah khani nəfrakisien iran. ⁴² Mhani-pən tuk pian a mhamə, “Apa kupan, kimawə yimnhani nəfrakisien iran tuk nəvsaoyen yame ik nimini-əsah-pə tuk əmawə. Mərig taktakun ai, yakamhani nəfrakisien iran meinai yimisərig kafan nəgkiarien, kini mharkun əfrakis mə in Yermamə yame tukrivəh miragh narmamə ye tanimtana.”

Yesu rimnor huvə kwajikovə kape yemehu kirik

⁴³ Yesu rimnamarə mivəh ta nipig kiraru, kini ai mitərhav mivən [iman ikin] apa provins Galili. ⁴⁴ (Mərig apa kupan in rimnamni mə, “Tukmə profet kirik kape Kughen, narmamə iman ikin tukhapəh nhasaiyen In.”) ⁴⁵ Kini nipig Yesu ritərhav-pə Galili, narmamə aikin kimnhani vi

vi In meiani in apa kupan iriə min kimnhavən Jerusalem masor lafet kape Pasova, kini misəm narimnar yame In rimnor aikin. ⁴⁶ Ror pən, rimavən min apa taon e Kena, ye provins Galili. Ikin a kupan, In rimnor nu rukreikin muə mor waen kin. Kini yemehuə kirik ramarə apa taon pisin kirik e Kapaneam, kafan kwajikovə ramhə. ⁴⁷ Kini yemehuə a rimnərig mə Yesu ruatərhav Judia mamuə e Galili, məkneikin rivən məm Yesu, maməkeikei kimin mə tukrivən apa Kapaneam mor huvə kafan kwajikovə. Meinai kafan kwajikovə, nimhəyen rineriaji.

⁴⁸ Kini Yesu rini-pən tuk kwən a mimə, “!Ah! ! To nakpihapəh nisəmien nimtətien, to nakpihapəh nhaniyen nəfrakisien irak!”

⁴⁹ Kini kwən a rimə, “Yemehuə. Pəh kwhai miren əmə miravən miwəm tamə rimhə.”

⁵⁰ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Ita. Rerig-pən tukun. Kafam kwajikovə rinəsanin ta.”

Kini kwən a rimini nəfrakisien ye nəgkiarien kape Yesu, mirerig-pən tuk kafan kwajikovə.

⁵¹ Nipig raməriwək hanə ye swatuk, məm kafan yorwok minə, kini iriə khani-pən tukun mhamə, “Kafam kwajikovə rinəsanin.”

⁵² Kini in raiyoh-pən əriə mimə, “?Rimnəsanin ye naha nipig atuatur?”

Khani-pən tukun mhamə, “Nəpan-əpanien riemniwaiyu e niəv, ye wan klok, mirh rinəkəkin.”

⁵³ Kini kwən a ruirkun mə ye nipig atuatur a, Yesu rinamni-pən tukun mə, “Kafam kwajikovə rinəsanin.” In mine kafan narmamə minə kimnhani nəfrakisien ye Yesu. ⁵⁴ In e nimtətien

yame ror kīraru kīn yame Yesu rīmnor apa Galili, nīpīg rīmasi-pən apa Judia.

5

Yesu rīmnor huvə yermamə kīrik apa Betsata

¹ Kasarə mamhavən, Yesu rīmnhaktə mivən apa Jerusalem, meinai kasor lafet kīrik kape nəmə Isrel. ² Ipakə tuk kwəruə kīrik kape Jerusalem, kamni kīmə “Kwəruə kape Sipsip” nu ehua kīrik aikin, narmamə kasar aikin. Ye nəgkiarīen kape nəmə Isrel, kamhani mə Betsata. Nimə kīrik ramərer ipakə tuk nu a. Nimə a, nīpərin kīrkīrip iruə ikīn narmamə kasəkwətə ikīn. ³ Narmamə khapsaah yamə mīne kamhamhə, kasəkwətə aikin. Tīksin, nīmririə rīpīs. Tīksin, nihuriə rahas. Tīksin nīkariə rīmhə. Kasəkwətə aikin mamhawhin nu mə tukrikiu, ⁴ meinai nīpīg kīrik, agelo kape Kughen ramuə, meiwaiyu ye nu, mamor ramkiu. Ye nīpīg a, yermamə yame raməkupan mamar ye nu a, nar apnapīg mə ravəh naha nəmhəyen, mərig tukrəsānin.* ⁵ Kini kwən kīrik aikin, ramhə mivəh newk toti eit. ⁶ Kini Yesu rəm kwən a raməmīr, rīrkun mə kwən a rīmivəh ta nəmhəyen tu. Kini raiyoh in mīmə, “?Nakmə takəsānin?”

⁷ Kini kwən a yame ramhə rīni-pən tukun mīmə, “Yemehua. Yermamə kīrik rikək yame tukrirah yo meiwaiyu ye nəkwai nu nīpīg tukramkiu-kiu. Nīpīg m-fam yakamarkut pīk mə jakəkupən mar

* **5:4:** Nəgkiarīen ye v. 4 rikək ye kopi akwas tīksin kape Niutesteman. Keinein mə Jon rīmīrai əfrakis nəgkiarīen ikīn e, uə nīkam.

ye nu, mærig narmamə tiksın kasəkupən kın yo, misar.”

⁸ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “! Erer! Mərpəvin-ərpəvin nimhakuə kafam mirəh mamvən.” ⁹ Kini taktakun əmə kwən ai ruahuvə min. Mərpəvin-ərpəvin kafan nimhakuə mirəh mamvən.

Nar a kinnor ye Sabat. ¹⁰ Kini nəmehuə kape nəmə Isrel kimishek kwən a yame rimnəsanin, mhamə, “Ah. Sabat e towei; kini ripəh natuatukien ye loa kapətawə mə takrəh kafam nimhakuə ye nipig e taktakun.”

¹¹ Kini in rini-pən tuk əriə mə, “Mərig kwən a yame rimnor huvə yo rimini-pə mə jakarpəvin-ərpəvin nimhakuə kafak mameriwək mamvən.”

¹² Kini iriə kimisaiyoh in mhamə, “?Pa rimini-pre tuk ik mə takarpəvin-ərpəvin kafam nimhakuə mirəh mameriwək mamvən?”

¹³ Mərig kwən a rimneinein nhag Yesu, meinai narmamə khapsaah aikin a, kini Yesu rimnap ta irəriə.

¹⁴ Kini kwasig ikın, Yesu rimnəm min kwən a ramkwətə ye Nimə Ehuə kape Kughen, kini rini-pən tukun mə, “!Eh! !Əm-ru! Naknəsanin ta. Mərig takamərig ik mə takəpəh nor-minien təvhagə has, tamə, nəmhəyen kirik tukruə tuk ik yame rahas rapita.”

¹⁵ Məkneikin kwən ai rimavən mini-əsahpən tuk nəmehuə kape nəmə Isrel mimə, “Kwən e yame rimnor huvə yo, nhagin e Yesu.”

¹⁶ Ror məkneikin, nəmə Isrel kimisor ahas pən kimi Yesu, meinai kimisəm mə In rimnor wok ye Sabat. ¹⁷ Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mimə,

“Rimik Kughen ramor wok nipig m-fam, kini Yo min yakamor wok ye nipig m-fam.”

¹⁸ Yesu raməgkiar məkna, nəmehuə kape nəmə Isrel kimisarkut pik mə tukshopni In. Meinai kimisəm mə rimnakapir Sabat kini mor nar kirik min yame rahas rapita, in e, rimini mə Rimni atuatak e Kughen, kini In min Kughen.

Ji Kughen ravəhsi-pə nimraghien

¹⁹ Kini Yesu rimini-pən tuk əriə mə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə, Ji Kughen reinein norien nar kirik ye kafan atuk nətərigien. Rirkun əmə norien narimnar yamə mine Tatə Kughen ramor, meinai narimnar fam yame Tatə Kughen ramor, Tini min tukraməkeikei mamor. ²⁰ Meinai Tatə Kughen rorkeikei pik Tini, kini mamhajoun In kin narimnar fam yame In tukror. Kini tukripihajoun min narimnar yamə mine khahuvə misapita, taksəm naksakur. ²¹ Ror məkneikin meinai Tatə Kughen rirkun norien narmamə yamə mine kamhamhə khamragh min. Ye norien kirikianə əmə min, Tini rirkun nivəhsi-pəniyen nimraghien kimi narmamə yame rikin ragien mə tukrivəhsi-pən kimi əriə. ²² Meinai pəh nien mə Kughen tukrəkir narmamə; mərig Tatə Kughen rimivəh-si pən nehuəyen kimi Tini mə In tukrəkir narmamə, ²³ mə narmamə m-fam tukhasiai Tini, rəmhen əmə kin yame kamhasiai Tatə Kughen. Yermamə yame ripəh nisaiyen Tini, to ripəh nisaiyen Tatə Kughen e yame rimnher-pə kin Tini.

5:17: Jon 14:10 **5:18:** Jon 10:30,33; 19:7 **5:19:** Jon 14:10

5:21: Rom 4:17; Jon 11:25 **5:22:** Jon 5:26-27; 9:39; Wok 10:42

5:23: Luk 10:16; 1 Jon 2:23

24 “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə yermamə yame ramərig kafak nəgkiarinen, kini mamhatətə ye Kughen yame rimmher-pə kin Yo mə jakuə, in ruivəh ta nımraghien rerin. Nıpig tukrərer ye nımrik, jakpəh nivəhsi-pəniēn narpiniēn kimin. Rinap ta ye kwənmhaan kape nımhəyen muauə ime nımraghien. 25 Narmamə yamə mine kimisərwei kisəmhen kin narmamə yamə mine kwənhamhə ta; mərig yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə nıpig ramuə - kini ruauə ta - yame iriə tuksərig nəgkiarinen kafak e Yo Ji Kughen; kini yamə mine kamhavəh nəgkiarinen kafak tukhavəh nımraghien rerin. 26 Tatə Kughen In nuknei nımraghien. Ye norien kirikianə əmə min, In ramor mə Yo Tini, Yo min nuknei nımraghien. 27 Kini In mərəhu-pən nəsaniniēn mine nehuəyen ye kwermik e Tini mə yo jakəkir narmamə, meinai Yo Ji Yermamə.

28 “Yakaməgkiar məkneikin, naksərig, takhapəh nisakurien. Meinai nıpig yame ramuə, narmamə yamə mine kwənhamhə ta tuksərig nəgkiarinen kafak e Yo Ji Kughen. 29 Kini iriə tukhatərhav-pə ye nəkwai nımir minə kapəriə. Yamə mine kimisor norien yame ratuatuk tukasəkeikei misərer min mamhavəh nımraghien rerin. Mərig yamə mine kimisor norien has minə tukasəkeikei misərer min ye nımhəyen masərer ye nımrik e Ji Kughen, kini jakni-ərhav kapəriə narpiniēn.

30 “Mərig Yo to yakpəh norien nar kirik ye nəsaniniēn əmə kafak. Yo jakəkir narmamə meinai yakamor əmə naha nhagin yame Tatə

5:24: Jon 3:18 5:26: Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4

ramni-pə tuk Yo mə jakor. Kini nīpīg jakaməkir norien mīnə kape narmamə, yakirkun mə jakor ye norien yame ratuatuk, meinai yakpəh narkutien mə jakor əmə ye kafak nəsaninien. Mərig Yo, jakaməkeikei mamor əmhen ye nətərigien kape Kughen yame rīmnher-pə kin Yo.”

Jon Baptaes mīne Nanmīn kape Kughen kīmīrəvəhsi-haktə Yesu; mərig narmamə khapəh nħaniyen nəfrakisien iran

³¹ Kini Yesu rīmə, “Tukmə Yo atuk əmə yakvəh-si haktə Yo, narmamə rīkiriə tukrəsik mə nəgkiarien kafak rīpəh norien nəfrakisien. ³² Mərig kwən mīn kīrik aikin yame ramərer-ərhav mamor əpu Yo. Kini yakirkun mə nəgkiarien yame ramni irak in nəfrakisien. ³³ Apa kupan, nīmīsher-pən narmamə tīksin khavən mīsəm Jon Baptaes mīsaiyoh-pən in mə Yo pa. Kini in rīmīni nəgkiarien əfrakis irak. ³⁴ Mərig yakpəh nətərigien kin nəgkiarien kape yermamə kīrik mə tukrini mə Yo pa. Mərig yakamor nīkwənemiə kin nəgkiarien kape Jon, mə takhani nəfrakisien iran pəh Kughen tukrivəh mīragh əmiə. ³⁵ Nhajounien kape Jon in rəmhen kin laet. Raməsiə makak huvə. Kini rīkimīə ragien tukun kape nīpīg kwakwə. ³⁶ Mərig kafak wok ror nīrkunien mə Yo e pa, rapita yame Jon rīmnor. Rīmīk rīmivəhsi-pə wok e kimi Yo, mə jakor infamien iran. Kini wok e kafak, ramni-ərhav Yo, mamor əpu Yo mə Rīmīk rīmnher-pə kin Yo. ³⁷ Kini Rīmīk yame rīmnher-pə kin Yo, In mīn ramni-ərhav Yo. Ramni-ərhav pawk Yo,

5:30: Jon 8:16 **5:31:** Dut 17:6; 19:15 **5:32:** Jon 8:17-18

5:33: Jon 1:19-28 **5:34:** 1 Jon 5:9 **5:36:** Jon 10:25; 14:11

nakhapəh hanə nisərigien nəkwān. Kīni nakhapəh hanə nisəmien nīmriṅ nīpīg kirik. ³⁸ Nəgkiarīen kafan rīrkək yerkimia, meinai kimia nakhapəh nīshatəyən irak - Yo e yemə Kughen rīmnher-pə kīn Yo.

³⁹ “Kīmia nakasəvheikīn pīk nəgkiarīen mīnə ye Nəkwəkwə kape Kughen, mamhani nəfrakisien iran, meinai naksorkeikei mə tukrīvəhsi-pre nīmraghien rerīn kīmi əmia. Mərig sərīg-ru, nəgkiarīen mīnə ye Nəkwəkwə kape Kughen kasəgkiar irak kīni mamhani-ərhav Yo. ⁴⁰ Mərig kīmia nakasəpəh nhauəyēn tuk Yo, mə takhavəh nīmraghien rerīn.

⁴¹ “Yakpəh nərigien mə narmamə kasəgnəgīn Yo uə nīkam. ⁴² Mərig Yo yakirkun huvə əmia. Kīni yakirkun huvə mə norkeikeiyen kape Kughen rīrkək yerkimia. ⁴³ Yakməvəh nehuəyēn kape Rīmīk muə, mərig kīmia nakhapəh nhavəhyēn Yo yerkimia, kīni rīkīmia rīpəh nagīenien tuk Yo. Mərig tukmə yermamə kirik ruə ye nəsanīnien əmə kafan, takhavəh in, rīkīmia ragīen tukun. ⁴⁴ Nīpīg m-fam əgkap kīmia naksorkeikei mə narmamə tukamhani vi vi əmia, mərig nakhapəh nīsarkutien tuk norien yamə mīne Kughen, yame In pīsīn əmə In Kughen, tukrīni vi vi əmia tukun. Tukmə nakasərig əmə nərigien kape narmamə, to nakhapəh nhaniyēn nəfrakisien irak.

⁴⁵ “Mərig pəh rīkīmia tukrīpəh nəsikien mə yakamni hah əmia ye nīmri Rīmīk Kughen. Nīkam. Mərig Moses e naksərəhu-pən tīm tīm nərigien kapəmia iran, in e ramni hah əmia ye nīmri Kughen, ⁴⁶ meinai to kīmia nakpīhani nəfrakisien

ye Moses, mipihani min nəfrakisien irak, meinai Moses rimnəvsao kin Yo. ⁴⁷ Mərig kimiə nakhapəh nhaniyen nəfrakisien ye nəgkiarinen yame in rimirai; ror pən, ror neineinien tuk əmiə tuk nhaniyen nəfrakisien irak.”

6

Yesu rimivəh nəviginien rikəskəh, mor ripsaah, maməvigin narmamə khapsaah kin

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, Yesu rimnəviəfugin ye nu apa Lugun Galili e kamni kimə Lugun Taebirias. ² Kini narmamə khapsaah kimnhakwasig kin, meinai kimisəm nimtətien ripsaah yamə mine In ramor tuk nor-huvəyen narmamə yamə mine kamhamhə. ³ Kini Yesu rimnhaktə fiak ye tukwas, misəkwətə iriə kafan narmamə minə. ⁴ Ye nipig a, lafet kirik kape nəmə Isrel, kamni kimə Pasova, ruauə pakə.

⁵ Kini Yesu rivaag pirə məm narmamə khapsaah kamhauə. Kini raiyoh Filip mimə, “?Tukhavəh hiə nimri bred rəmhen tuk narmamə minə a?” ⁶ Yesu raməgkiar məknakin mə tukrəm-ru nhatətəyen kape Filip, mərig ruirkun ta naha nhagin yame tukripior.

⁷ Kini Filip rini-pən tukun mə, “! Eh! To kisarakikin pawk tu hundred taosen vatu* ye bred, to ripəh nəmhen-hanəmə-yen kin narmamə.”

⁸ Kini yermamə kirik kape Yesu, naorahi Saemon Pita, nhagin e Andru, rini-pən tuk Yesu mə,

* **6:7:** Nəgkiarinen kape Gris ramni mə “tu hundred denari.”

9 “Kwajikovə kirik e ravəh bred kirkirip kinnor kin bale, mine kəmam kiraru. Mərig to ripəh nəmhen-əgkəp-ien kin narmamə minə e.”

10 Kini Yesu rimə, “Hani-pən tuk narmamə kisəkwətə.” İkin aikin a, mənvhirik ripsaah ikin, kini iriə kisəkwətə. Narman əmə aikin, ipakə tuk faef taosen. 11 Kini Yesu rimivəh bred, mini vi vi Kughen tukun. Mivəh-si-pən kimi narmamə yamə mine kasəkwətə. Kini mor min nar kirikianə əmə ye kəmam, məhi-pən kimi narmamə. Kisən rəmhen kin yame iriə kisorkeikei mə tuksən.

12 Kimisəvigin ta, tupriə rəsiis, Yesu rini-pən tuk kafan narmamə mimə, “Havən mhavai-pən nipərpər nəviginien yame rakwak, tamə rahas.”

13 Apa kupan, bred yame kinnor kin bale, iriə fam kirkirip, mərig kimnhapsaah. Narmamə kimisən misəpəh tiksın. Kini narmamə kape Yesu minə kimnhavən misəwhai nipərpər nəviginien, mhavai-pən ye kəmeiru twelef rokrig huvə.

14 Narmamə kimisəm nımtətien yame Yesu rimnor, khani mhamə, “Nəfrakisien. Profet əfrakis e kape Kughen yame profet minə kimnhani kupan mə Kughen tukrher-pə kin ye tokrei tanə.”

15 Kini Yesu ruirkun mə narmamə minə a tukhauə misarkut kimin mə In tukror king kin kapəriə. Kini rap, mirerig-faktə min ye tukwas, maməmır In pisin əmə.

Yesu rameriwək haktə ye nımar mar nu

(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

16 Nipig mirh rivə, narmamə kafan minə kimnhavirə mhavən ye lugun. 17 Kini rinəpignəp,

mærig Yesu rikæk. Mækneikin, kisat-pæn ye bot kirik, misəsua mhavirə ye lugun, mhamə tuksəviəfugin-pæn ye Kapaneam. ¹⁸ Kini nimətag ehuə kirik rərer mher-əpu nu, peao-peao rehuə. ¹⁹ Kasəsua mamhəvən raməhen kin kilometa faef uə sikis†, kini misarha-pæn misəm Yesu raməriwək ye nimar-mar nu, mamuə ipakə tuk bot. Kini khagin pik. ²⁰ Mærig In rini-pæn tuk əriə mimə, “Hapəh nhaginien. Yo əmə e.” ²¹ Kini rikiriə ragien mhamə tukrivən ye bot. Nipig Yesu rimnat-pæn ye bot, kini kisakur əmə misəm kwənhavhiak apa ikin kimnhamə tukhavhiak ikin.

²² Kəni rikwamer kin, narmamə tiksın yamə mine kimnasəmır iriə Yesu ye nıkar lugun kwənharkun mə bot kirikianə əmə rimnamərer ifiak e niəv. Kini mharkun mə narmamə kape Yesu minə kimnhavən ye bot a, mærig Yesu rimipəh nivənien iriə miriə. ²³ Kini narmamə tiksın kimnhasi-pæn ye taon e Taebirias, misəsua ye bot minə tiksın, mhavhiak ikin Yesu Yermaru rimini vi vi Kughen tuk bred məhi-pæn kimi narmamə ikin. ²⁴ Kini narmamə kimisəm mə Yesu mine kafan narmamə minə kwənharkək aikin. Mækneikin kisat-pæn ye bot minə tiksın, mhavən apa Kapaneam, mə tuksarha-kin Yesu.

Yesu in bred kape nimraghien

²⁵ Narmamə minə a kimisəviəfugin ye lugun, misəm Yesu, misaiyoh In mhamə, “Yhajoun. ? Nimnhawor-pæn iran mine muə eikin e?”‡

† **6:19:** Gris ramni “stadia twenti faef uə toti.” **6:20:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 ‡ **6:25:** Swatuk pisin kirik tuk nukreikinien nəgkiarinen ye v. 25 in e, “Yhajoun. ?Nimauə naghən?”

26 Mərig Yesu rimi-pən tuk əriə mīmə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə pəh nien mə nakasarha-kin Yo meinai Yo yakamor nımtətien, mərig naksarha-kin Yo meinai nımısən bred, tıpmiə rəsiis. 27 Mərig rıpəh nıhuvəyen mə kapəmiə nəsaninien tukrirkək tuk nıvəhyen bred yame pəh nien mə tuk tu tukrahas mırkək. Kımıə takasəkeikei masəmnhakw tuk nıvəhyen bred yame ramarə rerin. Bred e in e, Yo Ji Yermamə na-jakvəhsi-pre kımı əmiə. Yo e Ji Yermamə, Tatə Kughen, rımnhajoun mə rıkin ragien tuk Yo.”

28 Kını iriə kımısaiyoh In mhamə, “?Naha norien yamə mine Kughen rorkeikei mə kımawə jaksor?”

29 Kını Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Kımıə takasəkeikei mıshatətə irak, mə Kughen rımnher-pə kin Yo. Nar e in e Kughen rorkeikei.”

30 Kını iriə kımısaiyoh mın In mhamə, “?Mərig Ik takor naha nımtətien mə kımawə jaksəm kını yakshatətə iram tukun? ?Ik takor naha nhagin?”

31 Nıpig rıptawə mınə kupən kımıseriwək ye tıpəvsık, iriə kımısən ‘mana.’ Nəgkiarien kırık ye Nəkwəkwə kape Kughen ramni mımə,

“In rımıvəhsi-pən bred yame ramsi-pən ye rao ye neai mə iriə tukasən.” *(Eks 16:4)*”

32 Mərig Yesu rimi-pən tuk əriə mımə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə, pəh nien mə Moses atuk e rımıvəhsi-pre nəvıginien yame ramsi-pən ye rao ye neai, mə taksən. Kafak Tata

6:27: Aes 55:2; Jon 6:35, 48 6:29: Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23

6:31: Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40

e in e ravəhsi-pre nəviginien əfrakis yame ramsi-pən ye rao ye neai, mə kimiə takasən. ³³ Mərig in ai bred kape Kughen, in e yermamə yame ramsi-pən ye rao ye neai mameiwaiyu-pə ye tokrei tanə. Kini bred e in e ravəhsi-pən nımraghien kimi narmamə ye tanımtanə.”

³⁴ Kini iriə kimnhani-pən tukun mhamə, “Yemasur, vəh-sipəh bred e kimi əmawə kape nıpig m-fam.”

³⁵ Kini Yesu rımını-pən tuk əriə mımə, “Yo e, yo Bred yame ravəhsi-pən nımraghien. Narmamə yamə mine kamhauə tuk Yo, to khapəh mın nisəmkərvyen. Kini narmamə yamə mine kashatətə irak, to khapəh mın nisakwəkwəyen.

³⁶ Mərig Yo yımını-pre ta tuk əmiə mə nakasəm pawk Yo, mərig nakhapəh nıshatətəyen irak.

³⁷ Narmamə yamə mınə kafak Tatə ravəhsi-pə əriə kimi Yo, iriə tukhauə tuk Yo. Kini narmamə yamə mine tukhauə tuk Yo, to yakpəh nher-yerhav-yen kın əriə tuk nıpig kirik.

³⁸ “Meinai pəh nien mə Yo yımasi-pən ye Rao ye Neai meiwaiyu-pə ye tokrei tanə mə jakor əmə narımnar yame yo yakorkeikei. Mərig yımauə mə jakor narımnar mınə e yame kafak Tatə rımnher-pə kın Yo tukun. ³⁹ Kini In rıpəh norkeikeiyen mə jakəpkərhav ye narmamə yamə mınə In rımnəhi-pə əriə kimi Yo. In rorkeikei mə, ye Nıpig Kwasig, Yo jakor narmamə mınə e tukhamragh mın ye nımhəyen kapəriə. ⁴⁰ Mərig

6:33: Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4; Jon 3:13, 31 **6:34:** Mat 6:11; Jon 4:15 **6:35:** Jon 4:14; 7:37-39; 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1
6:37: Jon 17:2 **6:39:** Jon 17:2,12; 18:9

in ai kafak Tatə In rorkeikei mə narmamə m-fam yame kamhavaag-pə tuk Yo e Tini, mishatətə irak, tukhavəh nimraghien rerin. Kini ye Nipig Kwasig, yo jakor narmamə minə e tukhamragh min ye nimhəyen.”

⁴¹ Nəmehuə kape Isrel kimisərig nəgkiarien yame Yesu ramni mə In Bred yame ramsi-pən ye rao ye neai, meiwaiyu-pə ye tokrei tanə, kini kamhani hah In tukun, ⁴² mhani-pən tuk əriə minə mhamə, “Ah. Kwən e in Yesu, ji Josef. Kitawə kharkun kafan tatə mine mamə. ? Rhawor e ramni məkneikin mə In rimasi-pən ye rao ye neai meiwaiyu-pə ye tokrei tanə?”

⁴³ Kini Yesu rimini-pən tuk əriə mə, “Rikimiə tukripəh nəsikien məknenkin. ⁴⁴ Tatə Kughen yame rimnher-pə kin Yo, to ripipəh nivipəyen yermamə kirik ramuə tuk Yo, yermamə to ripəh nuəyen tuk Yo. Yermamə to ripəh nuə-atukien tuk yo mə jakor in ramragh min ye nimhəyen, ye nipig kwasig. ⁴⁵ Nəgkiarien yame profet minə kimnharai kupan ye Nəkwəkwə kape Kughen ramni məkneikin mə,
“ ‘Kughen tukrhajoun narmamə m-fam.’ (Aes

54:13)

Yermamə yame ramətərig kin nhajounien kape Tatə Kughen, in tukramuə tuk Yo. ⁴⁶ Yermamə kirik rikək yame rimnəm Tatə Kughen kin nimrin. Yermamə kirikianə əmə rimnəm, Yermamə e in e rimasi-pən tuk Kughen. ⁴⁷ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə narmamə yamə mine kamhani nəfrakisien irak kwənhavəh ta nimraghien rerin.

6:44: Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32
1:18; 5:37; 7:29

6:45: Jer 31:34

6:46: Jon

48 Yo e bred kape nimirghien rerin. 49 Nar apnapig mə rıpmiə minə kimisən bred e ‘mana’ ye tıpəvsik, mərig kwənhəmhə. 50 Mərig bred yame ramsi-pən ye rao ye neai mameiwaiyu-pə ai taktakun, in ror pisin. Bred e, rameiwaiyu-pə mə narmamə m-fam yamə mine kasən tukhapəh nhamhəyen. 51 Yo e, Yo bred mragh, yame ramsi-pən ye rao ye neiai mameiwaiyu-pə ye tokrei tanə. Yermamə yame tukrən bred e, in tukramragh rerin. Kini Bred e, yame jakvəhsi-pre kimi narmamə ye tokrei tanə, in e, nıprak.”

52 Nəgkiarlen a rımnor nəmehuə kape nəmə Isrel kasərer masotgoh kimi əriə minə mhamə, “? Rhawor? ?Tukrhawor pən iran mine mivəhsi-pə nıpran mə tuksən?”

53 Kini Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə nakpihapəh nisənien nıprak e Ji Yermamə, mıpihapəh nhanımien nitawik, to nakpihapəh nhavəhyen nimirghien rerin. 54 Narmamə yamə mine tuksən nıprak, mhanım nitawik tukhavəh nimirghien rerin. Kini ye Nıpig kwasig, jakor əriə kamhamragh min ye nımhəyen. 55 Yakaməgkiar məkneikin meinai ratuatuk mə narmamə tukasəkeikei misən nıprak mhanım nitawik. 56 Narmamə yamə mine tuksən nıprak, mhanım nitawik, tukharpin-pə ye nimirghien kafak. Kini Yo jakripin-pən min ye nimirghien kapəriə.

57 “Kafak Tatə rımnher-pə kin Yo yakuə, In nuknei nimirghien. Kini Yo yakvəh nimirghien tukun. Ye norien kirikianə əmə min, narmamə

yamə mine tuksən nīprak tukhavəh nīmraghien iran. ⁵⁸ Yo e bred əfrakis, yame ramsi-pən ye Rao ye Neai, mameiwaiyu-pə ye tokrei tanə. Bred e rīpəh nəmhenien kin bred kupan yame rīpmiə minə kīmisən [ye tīpəvsik]. Nar apnariḡ mə iriə kīmisən bred a, məriḡ kwənhāmḡ ta. Məriḡ narmamə yamə mine kasən bred e, iriə tukhavəh nīmraghien rerin.” ⁵⁹ Yesu rīmini-ərhav nəḡkiarien e nīpiḡ rīmnhajoun narmamə apa ye nimə kape nofuginien apa Kapaneam.

Narmamə kape Yesu minə min khapəh nhaniyen nəfrakisien iran

⁶⁰ Narmamə khapsaah kape Yesu kīmisəriḡ nəḡkiarien e yame Yesu rīmini, mhamə, “!E-he-o! Nəḡkiarien e rīskai pik. ?Pa e to rīni nəfrakisien ye kafan nəḡkiarien?”

⁶¹ Kafan narmamə minə kīsəsiwən-əsiwən, məriḡ In ruvirkun ta nəriḡien kapəriə, mini-pən tuk əriə mīmə, “?Rhawor? ?Nətəriḡien kapəriə rīmneiwaiyu tuk nhajounien e kafak uə? ⁶² ?Məriḡ tukmə naksəm Yo Ji Yermamə yakamrerḡ faktə ye rao ye neai ikin yīmasi-pən ikin kupan, takhani nəfrakisien irak uə nīkam? ⁶³ Nanmin kape Kughen əmə rīrkun nīvəhsi-pənien nīmraghien rerin kimi narmamə. Yermamə to rīpəh nīvəhyen nīmraghien rerin ye nəsaninien əmə kafan. Nəḡkiarien minə e yakamni-pre tuk əmiə, iriə nəḡkiarien yamə mine kamhasi-pən ye Nanmin kape Kughen yame ravəhsi-pən nīmraghien kimi narmamə. ⁶⁴ Məriḡ kīmiə tiksīn eikin e, nakhapəh

6:58: Jon 6:41,51 **6:62:** Jon 3:31; 17:5 **6:63:** Jon 6:68; 2 Kor 3:6

nishatətəyən irak.” (Yesu ramni məkneikən meinai In ruirkun ta ye nirikakunien mə ni-pa mine khapəh nhaniyen nəfrakisien iran, muirkun mə iriə pa nhagin tukreighaan-pən kin In ye kwermi tikmir minə kafan). ⁶⁵ Kini Yesu rimə, “Tuk nar e in e, yakwəni-ta tuk əmiə mə Tatə Kughen to rīpipəh nivi-pəyən yermamə kirik ramuə tuk Yo, yermamə to rīpəh nuəyən tuk Yo.”

⁶⁶ Ye nīpig a, narmamə kape Yesu khapsaah kimisəpəh In, mhapəh nhakwasigien kin.

Pita ramni-ərhav mə in ramhatətə ye Yesu

⁶⁷ Kini Yesu rimnaiyoh kafan narmamə twelef mimə, “?Rhawor irəmiə? ?Kimiə min nimnhamə taksəpəh Yo uə?”

⁶⁸ Mərig Saemon Pita rimini-pən tukun mə, “Yer-maru. ?Tukmə yaksəpəh Ik, jakhavən tuk pa? Mə ik əmə. Kafam əmə nəgkiarien ravəhsi-pə nimraghien rerin. ⁶⁹ Kini kimawə yakshatətə iram, minharkun ta mə Ik Yemə Rhakə kape Kughen.”

⁷⁰ Kini Yesu rimini-pən tuk əriə mə, “Kimiə e narmamə twelef kafak. Yo e yimirpen əmiə. Mərig kimiə kirik in yarmhə.” ⁷¹ (In ramni Judas, ji Saemon Iskariot, meinai in min kirik ye narmamə twelef kape Yesu, mərig kwasig ikin, rimneighan-pən kin In ye kwermi tikmir minə kafan.)

7

Yesu rimnəgkiar kimi naorahini minə

6:64: Jon 2:25 **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6 **6:68:** Jon 6:63
6:69: Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 **6:70:** Jon 13:2,27 **6:71:**
Jon 17:12

¹ Kwasig ikin ye narimnar minə a, Yesu ripəh norkeikeyen mə tukrivən yerkwanu minə ye Judia tuk norien kafan wok, meinai nəmehuə kape nəmə Isrel apaikin kamharai mhun apsapis tukun mə tukshopni. Kini rirerig min mivən ye provins Galili. ² Mərig nipig ruauə ipakə tuk norien lafet kirik kape nəmə Isrel, kamni kimə “lafet kape nivəhsi-haktəyen nimə tapolen minə.” ³ Kini naorahi Yesu minə kimnhani-pən tukun mhamə, “Rhuvə mə taktərhav eikin e mamvən apa Judia, pəh narmamə kafam minə apaikin tuksəm nımtətien yamə mine Ik nakamor. ⁴ Yuvən apaikin meinai yermamə yame rorkeikei mə narmamə tukharkun In, to ripəh nerkwaigien kin kafan wok. Mərig tukmə nakirkun norien nımtətien minə, yuvən, mor əpu Ik ye nımrı narmamə khapsaah ye nipig kape lafet, pəh narmamə ye tanımtanə tuksəm.” ⁵ Kasəgkiar məknakin meinai nar apnapig mə iriə naorahini atuaturuk minə, mərig khapəh nhaniyen nəfrakisien iran.

⁶ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Ripəh hanə norien nipig kafak. Mərig kimiə nakharkun nisorien nar ye nipig apnapig əmə. ⁷ Narmamə kape tokrei tanə e, iriə to khapəh nisəməkien əmiə. Mərig iriə tukasəkeikei masəməkin Yo, meinai Yo yakamni-ərhav mə kapəriə norien ripəh natuaturukien. ⁸ Kimiə havən ye lafet, mərig Yo to yakpəh nivənien, meinai ripəh hanə norien nipig kafak.” ⁹ Raməgkiar məknakin kini In maməmır əmə apa Galili.

7:5: Sam 69:8; Mak 3:21 **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 **7:7:** Jon 3:19-20; 15:18-21 **7:8:** Jon 7:6

Yesu ramvən ye lafet e kamni kimə “Nivəhsi-haktəyen nimə tapolen minə”

¹⁰ Kini naorahi Yesu minə kimisəkupən mhavən ye lafet a, kwasig ikin, Yesu rīpivən. Mərig In rimnaiyu apisapis əmə, mə narmamə tukhapəh nisəmien.

¹¹ Kini nəmehuə kape nəmə Isrel khapsaah kimnhavən ye lafet a masarhakın In, misaiyoh apnapig əmə narmamə mhamə, “?Kwən e in pukaa?”

¹² Ikin a, narmamə khapsaah kisəsiwən-əsiwən mamhani In. Tiksin khamə, “In yemə huvə kirik;” mərig tiksin khamə, “Nikam. In rameikuə ye narmamə.”

¹³ Mərig iriə khapəh nisəvsao-ərhavyen kın Yesu, meinai kamhagin mə ta mə nəmehuə kape nəmə Isrel kisərig nəgkiarien yame kamhani.

¹⁴ Lafet a ramvən hanə, Yesu rīmavən apa ye Nimə Ehuə kape Kughen, maməvhag kimi narmamə.

¹⁵ Nəmehuə kape nəmə Isrel kimisərig nəgkiarien kafan, kisakur, mhamə, “? Kwən e rīmnhawor mīrkun narimnar minə e ye Nəkwəkwə kape Kughen? Yemehuə kirik kapətawə rīmipəh nhajounien In.”

¹⁶ Kini Yesu rīni-pən tuk əriə mə, “Nəgkiarien yame yakamhajoun narmamə kın, pəh nien mə kafak. Ramsi-pən tuk Tatə Kughen yame rīmnhər-pə kın Yo.

¹⁷ Narmamə yamə mine nətərigien kapəriə ramskai mə tuksor narimnar yame Kughen rorkeikei, tukharkun mə nəgkiarien kafak ramsi-pən tuk Kughen; pəh nien mə kafak atuk əmə.

¹⁸ Narmamə yamə mine kasəgkiar atuk əmə ye kapəriə nehuəyen, iriə kasor əmə

mə narmamə tukhavəh-si haktə əriə. Mərig Yo yakorkeikei mə narmamə tukhavəh-si haktə nhag yermamə yame rimnher-pə kin Yo. Yo yermamə kape niniyen nəfrakisien. To yakəpəh neikuəyen.

¹⁹ “Moses rimivəhsi-pre loa kimi əmiə, mərig yermamə kirik rikək irəmiə raməri-pən fam loa minə e. ?Rhawor e kimiə naksarkut mə takshopni Yo?”

²⁰ Kini narmamə khapsaah kimnhani-pən tukun mhamə, “!Man! ?Tukmə ror nanmin has ramərer-pən iram uə, mamor Ik nakamni nəgkiarien ətəwao uə? ?Pa e rimə tukrhopni Ik?”

²¹ Kini Yesu rimini-pən tuk əriə mimə, “Yo yimnor nimtətien kirikianə əmə ye Sabat, nimisəm, niemhaa ramhai əmiə fam tukun. ²² Mərig kimiə min nakasor wok ye Sabat, mamhavəh nao kimi kwajikovə minə, raməri-pən loa kape Moses. (Mərig nəfrakisien mə pəh nien mə Moses rimirikakun norien kape nivəhyen nao kimi narmamə, mərig kaha minə apa kupan kimnharikakun). ²³ ?Mərig tukmə nakharkun nivəhyen nao kimi kwajikovə minə ye Sabat, rəri-pən loa kape Moses, rhawor e niemha ramhai əmiə nipiğ yakamor huvə niprai yermamə kirik ye Sabat? ²⁴ Takhapəh nisəkirien wok yame yakamor ye nərigien əmə kapəmiə, mərig taksəkir kafak wok ye nərigien yame ratuatuk.”

Narmamə kasəgkiar ye Kristo

7:18: Jon 5:41; 8:50,54 **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4; Lev 12:3 **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15

²⁵ Kini ye n̄ip̄ig a, n̄am̄ə Jerusalem k̄imisaiyoh ər̄iə m̄in̄ə m̄ham̄ə, “? Rhawor? ? Kw̄ən e In e n̄amehuə m̄in̄ə kap̄ətawə kham̄ə tukshopni In uə?

²⁶ M̄ərig s̄əm-ru. In ramni-ər̄hav n̄əgkiar̄ien ye n̄imr̄i narmam̄ə, m̄ərig n̄amehuə m̄in̄ə khap̄əh nhani-p̄ənien nar k̄irik tukun. ? Tukm̄ə ror n̄amehuə m̄in̄ə kw̄ənharkun ta m̄ə In Kristo, uə?

²⁷ M̄ərig kitawə kharkun rukwanu kw̄ən e r̄imasi-p̄ən ikin. M̄ərig n̄ip̄ig Kristo tukramuə, narmam̄ə tukseinein m̄ə r̄isip̄kaa.”

²⁸ Ye n̄ip̄ig a, Yesu r̄inam̄ərer ye Nim̄ə Ehuə kape Kughen mam̄əvhag k̄imi narmam̄ə, k̄ini mamokr-apomh m̄im̄ə, “K̄imiə nakharkun Yo, mharkun ikin ȳimasi-p̄ən ikin. M̄ərig n̄əfrakisien m̄ə p̄əh nien m̄ə ȳimauə atuk əm̄ə ye n̄ərigien kafak. M̄ərig Kughen r̄imnher-p̄ə k̄in Yo. Kini Kughen In n̄əfrakisien. K̄imiə nakseinein In, ²⁹ m̄ərig Yo yak̄irkun In, meinai ȳimasi-p̄ən iran. Kini In r̄imnher-p̄ə k̄in Yo.”

³⁰ Yesu ram̄əgkiar m̄əknakin, kham̄ə tukharapt̄ər̄əkin In. M̄ərig yermam̄ə k̄irik r̄ik̄ək yame tukrapt̄ər̄əkin In, meinai r̄ip̄əh han̄ə norien n̄ip̄ig kafan.

³¹ M̄ərig narmam̄ə khapsaah k̄imnhani n̄əfrakisien iran m̄ham̄ə, “Tukm̄ə ror Yesu in Kristo yame Kughen r̄im̄irpen m̄ə tukrher-p̄ə k̄in, meinai k̄im̄ini m̄ə n̄ip̄ig Kristo tukramuə, tukror n̄im̄t̄ətien khapsaah. Kini yermam̄ə r̄ik̄ək yame r̄irkun norien n̄im̄t̄ətien r̄ipsaah rapita In.”

Mobael yam̄ə m̄ine kasarha tuk Nim̄ə Ehuə kape Kughen k̄imnhauə m̄ə tukharapt̄ər̄əkin Yesu

³² Kini Farisi minə kimisərig narmamə khapsaah kisəsiwən-əsiwən masəvsao kin Yesu. Kini Farisi minə mine jif pris minə kimisher-pən kin mobael yamə mine kasarha tuk Nimə Ehuə kape Kughen mə tukharaptərək kin Yesu. ³³ Kini Yesu rimə, “Yo jakamarə kitawə-mkimiə kape nipig kwakwə əmə. Kwasig ikin, jakrerig-pən min tuk Yermamə yame rimnher-pə kin Yo. ³⁴ Ye nipig a in a, taksarha-kin Yo mərig to nakhapəh nisəmien Yo; meinai ikin yakamvən ikin, kimiə to nakhapəh nhavəniēn ikin.”

³⁵ Kini nəmə Isrel kimisaiyoh əriə minə mhamə, “? In rimə tukrivən hiə, mə to kitawə khapəh nisəmien In? ?Rimə tukrivən məm kwənərəus kape nəmə Isrel yamə mine kisarə iriə nəmə Gris apa tanə pisin pisin minə, mamhajoun min nəmə Gris uə? ³⁶ In rimini mə ye nipig a, kitawə tuksarha-kin In, mhapəh nisəmien In, meinai kwənmhan yame In tukrivən ikin, to kitawə khapəh nhavəniēn ikin. ?Nəgkiariēn e, nipran ramni mə naha?”

Nu yame ravəhsi-pə nimraghien rerin

³⁷ Lafet natukror infamien, kamor nəviginiēn yame in rehuə rapita nəviginiēn tiks in kape lafet. Kini ye nipig a, Yesu rimnərer ye nimri narmamə mamokrən apomh mimə, “Yermamə yame rinəkwakwə, pəh in ruə tuk Yo, minim nu. ³⁸ Meinai Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə,

“Yermamə yame rhatətə irak, rəmhen kin nimri nu yame ravəhsi-pən nimraghien

ramkwor-kwor mhaktə mokrig yerkin
mamaiyu.’ *(Aes 44:3)*”

³⁹ Yesu ramni nuhpikinien a, maməgkiar
ye Nanmīn kape Kughen yame kwasig ikin
tukripivəhsi-pən kimi narmamə yamə mine
kashatətə iran. Mərig ye nīpig a, Nanmīn kape
Kughen rīpəh hanə nuəyen tuk narmamə, meinai
Yesu rīpəh hanə nīvənien ye nīkakien kafan ye rao
ye neai.

Narmamə kimisəwhai kwhen kapəriə tuk Yesu

⁴⁰ Yesu raməgkiar məknakin, narmamə
kimsərig, kini tiksīn kamhani mhamə, “Kwən e in
profet kape Kughen yame profet minə kimnhani
mə tukruə.”*

⁴¹ Kini tiksīn khamə, “Kwən e in Kristo.”

Mərig tiksīn khamə, “Nīkam. ?Nakhamə ta mə
Kristo tukrisi-pən apa Galili uə? ⁴² Nəkwəkwə
kape Kughen ramni mə Kristo tukraməkeikei misi-
pən ye kwənərəus kape King Deved, ye taon e
Betlehem, imei Deved kupan.” ⁴³ Ror məkneikin,
narmamə kimisəwhai kwhen kapəriə tuk Yesu.
⁴⁴ Tiksīn khamə tukharaptərəkin In; mərig yer-
mamə kirik rikək yame tukriraptərəkin In.

*Nəmehuə minə kape nəmə Isrel khapəh nhaniyen
nəfrakisien ye Yesu*

⁴⁵ Kini mobael minə kimnhavən misəm jif pris
minə mine Farisi minə. Kini nəmehuə minə a

7:38: Jer 2:13; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Rev 7:17

7:39: Jon 1:33; 12:23; 13:31,32; Wok 2:17,33 * **7:40:** Əm-ru
Dut 18:15. Moses rimini mə profet kirik min tukruə ramhen kin in.

7:42: 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23;
Luk 2:4-7

kimisaiyoh mobael minə mhamə, “? Rhawor e nimnhapəh nharaptəəkinien Yesu mhakir mhauə?”

⁴⁶ Kini mobael minə khani-pən tuk əriə mhamə, “Yimnhapəh nharaptəəkinien In meinai yermamə kirik rīpəh hanə nhajounien rəmhen kin In.”

⁴⁷ Kini Farisi minə kimnhani-pən tuk əriə mhamə, “?Rhawor? ?In rimiwi əmiə kin nekuəyen kafan uə? ⁴⁸ ?Kapətawə kirik yemehuə rikək mine Farisi kirik yame ramni nəfrakisien iran. ⁴⁹ Narmamə apnariḡ əmə yamə mine kaseinein əḡkap loa kape Moses kamhani nəfrakisien iran. Pəh iriə tukasarə ye narpinien kirik.”

⁵⁰ Kini Nikodimas e, in Farisi kirik. Kini in a iriə min. Kwən a, apa kupan rimavən maməḡkiar kimi Yesu. Kini rarar mini-pən tuk əriə mīmə, ⁵¹ “? Rhawor? Loa kapətawə ramni mə kwasig ikin tukhani-əhrav narpinien kape yermamə kirik, tukasəkeikei misəkupan mhavən, misətəriḡ kin nəḡkiarien kafan, misəm atuatur naha nhagin yame rimnor.”

⁵² Kini khani-pən tukun mhamə, “?Rhawor? ? Ik min ik yemə Galili, uə? Yuvən-ru məvheikin Nəkwəkwə kape Kughen, məm atuatur mə profet a kape Kughen to rīpəh nisi-pəniyen ye Galili.”

⁵³ Kini narmamə kimnhareriḡ-pən yerkwanu minə kapəriə.†

7:50: Jon 3:1 † **7:53:** Nəḡkiarien ye Jon 7:53-8:11 rikək ye kopi akwas tiksın kape Niutesteman. Keinein mə Jon rimirai əfrakis, uə yermamə kirik rimnəsik-əpnis-pən ye nəḡkiarien kape Jon.

8

¹ Mərig Yesu rimnhaktə fiak ye tukwas e kamni kımə Olif.

Yesu rıpəh nəgkiar-skaiyen kimi piraovın kirik yame rakwasıg apnapıg kın narman

² Kəni rikwamer kın, Yesu rırerıg-pən mın ye Nımə Ehuə kape Kughen. Kını narmamə khap-saah kımnhauə, masərer ərkurao iran, kını In rəkwətə maməvhag kimi əriə. ³ Kını nəmhajoun mınə kape loa, mıne Farisi mınə khakır piraovın kirik mhauə tukun, mısərip-ərhav in ye nımri narmamə. Narmamə kımısəm əpu mə pian a rımnapır iriu yerman pısın. ⁴ Kını iriə kımnhani-pən tuk Yesu mhamə, “Yhajoun. Narmamə kımısəm əpu mə pian e rımnapır iriu yerman pısın. ⁵ Moses rımnerəhu loa kirik ye loa kapətawə mamni mə tukmə piraovın yame ramapır-pən apnapıg tuk yerman, tukaməkeikei karkwhopni in. (*Lev. 20:10; Deut. 22:22-24*) ?Mərig ik nakmə rhawor?”

⁶ Iriə kımısaiyoh məknakin masor kiko-iko, mə Yesu tukrini nəgkiarrien kirik yame rıpəh nəmhenien, pəh kısəm-pən nar has kirik iran, mhavəhsi-pən narpinien kımın. Mərig Yesu rapnapıg əmə, məmrəmır, mamrai-pən nar ye nımoptanə kın kwənkwai kwermın.*

⁷ Mərig iriə kasəkeikei mısaiyoh In. Kını In rərer, mını-pən tuk əriə mə, “Nəmhen. Tukmə kımıə kirik e ikın e kafan norien has rikək, pəh in tukrəkupən markwhopni pian e.” ⁸ Kını In məmrəmır mın mamrai-pən nar ye nımoptanə.

* **8:6:** Rikimıə tukraməsik mə Kughen rımırai-pən Natuakəmien Ten ye kapiar kın kwermın. Eks 31:18; Dut 9:10. **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22

⁹ Kini iriə kimisərig nəgkiarien kafan, misəriwək kīrikianə kīrikianə misap, rīrikakun ye nəwharu mīnə meriaji nitamaruə. Iriə kimisap, mhapəh əmə Yesu mīne pian ai kawəmir. ¹⁰ Kini Yesu rħekimter mīn mīni-pən tuk pian ai mīmə, “Pian əpə. ?Narmamə mīnə apa kwənhaukaa? ?Yermamə ruikək yame tukrīni-ərhav kafam narpīnien uə?”

¹¹ Kini pian a rīmīni-pən tukun mīmə, “Yemehuə. Yermamə rīkək yame to rīvəhsi-pə narpīnien kimi yo.”

Kini Yesu rīni-pən tukun mə, “Ror pən Yo mīn to yakpəh nīvəhsi-preyen narpīnien kimik. Mərig amvən, məpəh əmə norien yame mīne rahas.”

Yesu In rəmhen kin nīkakien yame raməsia-pen narmamə m-fam ye tokrei tanə

¹² Kini Yesu rīni-pən mīn tuk əriə mīmə, “Yo e, yo Nīkhakien kape narmamə m-fam ye tokrei tanə. Narmamə yamə mīne kamhakwasig kin Yo to khapəh niseriwəkien ye nəpignəpien, mərig tukhavəh nīkakien yame ravəhsi-pən nīmraghien kimi əriə.”

¹³ Kini Farisi mīnə kīmnhani-pən tukun mhamə, “Ik nakamni-əhrav məknakin Ik, mərig yermamə kīrik rīkək yame tukrərer-ərhav mamni əfrakis mə kafam nəgkiarien raməfrakis. To kafam nəgkiarien rīpəh nərerien.”

¹⁴ Kini Yesu rīni mīmə, “Əwəh. Nəfrakisien mə Yo atuk əmə yakamni-ərhav Yo. Mərig nəgkiarien kafak in tukramərer tīmtim, meinai Yo yakīrkun

8:11: Jon 3:17; 5:14 **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Esik 1:26-28; Mat 5:14; Jon 1:4-5; Hib 1:3; Rev 21:23-24 **8:13:** Jon 5:31

aikin yimasi-pən ikin. Kini mirkun min aikin yakamvən ikin. Mərig kimiə nakseinein aikin yakamvən ikin mine ikin yimasi-pən ikin. ¹⁵ Kimiə e naksəkir norien kape narmamə ye nətərigien əmə kape yermamə. Mərig Yo yakpəh nəkirien norien kape narmamə məknakin. ¹⁶ Mərig tukmə yakəkir norien kape yermamə, yakamor ye norien yame ratuatuk. Mərig pəh nien mə yakaməkir ye nətərigien əmə kafak, mərig kimru Tatə Kughen yame rimnher-pə kin Yo, kapəmru nəkirien kirikianə əmə. ¹⁷ Kimirai ye loa kapəmiə kimə, “Tukmə yermamə kiraru karəni nar kirikianə əmə, pəh narmamə tukharkun mə nəgkiarien kapəriu raməfrakis.” *(Dut 19:15)*

¹⁸ Kini taktakun ai, Yo yakamni-ərhav Yo, mərig Rimik yame rimnher-pə kin Yo, ramor nəgkiarien kafak ramərer timtim.”

¹⁹ Kini kimisaiyoh In mhamə, “?Mərig kafam hiə tatə?”

Kini In rimə, “Kimiə nakseinein Yo, miseinein min Tatə kafak. Nakpiharkun Yo, to nakpiharkun min kafak Tatə.”

²⁰ Yesu rimini nəgkiarien a nipig in rimnamhajoun narmamə apa ikin kamərəhupən mane ikin ye Nimə Ehuə kape Kughen. Mərig kwən kirik rikək yame to rivən miraptəək In meinai ripəh hanə norien nipig kafan.

Yesu ramni mə In rimasi-pən ye rao ye neai

²¹ Kini Yesu rimini-pən min tuk əriə mimə, “Tuk nipig kirik, jakirkək, kini kimiə taksarha kin Yo. Mərig nipig takhamhə, narpinien kape təvhagə has

kapəmiə tukraməmīr irəmiə. Kimiə nakseinein nhavəniēn aikin yakamvən ikin.”

²² Nīpig rīmini məknakin, mukreikin kapən kapə nəmehuə kape nəmə Isrel. Khamə, “? Rhawor e kitawə kaseinein nhavəniēn aikin ramvən ikin? ? Tukmə ror tukrhopni atuk In uə?”

²³ Mərig Yesu rīrpīn nəgkiariēn mīmə, “Kimiə, iməmiə eikin e. Mərig Yo yakmasi-pən apa ye rao ye neai meiwaiyu-pə. Tokrei tanə e pəh niēn mə imak ikin. ²⁴ Ror məkneikin, yakamni-pre tuk əmiə mə kimiə takhamhə, narpīniēn kape təvhagə has kapəmiə tukraməmīr irəmiə. Tukmə nakhapəh nhaniyēn nəfrakisīēn mə yo e Kristo, nīpig takhamhə, narpīniēn kape təvhagə has kapəmiə tukraməmīr irəmiə.”

²⁵ Kini iriə kīmnhani-pən tukun mhamə, “!Eh! ? Ik pa en?”

Kini In rīmini-pən tuk əriə mə, “Yo e yakaməvsao kīn Yo ye nīpig yame yimīrikakun nhajouniēn kafak meriaji-pə e taktakun. ²⁶ Yakirkun nīniyēn narīmnar rehuə irəmiə, mivəhsi-pre narpīniēn ehua kimi əmiə. Mərig jakamni əmə nəgkiariēn yame Yermamə yame rīmnher-pə kīn Yo ramni-pə tuk Yo. Nəgkiariēn yame In ramni raməfrakis. Kini yakamni-ərhav pən nəgkiariēn kimi nar-mamə fam ye tokrei tanə yame In ramni-pə tuk Yo.”

²⁷ Mərig iriə khapəh nharkuniēn mə Yesu raməgkiar ye Rīmni Kughen. ²⁸ Ror pən, In rīni-pən tuk əriə mə, “Nīpig kimiə takpiharuk haktə Yo, Ji Yermamə, mīpiharkun mə nəgkiariēn yame yakamni irak in raməfrakis. Kini mīpiharkun

min mə yakpəh norien nar kirik ye nətərigien əmə kafak, mərig yakamni əmə nəgkiarieren yame Rimik ramni-pə tuk Yo. ²⁹ Yermamə yame rimmher-pə kin Yo ramarə kimru min. In rīpəh nəpəhyen Yo yakəriwək Yo pisin. Meinai nīpig m-fam yakamor naha nhagin yame In rorkeikei.”

³⁰ Yesu ramni nəgkiarieren e, narmamə khapsaah khani nəfrakisien iran.

Mikip Ebrahim əfrakis minə mine ji Setan minə

³¹ Kini Yesu rimməgkiar kimi nəmehuə kape nəmə Isrel yamə mine kimnhani nəfrakisien iran mimə, “Tukmə nakharaptərəkīn tīm tīm nəgkiarieren yame yakamni-pre tuk əmiə, kimīə atuətuk e narmamə kafak minə. ³² Kini kimīə takharkun nəfrakisien. Kini nəfrakisien en tukrīrisin əmiə nakhapiəpiə.”

³³ Kini iriə kimnhani-pən tukun mhamə, “! Ah! Kitawə e kwənərəus kape Ebrahim. Kitawə khapəh nisor-ətuə-kinien kape yermamə kirik. ? Rhawor e nakamni mə nar kirik tukraməkeikei mirisin əmawə yakhapiəpiə?”

³⁴ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə narmamə yamə mine kasor norien has, norien has ramarmaru irəriə, mam-raptərəkīn əriə mamor əriə kamhauə yorwok minə kafan. ³⁵ Kini nakharkun mə yorwok kirik, kafan yemehuə to rīpəh neighanien kin in mə tukramarə ye nimə kafan. Mərig yemehuə rameighan əmə kin tīni mə tukramarə ye nimə kape yamehuə

8:28: Jon 3:14; 12:32-33; 14:24 **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38; 16:32

8:31: 2 Jon 1:9 **8:32:** Rom 8:2; 2 Kor 3:17; Gal 5:1 **8:34:** Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9

kape nīpig m-fam.† 36 Ror pən, tukmə Yo Ji Kughen yakamrisin əmiə, jakrisin əfrakis əmiə nakhapiəpiə. 37 Yakirkun mə kimiə kwənərəus kape Ebrahim. Mərig nakasarha-kin swatuk tuk nhopniyen Yo, meinai nakhapəh nisorkeikeiyen mə taksətərig kin kafak nəgkiarieren. 38 Yo yakamni narimnar minə e yame yimnəm kafak Tatə ramor. Mərig kimiə nakasor narimnar yame kapəmiə tatə minə kimnhani-pre tuk əmiə.”

39 Kini iriə kimnhani-pən tukun mhamə, “Mərig rīmtawə e Ebrahim.”

Kini Yesu rīmini-pən tuk əriə mīmə, “To rīpi mə kimiə kwənərəus atuatur kape Ebrahim, to norien kapəmiə rīpiəmhen kin norien kape Ebrahim kupan. 40 Yo yakamni-pre nəgkiarieren əfrakis tuk əmiə yame Kughen rīmini-pə tuk Yo. Mərig kimiə nakhamə takshopni Yo. Mərig to Ebrahim rīpəh norien məknenkin. 41 Kimiə nakasor əmə norien kape tatə atuatur kapəmiə.”

Kini iriə kimnhani-pən tukun mhamə, “Pəh nien mə kimawə e kwajikovə kape swatuk. Kughen pisin əmə In rīmimawə.”

42 Kini Yesu rīni-pən tuk əriə mīmə, “To rīpi mə kapəmiə əfrakis e tatə Kughen, to nakpisorkeikei Yo, meinai Yo yimasi-pən iran, muə eikin e. Pəh nien mə yimauə ye kafak nərigien. Mərig yimauə meinai In rīmnher-pə kin Yo. 43 ?Mərig rhawor e

† 8:35: Ye nuhpikinien e, Yesu ramni mə nəmə Isrel kisəmhen kin slef yame kasarə iruə tuk promes mine nimə kape king. Nar apnapig Kughen rīmirpen nəmə Isrel mə kafan narmamə, mərig in rīvəhsi-ta nehuəyen kapəriə, kiseiwaiyu əgkap rəmhen kin slef yame kafan nihuvəyen uə nautə rikək. 8:35: Gal 4:30 8:37: Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 8:39: Rom 2:28-29; 9:7-9 8:42: 1 Jon 5:1

nakhapəh nharkunien nɪprai nəgkiarien kafak? Meinai nakhapəh nisorkeikeiyen mə taksərig nəgkiarien kafak. ⁴⁴ Kimiə, norien kapəmiə rəmhen əmə kin rimiimiə e Setan. Kini nɪpig m-fam naksorkeikei mə takasor nəkwən. Norien kafan yame in rimirikakun mamor, ramor hanə. In yermamə kape nhopniyen yermamə. In raməməkin nəfrakisien, meinai nəfrakisien rikək iran. In rameikuə məknakin meinai in a norien hanə kafan. In yeikuə, mine tatə kape neikuəyen. ⁴⁵ Mərig Yo yakamni-pre əmə nəgkiarien əfrakis tukəmiə. Ror pən, nakhapəh nhaniyen nəfrakisien ye kafak nəgkiarien. ⁴⁶ Yo yakpəh hanə norien norien has; ror pən kimiə kirik rɪpəh hanə nəm-pə-yen nar has kirik irak. Yakamni-pre nəgkiarien əfrakis tukəmiə. ?Rhawor e nakhapəh nhaniyen nəfrakisien irak? ⁴⁷ Narmamə kape Kughen kasor nəkwai Kughen; mərig pəh nien mə kimiə kwajikovə minə kape Kughen, nakhapəh nisorien nəkwən.”

Yesu In yerpirig rapita Ebrahim

⁴⁸ Kini nəmehuə kape nəmə Isrel kimishek In mamhani mhamə, “! Man! Yakwəsəm əpu ik, mharkun mə ik pa. Ik nakəmhen kin yemə Same-ria kirik yame nanmin has ramərer-pən iran.”

⁴⁹ Mərig Yesu rimə, “Nanmin has rikək irak. Mərig yakamsiai Rimik; kini kimiə nakhapəh nhasiayen Yo. ⁵⁰ Yo yakpəh narkutien mə nhagik tukrehuə; mərig yermamə kirik aikin yame ramarkut mə nhagin tukrehuə. Kini In tukripiəkir narmamə m-fam. ⁵¹ Yakamni-pre əfrakis tukəmiə

mə yermamə yame ramor kafak nəgkiarinen to rīpəh nīmḥəyen tuk nīpīg kīrik.”

⁵² Kini nāmehuə kape nāmə Isrel kīmnhani-pən tukun mhamə, “!Yakwənharkun ai taktakun mə nanmīn has ramərer-pre iram! Meinai Ebrahim rīmamhə, kini profet mīnə kīmnhamhə mīn, mərig Ik nakamni mə yermamə yame ramor nəkwam to rīpəh nīmḥəyen tuk nīpīg kīrik. ⁵³ ?Nakmə Ik nakehuə rapita Ebrahim e rīptawə yame ruamhə ta, mīne profet yamə mīne kwənhamhə ta? ? Nakmə ik e pa?”

⁵⁴ Kini Yesu rīni-pən tuk əriə mīmə, “To yakvəhsi-haktə atuk Yo mamor nhagik ramehuə, kafak nəgkiarinen in ror nar apnapīg əmə kīn. Mərig kafak Tatə e yame kīmīə nakamhani mə In Kughen kapəmiə In ravəhsi-haktə Yo, mamor nhagik ramehuə. ⁵⁵ Kīmīə nakseinein pawk In; mərig Yo yakīrkun In. To yakpini mə yakeinein In, mīpiuə yeikuə rəmhen kīn yame kīmīə nəmeikuə mīnə. Mərig yakīrkun In mamor nəkwān. ⁵⁶ Rīpmīə e Ebrahim rīkin ramagien pīk mə tukrīpiəm nīpīg kafak yame tukrīpiuə. Kini nīpīg in ruīrkun mə nīpīg kafak rīnamuə, kini rīkin ramagien əmə tukun.”

⁵⁷ Kini nāmehuə kape Isrel kīmnhani-pən tukun mhamə, “!Man! Ik tamaruə əmə kīrik, kafam newk rīpəh hanə neriaji-pənien fifti. ?Rhawor e nakamni mə nīmnam yemə tu e Ebrahim?”

⁵⁸ Kini Yesu rīmə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə Ebrahim rīpəh hanə narḥayen, Yo yaknarə ta.†”

8:51: Jon 11:26 **8:53:** Jon 4:12 † **8:58:** Əm-ru Jon 1:1; 17:5; 17:24.

59 Mækneikîn khapîk kapiér asur minə mə tuk-sarkwhopni In kîn. Mərig Yesu rîmnerkwaig, map ta irəriə ye Nimə Ehuə kape Kughen mamvən.

9

Yesu rîmnor huvə nîmrîn pîs kîrik

¹ Nîpîg kîrik, Yesu rînaməriwək mamavən, kîni məm kwən kîrik nîmrîn rîmapîs hanə. ² Kîni nar-mamə kape Yesu khauə mhani-pən tukun mhamə, “Yhajoun. Kwən kîrik e rîmnarha, nîmrîn ruapîs ta. Takni-ru mə rhawor ror məknaikîn. ?Ravəh narpînien ye norien has kape tatə uə mamə kafan, uə ravəh narpînien ye norien has kîrik kafan yame rîmnor?”

³ Mərig Yesu rîmə, “Nîmri kwən e ramahas, mərig pəh nien mə ravəh narpînien ye norien has kîrik kafan, uə kape tatə uə mamə. Mərig nîmrîn ramapîs məkneikîn mə Kughen tukrhajoun kafan wok ye nîmraghien kafan. ⁴ Kîtawə kasarə ye nîpîg kape nîkakien, tukasəkeikei masor wok kape Yermamə yame rîmnher-pə kîn Yo. Mərig nîpîg kape nəpîgnəpîen tukruə, tukseinein nîsorien wok ye nîpîg a. ⁵ Nîpîg yakamarə ye tokrei tanə e, Yo nîkakien kape narmamə m-fam ye tokrei tanə.”

⁶ Yesu rîni-ta nəgkiarien a, mivəh nîmoptanə mərig-əvhin, rəptîg, mərəhu-pən ye nîmri yer-mamə a. ⁷ Mîni-pən tukun mîmə, “Takvən mar ye nu apa Saeloam.” (Nhag e Saeloam, nîpran ramni mə, “Kher-pən kîn.”) Kîni ai rîmavən, mar ye nu, kîni marha maməm nar, mîrerîg-pən iman

yerkwanu. ⁸ Kini nāmə iman ikin, mine narmamə yamə mine kharkun in, mə in yermamə kirik yame nipig m-fam ramaiyoh-pən kin mane, kimisəm in, kisakur. Misaiyoh-pən əriə minə mhamə, “! Eh! ? Kwən e in e yermamə yame nipig m-fam in ramkwətə mamaiyoh-pən kin mane kimi narmamə, uə nikam?”

⁹ Kini tiksın khamə, “Ǝwəh. Mə in.”

Mərig tiksın khamə, “Nikam. To nakəm, nakmə in. Mərig pəh nien mə in.”

Mərig kwən a rimə, “!Mə yo e!”

¹⁰ Kini iriə kasəkeikei kimin mə tukrini mə rimnhawor nimirin rhuvə.

¹¹ Kini in rimə, “Kwən e, nhagin e Yesu, in rimivəh nimoptanə mərig-əvhin rəptig, mərəhu-pən ye nimirik mir, mini-pə tuk yo mə jakvən ye nu apa Saeloam, mar. Kini yakvən mar. Məkneikin məm nar.”

¹² Kini iriə kisaiyoh-pən min in mhamə, “?Mərig kwən en ramarə hiə?”

Kini in rimə, “?Hei? Yakeinein.”

¹³ Kini khakir in mhauə kimi Farisi minə.

¹⁴ Nipig Yesu rimivəh nimoptanə mərig əvhin rəptig mərəhu-pən ye nimirin mir, nipig a ye Sabat.

¹⁵ Ror pən, Farisi minə min kisaiyoh-pən kwən a mhamə, “?Rhawor nimirin rhuvə?”

Kini kwən a rini-pən tuk əriə mimə, “Yesu rimnor-pən nimtəgei ye nimirik, kini yimavən mar, kini nimirik rhuvə.”

¹⁶ Kini Farisi minə kimisəwhai kwhen kiraru kapəriə tuk nəgkiarinen a. Tiksın kimnhani mhamə, “Tukmə ror məkneikin, Yesu ripəh nisi-pəniyen ye Kughen, meinai In rimnakapir Sabat.” Mərig

tiksın khamə, “Nıkam. Ramsi-pən ye Kughen. Meinai yor təvhagə has to rıpəh norien nımtətien mınə məknakin.”

¹⁷ Kini iriə kısıyoh mın kwən a nımrın ramapis kupan, mhamə, “?Kwən a rımnor huvə nımrım, nakmə In naha yermamə? ?Kini rikim ramhaw-əsik?”

Kini in rını-pən tuk əriə mımə, “In profet kirik.”

¹⁸ Mərig nəmehuə mınə kape nəmə Isrel khapəh nhaniyen nəfrakisien iran mə in apa kupan kwən a nımrın rımapis, mərig taktakun ai raməm nar. Ror pən, kısıkrən kın rımnı mıne nisini kırıauə. ¹⁹ Kısıyoh-pən əriu mhamə, “?Rhawor? ?Kapəmıru e kwajikovə uə? ?Rımnarha nımrın rıpis uə nıkam? ?Rımnhawor nımrın rhuvə?”

²⁰ Kini rımnı mıne nisini krəmə, “Yakrarkun mə kapəmıru e kwajikovə. Nıpig rımnarha, nımrın rıpis. ²¹ Mərig yakweinein mə rımnhawor nımrın rhuvə. Maweinein mə pa nhagın rımnor huvə nımrın. Saiyoh in. Mə rikin rınarə ta. In rirkun nəvsaoyen kın in.” ²² Karəni məknakin meinai krəgın kın nəmehuə mınə kape nəmə Isrel, meinai nəmə Isrel kımnhani əutən mə tukmə yermamə kirik ramni-ərhav mə Yesu in Kristo, tukhapəh nıseighanien kın rauru-pən ye nımə kape nofuginien. ²³ Ror pən, rımnı mıne nisini kırıni mırəmə, “Saiyoh in. Mə rikin rınarə ta.”

²⁴ Kini kısıkrən mın kın kwən a yame kupan nımrın rımapis, mə tukruə mərer ye nımririə. Kini kashek in mhamə, “Ni əfrakis əmə, mıvəhsi-haktə

nhag Kughen.* Kitawə kharkun mə Yesu In yor təvhagə has əmə.”

²⁵ Mərig kwən ai rımə, “Yo yakeinein mə kwən a in yor təvhagə has uə nıkam. Nar kirikianə əmə yame yo yakırkun. Apa kupan, nımrık rımapıs. Mərig taktakun ai, yaknaməm nar.”

²⁶ Kini kısıyoh-pən mın in mhamə, “? Rımnhawor ik? ?Rımnhawor mor huvə nımrım?”

²⁷ Mərig in rımə, “Yakwəni-pre ta tuk əmiə, mərig kimiə nakhapəh nisətərigien kın yo. ? Rhawor nakhamə jakəvsao mın kın? ?Kimiə mın nakhamə takhauə narmamə kape Yesu mınə, uə?”

²⁸ Kini iriə kashek in, mamhani hah in, mhamə, “!Ah! !Ik e kafan kirik yermamə! Mərig kimawə narmamə kape Moses. ²⁹ Kimawə yakharkun huvə mə Kughen rımnəgkiar kimi Moses; mərig kimawə yakseinein mə kwən en rımasıpkaa.”

³⁰ Kini kwən ai rımə, “! Nəfrakisien! Kwən a rımnor huvə nımrık, mərig kimiə nakseinein mə rımasıpkaa. ³¹ Kitawə kharkun mə Kughen rıpəh nətərigien kın yor təvhagə mınə. Mərig yermamə yame ramsiai Kughen, mamor nəkwən, kını Kughen ramətərig kın! ³² Yermamə kirik rıkək yame rırkun nor-huvəyen yermamə rımnarha əmə nımrın rıpis. ³³ To Yesu rıpipəh nısi-pənien ye Kughen, to rıpipəh norien nar kirik.”

³⁴ Kini iriə kımışek mın in mhamə, “!Kəsi! Ik yermamə kape norien has nıpig mıfam, rırikakun

* **9:24:** Nəmehuə mınə kımnhani-pən tuk kwən a “Vəh si haktə nhag Kughen” nıpran ramni mə khamhə Yesu tukrivəh kwəsü ye nhag Kughen. Əm-ru Jos 7:19. **9:28:** Jon 5:45 **9:31:** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 **9:33:** Jon 3:2

ye nipiḡ yame nimnarha-pə, muə meriaji-pə ai tak-takun. ?Rhawor e nakmə takhajoun əmawə?” Kini kisher-ye-rhav kin In ye nimə kape nofuginien.

Yermamə yame reinein Yesu, in rəmhen kin nimirin piš

³⁵ Kini Yesu rimnərig nəvsaoyen kin, mə kimnher-ye-rhav kin kwən ai ye nimə kape nofuginien. Kini rivən mivaag-pən kin, maiyoh-pən in mimə, “? Ik nakamni nəfrakisien ye Ji Yermamə?”

³⁶ Kini kwən a rimə, “Yemehuə. ?Ji Yermamə e pa? Ni-pə huvə tuk yo, pəh jakni nəfrakisien iran.”

³⁷ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Ik naknəm ta In. Yo e yakaməgkiar kimik ai taktakun.”

³⁸ Kini kwən ai rimə, “Yermaru. Yo yakamhatətə iram.” Kini in məninkur maməhuak kimin.

³⁹ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yo yimauə ye tokrei tanə mə jakəkir narmamə. Mor narmamə yamə mine khapəh nisəm-huvəyen nar, kisəm huvə nar. Mamor narmamə yamə mine kasəm huvə nar, iriə tukhapəh nisəmien nar.”

⁴⁰ Kini Farisi minə tiksın kimisərig nəgkiarieren kafan mhamə, “?Rhawor? ?Nakmə nimirimawə ripsis min uə?”

⁴¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “To nakpihani-ərhav mə nakhapəh nisəm-huvəyen nar, to nakpihapəh nhavəhyen narpinien tuk təvhagə has kapəmiə. Mərig kimiə nakhamə ta mə naksəm huvə nar, kini narpinien kape təvhagə has kapəmiə raməmīr hanə irəmiə.”

9:34: Jon 9:2; Aes 66:5 **9:36:** Rom 10:14 **9:37:** Jon 4:26

9:38: Mat 28:9 **9:39:** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 **9:40:**

Rom 2:19 **9:41:** Jon 15:22,24; Hib 10:28-31

10

Yesu ramni nuhpikinien ye yermamə yame ramarha tuk sipsip

¹ Kini Yesu rimə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə tukmə yəkrəh kirik rimə tukrivən məkrəh kin sipsip, to ripəh nukuraoyen ye kwəruə; mərig tukrivəro kin kəupə. ² Mərig yermamə yame ramarha tuk sipsip in tukrukuraopən ye kwəruə. ³ Yermamə yame ramarha tuk kwəruə, nipig m-fam in raməhitə ye kwəruə tuk kwən a, kini sipsip minə kharkun rikin. Nipig m-fam in ramokrən kin nhagriə kirikianə kirikianə, kini kamhatərhav. ⁴ Mokrən fam kin sipsip minə kafan, maməkupən; sipsip minə kafan kamhakwasig kin, meinai kharkun rikin. ⁵ Mərig to khapəh nhakwasigien kin yermamə apnapig. Nīkam. Tukmə yermamə apnapig, kisapta iran, meinai kaseinein rikin.”

⁶ Yesu ramni nuhpikinien, mərig narmamə kaseinein nīprai nəgkiarien kafan. ⁷ Kini əmə ai, Yesu rini-pən tuk əriə mīmə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə Yo e, yo kwəruə yame sipsip minə tukhakuraopən ikin. ⁸ Narmamə yamə mine kimisəkupən irak, iriə yeməkrəh minə. Sipsip minə khapəh nisətərigien kin əriə. ⁹ Yo e yo kwəruə. Narmamə yamə mine tukhakuraopə yakamərer ikin, Kughen tukrivəh mīragh əriə. Tukhauə imə masəriwək misavən masən mənvhirik yame rhuvə. ¹⁰ Mərig yəkrəh ramuə imə tuk nar kirikianə əmə. Ramuə tuk nəkrəhyen, mine tuk nhopniyen,

mine tuk noriahyen nar. Mərig Yo yakamuə mə takhavəh nımraghien. Kını nımraghien e in rukwar kin nihuvəyen mınə fam.

¹¹ “Yo e Yermamə huvə kape narha-huvəyen tuk sipsip mınə. Yermamə huvə kape narha-huvəyen tuk sipsip mınə, in rameighan kin kafan nımraghien mə tukrivəh mıragh əriə. ¹² Mərig yorwok yame ramor əmə wok tuk nərok, sipsip mınə pəh nien mə kafan. Kını nıpig tukmə rəm kuri aparı mınə kamhauə, in rap, mıpəh sipsip mınə. Kını kuri aparı mınə tukhauə misəs sipsip mınə, misəko rik rik əriə. ¹³ Yorwok a tukrap meinai in ramor əmə wok tuk nərok. Rıpəh nərig-pikien sipsip mınə.

¹⁴⁻¹⁵ “Yo e, Yo Yermamə huvə kape narha-huvəyen tuk sipsip mınə. Tata Kughen rırkun Yo, kını yakırkun In. Ye norien kırıkianə əmə mın, Yo yakırkun kafak sipsip mınə, kını iriə kharkun mın Yo, kını yakeighaan kin nımraghien kafak tuk nivəh-mıraghien əriə. ¹⁶ Kını kafak mın tiksın aikin sipsip, yamə mine khapəh nisəmırien ye kəupə e. Iriə mın, tuksərig rırik. Kını iriə fam tukhauə kırıkianə. Yo pısın əmə jakamarha huvə tuk əriə. ¹⁷ Kafak Tatə In rorkeikei pik Yo meinai yakeighaan kin kafan nımraghien tuk nivəh-mıraghien sipsip mınə kafak. Kını kwasig ikin jakamragh mın. ¹⁸ Yermamə kırık rıkək yame to rivəhsi-ta nımraghien kafak. Yo pısın

10:10: Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Heb 13:20; Rev 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 **10:14-15:** Mat 11:27 **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wok 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 **10:17:** Aes 53:12

əmə yakavəh nehuəyen tuk nɪvəhsi-pən-ien kafak nɪmraghien, mɪne tuk nɪmragh-mɪnien. Kafak Tatə rɪmɪni-pə tuk Yo mə jakor məknakin.”

19 Kɪni nəmehuə kape nəmə Isrel mɪnə kɪmɪsəwhai mɪn kwhen kapəriə tuk nəgkiarien a.* 20 Iriə khapsaah kɪmnhani mhamə, “Kwən a, nanmɪn has kɪrik ramərer-pən iran. Kapən kapə rətəwao. ?Nakshawor masətərig kɪn In?”

21 Mərig tɪksɪn khani mhamə, “Nəgkiarien a pəh nien mə nəgkiarien kape yermamə yame nanmɪn has yame ramərer-pən iran. ?Rɪkɪmɪə raməsɪk mə ta mə nanmɪn has rɪrkun nor-huvəyen nɪmrɪn pɪs rarha mɪn, uə?”

Narmamə kasəməkin Yesu meinai In ramni mə In Ji Kughen

22 Ruauə ye nɪpɪg yame nəmə Isrel kasor lafet kɪrik kamni kɪmə “Dedekesen” apa Jerusalem. Nɪpɪg a, nɪpɪg kape nokieiyen. 23 Kɪni Yesu rɪnaməriwək ye nɪkar Nɪmə Ehuə kape Kughen, ye kwənghan kɪrik kamni kɪmə “Vranda Kape King Solomon.” 24 Kɪni nəmehuə kape nəmə Isrel tɪksɪn kɪmnhauə mɪsarkurao iran. Mɪsaiyoh In mhamə, “?Rhawor nakpəh norien Ik ror nɪrkunien ye nərigien kapəmawə mə Ik pa? Tukmə Ik Kristo, nɪ-pə huvə tuk əmawə.”

25 Kɪni Yesu rɪni-pən tuk əriə mə, “Yo yakwəni-pre ta tuk əmɪə, mərig nakhapəh nɪshatətəyen irak. Nɪmtətien yamə mɪne yakamor ye nhag Tatə kafak, iriə kasor kafak nəgkiarien mə in raməfrakis. 26 Mərig kɪmɪə nakhapəh nɪshatətəyen

10:18: Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hib 5:8 * 10:19: Əm-ru Jon 9:16.

10:21: Eks 4:11 10:24: Luk 22:67-71 10:25: Jon 5:36; 8:58; 14:11

irak, meinai kimiə pəh nien mə kafak sipsip minə. ²⁷ Kafak sipsip minə kasərig rikik mharkun Yo. Kini yakirkun huvə əriə. Kini iriə kamhakwasig kin Yo. ²⁸ Kini Yo yakvəhsi-pən nimirghien rerin kimi əriə. To iriə kharəh nhamhəyen tuk nipiḡ kirik. Kini yermamə kirik rikək yame to rivəhsita əriə ye kwermik. ²⁹ Kafak Tatə yame ravəhsipə əriə kimi Yo, In yerpiriḡ rapita narimnar fam. Kini yermamə kirik rikək yame to rivəhsita əriə ye kwermiḡ. ³⁰ Kimru kafak Tatə, kimru kirikianə əmə.”

³¹ Raməḡkiar məknakin, nəmehuə kape nəmə Isrel kimnhapik kapier apig mhamə tuksarkwhopni In. ³² Mərig Yesu rimiḡni-pən tuk əriə mə, “Kafak Tatə rimiḡvəhsipə nəsaninien kimi Yo, yakamor nimtətien huvə minə ripsaah ye nimirimiə. ? Yimnor naha nimtətien rahas nakhamə taksarkwhopni Yo tukun?”

³³ Kini iriə khamə, “Pa rimeə yakhamə jaksarkhwopni Ik tuk nimtətien kirik yame Ik nimir. Mərig yakhamə jaksarkhwopni Ik meinai nəḡkiarien kafam ramni hah Kughen. Ik yermamə apnapig əmə kirik, mərig nakamni mə Ik Kughen.”

³⁴ Kini Yesu rimiḡni-pən tuk əriə mə, “In apa kupan, kimirai-pən ye loa kapəmiə mə Kughen rimiḡni-pən tuk əriə mə, ‘Kimiə naksəmhen kin kughen minə. *(Sam 82:6)*’

³⁵ Kini kitawə kharkun huvə mə Nəkwəkwə kape Kughen to rirəh nukreikinien. ?Tukmə Kughen rimiḡni-pən tuk narmamə tiksini apa kupan mə iriə kisəmhen kin Kughen, ³⁶ rhawor e nakashek

Yo mamhani mə yakamni hah Kughen meinai yakamni mımə Yo Kwajikovə kafan? Tatə Kughen rımnərəhu karın Yo mə Yo pısın əmə e Kafan, mher-pə kın Yo ye tokrei tanə. ³⁷ To yakpipəh norien nımtətien yamə mine Kafak Tatə ramni-pə tuk Yo, to nakhapəh nhaniyen nəfrakisien irak. ³⁸ Mərig nar apnərig nakhapəh nhaniyen nəfrakisien ye nəgkiarien kafak, mərig takhani nəfrakisien irak meinai yakamor nımtətien mınə kını nımtətien mınə a kasor əpu Yo, mə takharkun mə nımrəghien kape Tatə Kughen raməmır irak, nımrəghien kafak raməmır ye Tatə.”

³⁹ Yesu raməgkiar məknakin, khamə tukharaptərəkın In. Mərig In rapta irəriə.

⁴⁰ Kını mivən məviəfugin ye nu apa Jodan, mamvən ikın Jon rımnor baptaes ye narmamə ikın kupan. Kını mamarə apaikın. ⁴¹ Kını narmamə khapsaah kımnhavən misəm In, mhani-pən tuk əriə mınə mhamə, “!Man! Jon rıpəh nor-pawk-əyen nımtətien kırık, mərig nəgkiarien yame in rımnamni ye kwən e ruauə minor nəfrakisien kın.” ⁴² Kını narmamə khapsaah aikın a kımnhani nəfrakisien ye Yesu.

11

Lasaros rımamhə

¹⁻³ Kını yemə Betani kırık, nhagin e Lasaros. Betani e yerkwanu imei Meri mine Mata. Meri a in a kwasig ikın rəvit-pən senta ye nihu Yesu Yer-maru kapətawə, mırəh nıkwənen mamrai nihun kın. Kını Lasaros ramhə, məkneikın, nowini mir

kwher-pən nægkiarien tuk Yesu mə, “Yermaru, ik kirik yame nakorkeikei p̄ik, in ramhə.”

⁴ Yesu r̄imnərig nægkiarien a, m̄imə, “Lasaros ramhə, mərig n̄imhəyen tukripəh n̄ivəhyen in. Nəmhəyen a kafan tukror n̄imtətien ye nəsaninien kape Kughen. Kini nəmhəyen kafan in swatuk tuk Kughen tuk n̄ivəhsi-haktəyen Yo e kafan kwa-jikovə.” ⁵ Yesu rorkeikei p̄ik Mata m̄ine naorahini, m̄ine kapəriu kakə Lasaros. ⁶ Mərig n̄ip̄ig r̄imnərig pawk mə Lasaros r̄imamhə, In r̄imnarə Jodan m̄ivəh n̄ip̄ig k̄iraru m̄in. ⁷ Kini m̄ini-pən tuk kafan narmamə m̄inə mə, “Pəh kharerig-pən m̄in [ime Lasaros] ye provins Judia.”

⁸ Mərig kafan narmamə m̄inə k̄imnhani-pən tukun mhamə, “Yhajoun. Taktakun əmə kwuse, nəmehuə kape nəmə Isrel apa Judia k̄imnhamə tuksarkwhopni Ik k̄in kapier ap̄ig. ? Mərig Ik nakmə tukharerig-pən m̄in aikin?”

⁹ Kini Yesu r̄imini-pən nuhp̄ikinien k̄irik k̄imi əriə m̄imə, “K̄imiə nakharkun mə n̄ip̄ig rarə kape n̄iraanien rəmhen tuk norien wok k̄irik. To yermamə k̄irik raməriwək yeraan, to r̄ipəh nhapitətərien, meinai rhakak. ¹⁰ Mərig tukmə raməriwək yenp̄ig, in m̄irkun nhapitətərien. Meinai r̄əp̄ignəp.”

¹¹ Yesu r̄imini-ta nuhp̄ikinien mamni-pən tuk kafan narmamə m̄inə mə, “Kitawə k̄irik e Lasaros rinapir yeru ta. Mərig yakmə jakvən m̄isig in pəh rarha.”

¹² Kini kafan narmamə m̄inə khani-pən tukun mhamə, “Yermaru. To r̄imə in ramapir əmə,

tukripiəsanin min.” ¹³ Mərig nəgkiarrien kape Yesu, niṣran ramni mə Lasaros ruamhə ta. Mərig kafan narmamə minə, rikiriə raməsik mə Lasaros ramapir əmə.

¹⁴ Kini Yesu rimini-pən huvə mimə, “Lasaros ruamhə ta. ¹⁵ Kini rikik ragien mə yakpəh niwəmir-kwis-ien kimru min. Meinai nar e yame jakor tukrasitu irəmiə takshatətə irak. Nəmhen, pəh khavən misəm in.”

¹⁶ Kini Tomas e kamni kimə Didimas*, rini-pən tuk narmamə minə tiksın kape Yesu mimə, “Rhuvə. Pəh kitawə mifam khavən apa Judia. Pəh tikmir minə tukhauh ətawə, pəh kitawə tukhamhə kwis kitawə min.”

Yesu In rirkun nor-huvəyen yermamə yame ruamhə rarə mamragh min

¹⁷ Kini Yesu rimatərhav-pən Betani, kini mərig mə kimnerkwaig ta kin niṣrai Lasaros, rivəh niṣig kuas. ¹⁸ Rukwanu a Betani in ipakə əmə tuk Jerusalem. Riṣəh norien isok rapita kilometa kisisər.† ¹⁹ Kini nəmə Isrel khapsaah kimnhasi-pən Jerusalem mhauə misəm Mata mine Meri mhavəhsi haktə nərigien kapəriu, meinai kapəriu kakə ruamhə.

²⁰ Kini Mata rimnərig mə Yesu ramuə, kini rərar, mivən məm. Mərig Meri, in ramkwətə əmə apa imə.

²¹ Kini Mata rimini-pən tuk Yesu mə, “Yermaru. To kitawə kipisarə, to kafak kakə riṣipəh nimhəyen.

²² Mərig yo yakirkun mə tukmə nakaiyoh Kughen

* **11:16:** Tomas mine Didimas, niṣran ramni mə, “Mir Mir.”

† **11:18:** Gris ramin “stadia fiftin” rəmhen kin tri kilometa.

11:20: Luk 10:38-42

kīn naha nhagin, kīni In tukraməkeikei mivəhsi-pre kimik.”

²³ Kīni Yesu rīmini-pən tukun mə, “Kafam kakə tukripiamragh mīn.”

²⁴ Kīni Mata rīmə, “Yakirkun mə Lasaros tukramragh mīn ye Nīpig Kwasig, ye nīpig yame narmamə mi-fam tukhamragh mīn iran.”

²⁵ Kīni Yesu rīmini-pən tukun mə, “Yo e, yo nuknei nīmragh-mīnien ye nīmhayen. Kīni Yo e, yo nuknei nīmraghien. Narmamə yamə mīne kashatətə irak, nar apnapig tukmə khamhə, mərig tukasəkeikei mhamragh mīn. ²⁶ Kīni narmamə yamə mīne kamhani nəfrakisien irak kīni masarə hanə, tukhapəh nhamhə-əgkəpien tuk nīpig kīrik. ? Nakamni nəfrakisien ye kafak nəgkiarien uə nīkam?”

²⁷ Kīni Mata rīni-pən tukun mīmə, “Əwəh, Yer-maru. Yakamni nəfrakisien iram mə Ik Kristo, Ji Kughen. Ik e, yermamə yame profet mīnə kīnnamhani kupan mə takuə ye tokrei tanə.”

Yesu rīmnasək tuk Lasaros

²⁸ Mata rīmini-ta nəgkiarien ai, mivən mokrən kīn naorahini Meri rikir ta mīravən iriu pīsīn, mīni-pən tukun mīmə, “Meri, Yhajoun ruauə, morkeikei mə tukrəm ik.” ²⁹ Meri rərig, mərəer aihuaa əmə, mivən mə tukrəm Yesu. ³⁰⁻³¹ Kīni nīpig nəmə Isrel yamə mīne kīmnasək wətə ime Meri, mhavəh-si haktə nərigien kafan, kīmisəm Meri ramərəer aihuaa əmə imə mamtərhav, khakwasig

11:24: Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wok 24:15 **11:26:** Mat 25:46; Jon 3:15 **11:28:** Jon 13:13

kin. Rikiriə raməsik mə ramvən apa suranə mə tukrasək.

Yesu rīpəh hanə nīvənien ye rukwanu a; In raməmīr hanə aikin Mata rīmavən məm In ikin. ³² Kini Meri rītərhav mīvən məm Yesu, meiwaiyu mənīmkur-pən ye nihun, mīmə, “Yermaru. To nakpiamarə kītasir, to kafak kakə rīpīpəh nīmḥəyen.”

³³ Yesu rəm pian a mine narmamə yamə mine kīsarə iriə min mīsasək, rīkin rəmḥə pīk. ³⁴ Kini raiyoh-pən əriə mə, “?Nīmnhanīm hiə kwən en?” ³⁵ Məkneikin mamasək.

³⁶ Kini nəmə Isrel tīksin khamə, “Səm-ru. Kwən e rīmnorkeikei pīk kwən a kupan.”

³⁷ Mərig tīksin kīmnhani mhamə, “Kwən e In e kupan rīmnor huvə yīmrin pīs kīrik. ?Rhawor e rīpəh nīni-əhuyen Lasaros mə tukrīpəh nīmḥəyen?”

Yesu rīmivəh mīragh Lasaros

³⁸ Yesu rīmnərig rahas pīk tuk Lasaros. Kini mīvən apa ye suranə. Kwənmhan yame kīmīrəhu ikin ye nīpəg kapiēr, yame kīmīsisigin kin kapiēr. ³⁹ Kini Yesu rīmə, “Səsua-ta ru kin kapiēr.”

Mərig Mata e nowin Lasaros rīmīni-pən tukun mīmə, “Yermaru. In rīnapien ta. Kīmīserkwaig ta kin rīvəh nīpīg kuas.”

⁴⁰ Mərig Yesu rīmīni-pən tukun mīmə, “?Rhawor? ?Naknərukīn ta mə yakmāni-pre tuk ik mə tukmə nakhatətə irak, takəm nəsanīnien ehuə kape Kughen, uə?” ⁴¹ Məkneikin, kīsəsua ta kin kapiēr. Kini Yesu rīvaag faktə mīmə, “Tata. Yakamni vi vi ik meinai nīmnərig kafak

nəhuakien. ⁴² Kini yakirkun mə nipiḡ m-fam, nakaməriḡ Yo. Məriḡ yakaməḡkiar məkneikin mə narmamə yamə mine kasərer rarkurao irak tukhani nəfrakisien mə nimnher-pə kin Yo.”

⁴³ Yesu rini-ta nəḡkiarien a, mokrən apomh mīmə, “!Lasaros! Ērer miterhav-pə.” ⁴⁴ Kini yermamə mhə ai rimnhekimter, mipik neipən yame kimnhatuapis kapən kapə kin, meriaji nipran mine yamə mine kimnərkis nihun kin, məriwək miterhav-pə.

Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Havəhsi-ta neipən kape yermamə mhə, pəh ramvən yerkwanu.”

Nəmə Isrel kasarhakın swatuk tuk nhopniyen Yesu

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Nəmə Isrel khapsaah yamə mine kimnisarə iriə Meri masəm nar yame Yesu rimnor kini kişhatətə iran. ⁴⁶ Məriḡ iriə tiksın kimnhavən misəm Farisi minə, mhani-ərhav-pən fam narimnar yame Yesu rimnor kimi əriə.

⁴⁷ Məkneikin, Farisi minə mine jif pris minə kimisofugin ye kaonsel kapəriə. Mhamə, “? Tukshawor iran mine kwən e? Rinamor nimtətien ripsaah. ⁴⁸ To khapəh əmə ramor əmə məknakin, kini narmamə m-fam tukshatətə iran. Kini nəmə Rom tukhauə misoriah kapətawə nimə e Nimə Ehuə kape Kughen, mhavəhsi-ta kwənmhaan kapətawə tuk ətawə.”

⁴⁹ Kini iriə kirik, nhagin e Kaeafas, in ramor wok kape hae pris ye newk a. Rimini mīmə, “! Nakseinein əḡkap nar! ⁵⁰ Rhuvə əmə tuk əmiə mə

yermamə kwənkwan kirikianə əmə tukrimhə tuk narmamə. Nar a rhuvə rapita yame narmamə ye kantri piəpiə tukhamhə.”

⁵¹ (Ramni nəgkiarien a, məriḡ pəh nien mə nəriḡien kafan. Məriḡ in ramni-ərhav nəgkiarien yame Kughen rimiṽəhsi-pən kimin, meinai in ramor wok kape hae pris ye newk a. Kini in ramni mə Yesu tukrimhə tuk niṽəh-miraghien nəmə Isrel. ⁵² Məriḡ pa rimə tukrimhə əmə tuk nəmə Isrel məriḡ tukrimhə tuk ji Kughen yamə mine kisərə rarkurao ye tanimtanə, mamor əriə kamhauə kirikianə.) ⁵³ Ror məkneikin, ye niṽiḡ a, nəmehuə kape nəmə Isrel kimnharai mhun mhamə tukshopni In. ⁵⁴ Ror məkneikin, ririkakun ye niṽiḡ a, Yesu riṽəh nəriwəkien ye nimri nəmə Isrel. Map aikin a, miṽən ye taon kirik, nhagin e Efrem. Taon a in ipakə əmə tuk tiṽəvsik. Kini In mamarə aikin iriə kafan narmamə minə.

Narmamə kape Yesu kimisor apnəpeinə ye lafet kape Pasova

⁵⁵ Rinamuə ipakə tuk niṽiḡ kape lafet kape nəmə Isrel kamni kimə Pasova. Kini narmamə khapsaah khasi-pən ikin piṽin piṽin minə mhauə Jerusalem mhamə tuksor narimnar minə pəh miṽhawən ye nimri Kughen, miṽihavən ye lafet. ⁵⁶ Kini narmamə minə a kimisarha-kin Yesu. Misofugin ye Nimə Ehuə kape Kughen, misaiyoh əriə minə mhamə, “?Keinein mə Yesu tukruə ye lafet e uə nikam?”

⁵⁷ Məriḡ ye niṽiḡ a, jif pris minə mine Farisi minə kimnhani nəgkiarien kirik mə tukmə yermamə

kirik rirkun ikin Yesu ramarə ikin, tukraməkeikei muə mini-əsah pən tuk əriə, pəh mobael minə tukhavən mharaptərəkin.

12

*Meri rimməvit-pən senta ye nihu Yesu
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Nipig sikis əmə raməmır ai tukpisor lafet kape Pasova. Kini Yesu rirerig-pən min Betani a imei Lasaros e yame Yesu rimmor ramragh min ye nimhəyen. ² Kini nəmə ikin a kimisor nəviginien kirik tuk nivəhsi-pəniyen nisaiyen kimi Yesu. Kini Mata rimivəh nəviginien muə. Kini Lasaros min raməmır aikin iriə Yesu mine, kasəkwətə ye tebol masəvigin. ³ Kini Meri rivəh botel ehuə kirik* rukwar kin senta e kamni kimə nad; nimir rhaktə pik. Kini məvit-pən ye nihu Yesu, mivəh nimar nikwənen, mamrai-ta kin. Nəmiəv senta rimmapien huvə ye nəkwai nimə minə fam.

⁴ Mərig yermamə kirik kape Yesu, nhagin e Judas Iskariot, kwasig ikin ripieighaan-pən kin Yesu ye kwermi tikmir minə kafan, rimini-əhu, mamni mimə, ⁵ “Rhuvə pik mə to in ror salem əmə kin; mirkun nivəhyen mane ehuə kin tuk nivəhsi-pəniyen kimi yavən has minə. Senta e nimir rəmhen kin tri hundred taosen vatu.”† ⁶ In ramni məknakin, mərig pa rimə rikin rehuə tuk yavən has minə. Mərig ramni əmə meinai in yəkrəh.

12:2: Luk 10:38-42 * **12:3:** Nəgkiarinen kpaе Gris ramni “lepta,” rəmhen kin haf lita. **12:3:** Mak 14:3 † **12:5:** Nəgkiarinen kape Gris ramni tri hundred dinari.

In ramærer tuk nitip kapəriä, kini nipig kirik in ramækræh kin.

⁷ Mærig Yesu rimä, “!Ei! Hapäh pian en. Piraovin e ravi-tægpæn senta ye niprak mamor apnæpenä ye niprak mä tukrihuvä ye nipig yame tuknim Yo.

⁸ Yavæn has minä tukasämür kimiä miriä nipig fam. Mærig Yo jakpäh næmirien kitawä-m kimiä nipig fam.”

Jif pris minä kasarha kin swatuk tuk nhopniyen Lasaros

⁹ Ye nipig a, næmä Isrel khapsaah kimisærig mä Yesu ramarä Betani, kini kinæmhavæn tukun. Mærig pa rimä kimnhavæn mä tuksäm æmä Yesu, mærig kimnhavæn min mä tuksäm-ru Lasaros e yame rimamhæ mærig Yesu rimnor in ramragh min. ¹⁰ Mækneikin, jif pris minä kimnharai mhun mä tukshopni min Lasaros, ¹¹ meinai næmä Isrel khapsaah kimisäm Lasaros ramragh min, kimishatätä ye Yesu, mhaukreikin-pæn nimeitairiä kimi jif pris minä.

*Yesu rimavæn Jerusalem mor æpu mä in king
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)*

¹² Kæni rikwamer kin, narmamä khapsaah kimnhauä Jerusalem mhamä tuksor lafet kape Pasova. Kini misærig mä Yesu ramæriwæk mamuä ipakæ tuk taon. ¹³ Mækneikin iriä khatærhav ye taon a, mhapik nimar næmir mhavæn mä tuksäm Yesu. Masokræn apomh mhamä,

“!Sægnægin Kughen!”†

12:8: Dut 15:11 **12:9:** Jon 11:43,44 † **12:13:** Nægkiarien kape Gris ramni mä, “Hosana.” Nipran ramni mä, “Väh miragh æmawä,” uä, “Sægnægin Kughen.”

“!Pəh kivəhsi-haktə Kwən en ramuə ye nhag Yer-
maru!” (Sam
118:26)

“!Pəh kivəhsi-haktə king kape nəmə Isrel!”

¹⁴ Kini Yesu rimməm kwaji dongki kirik, məkwətə-pən iran mamvən. Nar e raməri-pən profesi kirik yame ramni mə,

¹⁵ “Nipian Saeon. § Hapəh nhaginien.

Səm-ru kapəmiə king ruauə tuk əmiə, maməsuə ye dongki.

Maməsuə ye ji dongki mamuə.” (Sef 3:14; Sek 9:9)

¹⁶ Ye nipig a, narmamə kape Yesu minə kimiseinein niprai nar a. Mərig kwasig ikin, nipig Yesu rimimragh min ye nimhəyen, kini Kughen rimmor əpu nehuəyen kape Yesu, kini rikiriə ripiəsik mə Nəkwəkwə kape Kughen rimməvsao kin narimmnar yame tukripitərhav-pə ye nimraghien kape Yesu. Kini narmamə kimisor narimmnar minə a, ror nəgkiarien kape Kughen ruauə minor nəfrakisien kin.

¹⁷ Kupan, nipig Yesu rimmokrən kin Lasaros, kini Lasaros rhekimter ye nəpəg kapiet mitərhav-pə ye nimri narmamə khapsaah. Kini ai, iriə kimnhatərhav misərer-ərhav mamhani-ərhav nar a yame Yesu rimmor. ¹⁸ Əmə məkneikin, narmamə khapsaah kimisərig nəgkiarien mə In rimmor nimitətien a, kini khauə masəm Yesu aikin a. ¹⁹ Kini Farisi minə kimnhani-pən tuk əriə minə mhamə, “Səm-ru. Kitawə kiseinein nhani-əhuyen kwən

12:13: Jon 1:49 § **12:15:** Nipian Saeon uə ji nəmə Saeon, nipran ramni nipiraovin yamə mine kisarə apa Jerusalem.

a. !Taktakun ai, narmamə m-fam ye tanimtanə kinamhakwasig kin In!”

Nəmə Gris tiksın kimisorkeikei mə tuksəm-ru Yesu

²⁰ Kini nipig narmamə kimnhavən Jerusalem mə tuksəhuak ye nipig kape lafet e, kini nəmə Gris tiksın kimnhavən min mə tuksəhuak. ²¹ Mhavən misəm Filip e yemə Betsaeda, yerkwanu kirik apa Galili. Mhani-pən tukun mhamə, “Yemehuə. Yaksorkeikei mə jaksəm Yesu.” ²² Kini Filip rərer mivən, mini-əsaah-pən tuk Andru, kini iriu kimiravən mirəni-əsaah-pən tuk Yesu.

²³ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mimə, “Taktakun ai, Yo, Ji Yermamə, kafak nipig ruauə ta, mə Kughen tukror əpu kafak nehuəyen. ²⁴ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə tukaməkeikei kinim-pən kweru nai ye nimoptanə. To kipipəh ninim-pənien ye nimoptanə, to ripipəh nurəyen mhaktə mamor kwənkwan khapsaah. Mərig tukmə kinim-pən ye nimoptanə, tukraməkeikei murə mamor kwənkwan ripsaah. ²⁵ Yermamə yame ramətərig pik tuk kafan nimraghien kape tokrei tanə, in tukraməkeikei məpkərhav iran. Mərig yermamə yame rikin ripəh nəsik-pikien kafan nimraghien kape tokrei tanə, in tukraməkeikei mamraptəəkın huvə nimraghien kafan kape rerin. ²⁶ Yermamə yame rorkeikei mə tukror wok kafak, in tukraməkeikei mikwasig kin Yo. Ikin pukaa yakamvən ikin, kimru min. Kini Rimik Kughen tukrisiai yor wok kafak minə.”

12:24: 1 Korin 15:36 **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27; Jon 14:3; 17:24

Yesu raməgkiar ye nımhəyen kafan

²⁷ Kini Yesu rimi-pən tuk əriə mımə, “Taktakun ai, rikik rəmhə pik. ?Mərig jakhawor pən iran mine? To yakpəh nini-pənien tuk kafak Tatə mımə, ‘Takvəhsi-ta nəmhəyen yame ramuə tuk Yo.’ Nıkam, to yakpəh niniyen məknakin meinai narimnar minə a, yakmauə tukun.” ²⁸ Kini In maməhuak mımə, “Tatə, vəh-si haktə atuk nhagim.”

Məkneikin nəgkiarien kirik risi-pən ye rao ye neai mamni mımə, “Yo yakwərəhsi-haktə ta nhagik, kini taktakun ai, jakrəh-si haktə min.”

²⁹ Kini narmamə yamə mine kimnasərer ipakə tukun kimisərig nəgkiarien a, kini iriə tiksın khamə, “!Eh! ?Naha e? ?Karuəruə kirik, uə?”

Mərig tiksın khamə, “Nıkam. Agelo kirik raməgkiar kimin.”

³⁰ Mərig Yesu rini-pən tuk əriə mımə, “Nəgkiarien ramsi-pən ye rao ye neai pəh nien mə kafak; mərig kapəmiə, tukrasitu irəmiə. ³¹ Taktakun ai rimnor nıpig yame Kughen tukrəkir narmamə ye tanımtanə. Kini taktakun ai, in tukrivəh-si-əhu əgkap nəsaninien kape Setan e yame ramarmaru ye tokrei tanə. ³² Nıpig tukaməsik haktə Yo, kini yakvi-pə narmamə m-fam tukhauə tuk Yo.” ³³ In raməgkiar məknakin kimi əriə mamhajoun mə tukshawor-pən iran mine mishopni In.

³⁴ Kini narmamə khani-pən tukun mhamə, “Kimawə yakwəsərig ta ye loa kapətawə mə

12:27: Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hib 1:3

Kristo tukraməkeikei mamarə kitawə min kape rerin. ?Mərig rhawor e nakamni mə narmamə tukasəkeikei misəsik haktə Ji Yermamə? ? Nəgkiarinen e ‘Ji Yermamə,’ nıpran ramni mə naha?”

³⁵ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Nikakien e, ramarə tuk əmiə kape nıpig kwakwə əmə. Kini nıpig nikakien tukraməmır tuk əmiə, taksəriwək iran. Tamə, nəpignəpien ruvrig əpis əmiə. Kini narmamə yamə mine kasəriwək ye nəpignəpien, kaseinein ikin kamhavən ikin. ³⁶ Nıpig nikakien tukraməmır tuk əmiə, kimiə taksəkeikei mishatətə ye nikakien, mə kimiə takharkun nhauəyen kwa-jikovə minə kape nikakien.”

Nəmə Isrel khapəh nhaniyen nəfrakisien ye Yesu

Yesu rımini-ta nəgkiarinen a, kini map-ta irəriə, mivən merkwaig. ³⁷ Nar apnapig mə In rınnor ta nımtətien rıpsaah ye nımrı nəmə Isrel, mərig khapəh nhaniyen nəfrakisien iran. ³⁸ Nar a ritərhav-pə ror Nəgkiarinen kape profet Aesaea kupan ruauə minor nəfrakisien kin, yame ramni mımə,

“Ah. Yermaru. Narmamə kwatıksın əmə kamhani nəfrakisien ye nəgkiarinen kapəmawə.

Nar apnapig mə nakamor nımtətien ye nəsaninien kafam, mərig to khapəh nhaniyen nəfrakisien iram.” *(Aes 53:1)*

³⁹ Kini iriə to khapəh nhaniyen nəfrakisien iran rəri-pən nəgkiarinen yame Aesea ruini-ta kupan mımə,

⁴⁰ “Kughen rınnor əriə mə nımririə tukrıpıs.

To nımıririə rıpipəh nıpisien, to iriə kıpısəm, mıpiharkun.

Kini In rımmor rıkiria rıpəh narəyen.

To rıkiria rıpiarə, to kıpısarar ye nərıgien kapəriə, kini mıshatətə iran, kini rıpior nımraghien kapəriə rıpihuvə mın.” (Aes 6:10)

⁴¹ Profet Aesea kupan rımmaməgkiar mamni məknakin meinai in rımməm nəsaninien kape Yesu, maməvsao kın.

⁴² Kını mərig, ye nıpig a, nəmehuə mınə rıpsaah kwənmopin, iriə mın kimıshatətə ye Yesu. Mərig iriə kımnhapəh nhani-ərhavıyen mə kwəshatətə iran, meinai kımnhagin kın Farisi mınə, mə tamə kisher ye rhav kın əriə ye nımə kape nofuginien, ⁴³ meinai nəmehuə mınə a kımisorkeikei pik mə narmamə tukhavəh-si haktə əriə, rapita yame kisorkeikei mə Kughen rıkin tukragien tuk əriə.

Nıpig Kwasig tukruə, Kughen tukrıvəhsi-pən narpınien kimi narmamə yamə mine khapəh nhaniyen nəfrakisien ye Yesu

⁴⁴ Kını Yesu rokr-apomh mımə, “Narmamə yamə mine kishatətə irak, pəh nien mə kishatətə pisin əmə irak, mərig kishatətə mın ye Kughen yame rımmher-pə kın Yo. ⁴⁵ Kını narmamə yamə mine kasəm Yo, pəh nien mə kasəm əmə Yo, mərig kasəm mın Kughen yame rımmher-pə kın Yo. ⁴⁶ Yo e nıkakien. Yakmauə ye tokrei tanə e mə narmamə yamə mine kishatətə irak tukhapəh nısarəyen ye nəpıgnəpien. ⁴⁷ Narmamə yamə mine kasərig kafak nəgkiarien, mhapəh nısorien, to

yakpəh nini-ərhavyen kapəriə narpinien, meinai pəh nien mə yakmauə ye tokrei tanə e mə jakni-ərhav narpinien kape narmamə. Mərig yakmauə mə jakvəh miragh əriə. ⁴⁸ Mərig Yermamə kirik aikin yame tukrivəhsi-pən narpinien kimi narmamə yamə mine kamhaukreikin-pən nimeitairiə kimi Yo, mhapəh nhavəhyen kafak nəgkiarieren. Tuk nipig yame Kughen tukrəkir narmamə iran, Kughen tukrivəhsi-pən narpinien kimi əriə, meinai kimisəpəh nəgkiarieren yame yimini-pən tuk əriə. ⁴⁹ Meinai nəgkiarieren yame yakamni, pəh nien mə kafak pisin əmə, mərig Tata Kughen yame rimnher-pə kimi Yo, In rimini-pə tuk Yo mə jakaməkeikei mini məknakin. ⁵⁰ Kini Yo yakwarkun ta mə nəgkiarieren kafan rirkun nivi-pənien narmamə ye nimirghien rerin. Ror pən, nəgkiarieren yamə mine yakamni, Tata Kughen ravəhsi-pə kimi Yo, kini yakamni.”

13

Yesu rimneiwaiyu rəmhen kin yor wok kirik, məkwi nihu narmamə kafan minə kin nu

¹ Rinor nipig atuatur kape nəmə Isrel tuk norien lafet kape Pasova. Kini Yesu ruirkun mə kafan nipig ruauə ta mə tukrəpəh kafan nimirghien ye tokrei tanə mivən mamarə iriu Rimni Kughen. Nipig m-fam In rorkeikei pik kafan narmamə yamə mine kisərə ye tokrei tanə, kini mərig tak-takun ai in ramhajoun norkeikeiyen minə fam kafan kimi əriə. ² Rinamenaiyu, kini Yesu mine

kafan narmamə minə kinasəvigin. Kini Setan rimivəhsi-pən vəh-si-pən ta kimi Judas ji Saemon Iskariot, mə tukreighaan-pən kin Yesu ye kwermi tikmir minə kafan. ³ Yesu rimirkun mə Tata Kughen rimnərəhu-pən ta narimnar fam ye kwermi, kini muirkun min mə In rimasi-pən ye Kughen, kini tukripirerig-pən min tuk Kughen. ⁴ Məkneikin, rhekimter, mirəhsi-ta kafan kot, kini mətəut kin neipən kirik. ⁵ Kini mirəh besin kirik, miruk-pən nu iran. Kini mivən mokwi nihuh kafan kin narmamə minə. Məspir nihuriə kin neipən yame rimnətəut kin.

⁶ Mor məknakin, mivən meriaji-pən Saemon Pita, kini Pita rini-pən tukun mimə, “Yermaru. ? Rhawor? Ripəh nəmhenien mə Ik takəkwi nihuk kin nu.”

⁷ Mərig Yesu rini-pən tukun mimə, “Ik nakpəh nirkunien niprai nar e yakamor ai taktakun. Mərig tuk nipig kirik, takpirkun nipran.”

⁸ Kini Pita ramni-əhu In mimə, “Nikam. To nakpəh nəkwi-əfrakisien nihuk tuk nipig kirik.”

Mərig Yesu rimə, “To yakpipəh nəkwiyen nihum, ik nakpəh nuəyen kafak yermamə.”

⁹ Kini Saemon Pita rini-pən tukun mimə, “Yermaru. Tukmə ror məkneikin, kini takpəh nəkwi-əməyen nihuk, mərig əkwi min kapək kapə mine kwermik.”

¹⁰ Mərig Yesu rini-pən tukun mimə, “Nikam. Narmamə yamə mine kwəsar ta, kwəshawən. To khapəh nisar-min-ien. Mərig Yo jakaməkeikei məkwi əmə nihum. Kimiə nakwəshawən ta. Mərig pəh nien mə kimiə fam. ¹¹ Yesu ruirkun mə iriə pa

nhagin tukreighaan-pən kin in ye kwermi tikmir minə kafan. Ror pən, In rimini mimə, “Pəh nien mə kimiə fam nakwəshawən.”

¹² Kini Yesu rimnəkwi fam əriə, mivən mivəh-sipən kafan kot, mivən məkwətə-pən ye kwənmhaan yame rinamkwətə-pən ikin. Mamaiyoh əriə mimə, “?Kimiə nakharkun nīprai nar e yimnor irəmiə ai taktakun uə? ¹³ Kimiə naksokrən kin Yo mə Yhajoun mine Yermaru, kini ratuatuk. Meinai nəfrakisien mə Yo Yhajoun kapəmiə mine kapəmiə Yermaru. ¹⁴ Meinai nar apnapig Yo e kapəmiə Yermaru mine Yhajoun kapəmiə, mərig yimnəkwi nihumiə, kini ye norien kirikianə əmə min, kimiə min takasəkeikei masəkwi nihumiə minə. ¹⁵ Yo yimnor mhajoun əmiə kin, mə takasor əmə norien kirikianə əmə irəmiə minə. ¹⁶ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə yorwok kirik to ripəh nehuəyen rapita kafan yemehua; kini yermamə yame ravəh nəgkiarien mameriwək to ripəh napitayen yermamə yame ravəhsi-pən nəgkiarien kimin. ¹⁷ Taktakun ai, kimiə nakwənharkun huvə nar e. Ror pən, tukmə nakasor məkneikin irəmiə minə, Kughen tukrivəhsi-pre nihuvəyen kimi əmiə.

¹⁸ “Mərig pa rimə yakamni əmiə m-fam. Yakirkun əmiə mə ni-pa minə e yakmirpen əriə. Mərig nəgkiarien e kape Nəkwəkwə kape Kughen tukraməkeikei muə mor nəfrakisien kin yame ramni mə,

“Yermamə yame jakwən kwis bred kimru min,
in tukrukreikin-pə nimeitaan kimi Yo, muə
tikmir kafak.’ *(Sam 41:9)*

19 Yakamni-pre tuk əmiə, mə narımnar mınə e rıpəh hanə nıtərhav-pəyən; mərig nıpıg tukmə khatərhav-pə, takhani nəfrakisien irak, mə Yo e Kristo.

20 “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə tukmə yakher-pən kın yermamə kırık tuk nəvsaoyen kın kafak nəgkiarien kimi narmamə, kını narmamə rikiriə ragien tukun, rəmhen əmə kın yame rikiriə ramagien tuk Yo. Kını tukmə narmamə rikiriə ragien tuk Yo, rəmhen əmə kın yame rikiriə ragien tuk Yermamə yame rımnher-pə kın Yo.”

Yesu rımini-ərhav mə Judas tukreighaan-pən kın in ye kwermi tikmır mınə kafan

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Nıpıg Yesu rımini nəgkiarien a, rıkin rəmha, kını In mımə, “Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə kimiə kırık irətawə tukreighaan-pən kın Yo ye kwermi tikmır mınə kafak.”

22 Kını kafan narmamə mınə kısırha-pən mısəm əriə mınə. Rikiriə raməsik mə, “?Ramni pa?” 23 Kını iriə kırık, yame Yesu rorkeikei pik, ramkwətə ipakə əmə tukun. 24 Kını Saemon Pita rəsiwən-apsapıs-pən kımın mımə, “Aiyoh-pən-ru In mə pa nhagin e ramni.”

25 Kını kwən a rımnıwıyü-pən ipakə tuk Yesu mıyoh In mımə, “Yermaru. ?Pa e nhagin?”

26 Kını Yesu rımə, “Kwən a in e yame jakakapır bred meires ye sup mıvəh-si-pən kımın.” Məkneikin In rəkıpır bred, meires ye sup, mıvəh-si-pən kimi Judas, jı Saemon Iskariot. 27 Kını Judas rıvəh bred ai. Məkneikin Setan rıvən yerkin.

Kini Yesu rimini-pən tukun mīmā, “Nar e nakmā takor, yuvən aihuua əmə mor.” ²⁸ Mərig nar-mamə minə kape Yesu kisəkwətə rarkurao ye tebol masəvigin, kimnhapəh nharkunien nīprai nəgkiarien kape Yesu. ²⁹ Judas, in ramərer tuk nītip kapəriə, kini iriə tiksīn, rikiriə rəsik mə Yesu rimini-pən tukun mə tukrivən mivəh nīmri nəviginien kirik nəriə kape lafet, uə mə tukrivən mivəh-si-pən mane tiksīn kimi yavən has minə. ³⁰ Rinəpignəp ta. Kini nīpig Judas rivəh bred, kini mərər, mītərhav.

Yesu rimini nəgkiarien vi kirik mə tuksor

³¹ Judas ruatərhav, kini Yesu rimə, “Taktakun ai, Kughen tukrivəhsi-haktə nhagik e Ji Yermamə. Kini Yo, Ji Yermamə, yakvəhsi-haktə nhag Kughen. ³² Mərig nīpig Yo, Ji Yermamə, jakor əpu nehuəyen kape Kughen, kini Kughen pīsīn əmə tukror əpu atuk nehuəyen kafak. Kini In tukror aihuua əmə.

³³ “Kafak kwajikovə minə, kitawə to khapəh nisəmīr kwisien ror tu. Kini kimiə takpisarha-kin Yo. Mərig Yo yakamni-pre nəgkiarien kirikianə əmə kimi əmiə yame yakwəni-pən ta tuk nəmehuə kape nəmə Isrel, mīmā, ‘Ikin yakamvən ikin, kimiə to nakhapəh nhavəniən ikin.’

³⁴ “Yakamərhəhu-pre natuakəmien vi kirik kimi əmiə mə takasəkeikei misorkeikei əmiə minə. Yimnorkeikei əmiə, kini ye norien kirikianə əmə min, kimiə takasəkeikei misorkeikei əmiə minə. ³⁵ Kini tukmə naksorkeikei məknakin əmiə

13:29: Jon 12:5-6 **13:30:** Luk 22:53 **13:31:** Jon 12:23

13:32: Jon 17:1-5 **13:33:** Jon 7:33-34 **13:34:** Lev 19:18; Jon 15:12; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22; 1 Jon 2:7-11; 3:11

minə, narmamə mifam tuxharkun mə kimia kafak narmamə minə.”

Yesu rimini-ərhav mə Pita tukripini mə in reinein Yesu

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Kini Saemon Pita rimnaiyoh In mimə, “Yermaru. ?Nakmə takvən hiə?”

Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Ik to nakpəh nikwasigien kin Yo ai taktakun, kiravən ikin yakamvən ikin. Mərig tuk nipig kirik, nakpivən.”

³⁷ Kini Pita raiyoh-pən mimə, “Yermaru. ?Jakpəh nikwasigien kin ik tuk naha? Yakmə jakikwasig kin Ik nar apnapig tukmə kimə tukhopni Ik, tukhopni kwis ərau.”

³⁸ Mərig Yesu rimini-pən tukun mimə, “? Ik nakmə takikwasig kin Yo nar apnapig tukmə kimə tukhopni kwis ərau? Yakamni-pre əfrakis tuk ik mə, man tukripəh nəkakə-hanəyen, ik takni mkisisər mə nakeinein Yo.”

14

Yesu In swatuk tuk nivənen tuk Tatə Kughen

¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Rikimia tukripəh nəmhəyen. Shatətə ye Kughen, mishatətə min irak. ² Ye nimə kape Tatə kafak, kwənmhaan ripsaah. To riripəh norien məknakin, to yawəni-əsaah pre ta iran tuk əmia. Taktakun ai, yakamvən aikin tuk nor-əpnəpənəyen ye kwənmhaan kapəmia. ³ Meinai jakvən mor apnəpeinə ta ye kwənmhaan kapəmia, kini mirerig-pə min mikir əmia, khavən misarə kitawə-m kimia, mə

13:35: 1 Jon 3:14; 4:20 **13:36:** Jon 14:2 **13:38:** Jon 18:27

14:1: Sam 4:5 **14:2:** Hib 11:16

kimiə takasarə aikin yakamarə ikin. ⁴ Ikin a yakamvən ikin, kimiə nakwənharkun ta swatuk yame ramvən ikin.”

⁵ Mərig Tomas rini-pən tukun mə, “Yermaru, kimawə yakseinein aikin nakamvən ikin. ? Jakshawor-pən iran mine mharkun swatuk yame ramvən apaikin?”

⁶ Kini Yesu rini-pən tukun mimə, “Yo e, yo swatuk. Kini Yo e, nuknei nəfrakisien, kini Yo e nuknei nımraghien. Yermamə yame rıpəh nuəyen tuk Yo to rıpəh nivəniyen tuk Rimik. ⁷ Tukmə nakharkun Yo, nakharkun min Rimik. Ror pən, ririkakun ai taktakun, nakwənharkun ta In, misəm ta In.”

⁸ Kini Filip rini-pən tukun mimə, “Yermaru. Hajoun-ru Tata Kughen kimi əmawə. In əmə a kimawə yaksorkeikei.”

⁹ Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Filip, Yo yimnarə pawk kitawə-m kimiə rapomh. ?Mərig ik nakeinein hanə Yo uə? Yermamə yame raməm Yo, raməm min Tatə Kughen. ?Rhawor e ik nakamni mə jakhajoun Tata Kughen kimi əmiə? ¹⁰ ? Nakamni nəfrakisien irak mə nımraghien kafak, ramarə iriu Tatə Kughen, kini nımraghien kafan ramarə irak? Nəgkiarien e yakamni, pəh nien mə kafak əmə. Nipig m-fam, Tatə Kughen ramarə irak, mamor wok ye nımraghien kafak. ¹¹ Hani nəfrakisien irak mə nımraghien kafak raməmır ye

14:3: Jon 12:26; 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 **14:6:** Jon 1:4; 6:35; 10:9; Wok 4:12; Hib 10:20 **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23
14:8: Eks 33:18 **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14,18; 10:30; 12:44-45; 13:20; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hib 1:3 **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21

Tatə Kughen, kini nımraghien kafan raməmır irak. Məriğ tukmə nakhapəh nıshatətəyen irak məknenkın, takhani nəfrakisien irak tuk nımtətien yamə mine yakamor. ¹² Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə narmamə yamə mine kamhani nəfrakisien irak, iriə tukasor narımnar yamə mine Yo yakamor. Nəfrakisien mə iriə tuksor nımtətien rıpsaah rapita yame Yo yakamor, meinai Yo yaknəpəh tokrei tanə e, mınamrerıg-pən tuk Tatə Kughen. ¹³ Yo Ji Kughen, kini tukmə naksaiyoh Kughen kın naha nhagın ye nhagık, Yo jakaməkeikei mor, mə wok e kafak - Yo kwajikovə kape Kughen - tukrıvəhsi-haktə nhag Tatə Kughen. ¹⁴ Kini tukmə naksaiyoh Yo kın nar kırık ye nhagık, jakaməkeikei mor.”

Yesu ruini ta mə Nanmın kape Kughen tukreiwaiyu-pə

¹⁵ Kini Yesu rımnəgkiar mırpın nəgkiarrien kafan mımə, “Tukmə kimiə naksorkeikei Yo, takasəkeikei masor nəgkiarrien kafak. ¹⁶ Kini Yo, jakaiyoh Tatə Kughen mə In tukrher-pre kın Yasitu mın kırık rurə tuk əmiə. Kini In tukramarə rerın kimiə min. ¹⁷ Yasitu a in Nanmın kape Nəfrakisien. Narmamə kape tokrei tanə tukhapəh nhavəhyen In yerkirıə, meinai iriə khapəh nisəmien In, maseinein In. Məriğ kimiə nakwənharkun ta In, meinai In ramarə kimiə min. Kini In tukraməmır yerkimıə kape nıpiğ m-fam.

14:12: Luk 10:17 **14:13:** Mat 7:7 **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7
14:17: Jon 15:26; 16:13; 1 Korin 2:14; 1 Jon 4:6; 5:6

18 “Nipig Yo jaktərhav, to yakpəh nəpəhyen əmiə naksarə pişin əmə, rəmhən kin kwajikovə yame khamhə tan kin. Yo jakpirerig-pə min tuk əmiə. 19 Pəh nien mə tuktu, narmamə kape tokrei tanə tukhapəh nisəm-minien Yo. Mərig kimiə takasəm Yo kape nipig m-fam. Yo jakamragh min ye nimhəyen kafak, kini kimiə min takhamragh min ye nimhəyen kapəmiə. 20 Ye nipig kape narimnar minə e, kimiə takharkun mə nimraghien kafak raməmır ye Tatə Kughen. Kini nimraghien kapəmiə raməmır irak, kini nimraghien kafak raməmır irəmiə.

21 “Yermamə yame ravəhs-huvə nəgkiarrien kafak, kini mamor, norien a ramhajoun pən mə in rorkeikei Yo. Kini yermamə yame rorkeikei Yo, Tatə Kughen rorkeikei min in. Kini Yo min jakorkeikei in. Mor əpu yo kimi, mə in tukrirkun huvə Yo.”

22 Məkneikin, Judas e (pəh nien mə Judas Iskar-iot, mərig nifnagni kirik), rimnaiyoh In mimə, “Yermaru. ?Nakhawor mor əpu əmə Ik kimi əmawə, kini miyəh nor-əpu-yen Ik kimi narmamə m-fam ye tokrei tanə?”

23 Mərig Yesu rini-pən tukun mimə, “Yermamə yame rorkeikei Yo, in tukraməkeikei mamor kafak nəgkiarrien. Kini Kafak Tatə tukrorkeikei in. Kini kimru kafak Tatə, jakrauə mwarə kimasir min. 24 Yermamə yame riyəh norkeikeiyen Yo, in to riyəh norien nəgkiarrien kafak. Nəgkiarrien yamə mine nimisərig yakamni, pəh nien mə

14:19: Jon 6:57; 16:16 **14:20:** Jon 10:38; 17:21 **14:21:** Jon 16:27; 1 Jon 2:5 **14:22:** Wok 10:41 **14:23:** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Rev 21:3

yakamni atuk əmə. Mərig yimivəh nəgkiarieren minə a tuk kafak Tatə yame rimmher-pə kin Yo yakuə. ²⁵ Yo yakamni-ərhav-pre nəgkiarieren mine kimi əmiə ye nipig kitawə-m kimiə. ²⁶ Mərig Nanmın kape Kughen yame in Yasitu, yame Tatə Kughen tukrher-pre kin ye nhagik, In tukrhajoun əmiə kin narımnar minə fam. Kini mor əmiə mə rikimiə tukraməsik narımnar yame yakamni-pre tuk əmiə, mə takhapəh nisərukinien. ²⁷ Pəh nien mə tuktu, yakəpəh əmiə, kini mərəhu-pre nəmərinuyen kafak ramarə tuk əmiə. Kini nəmərinuyen e yame jakvəhsipre kimi əmiə, ror pisin ye nəmərinuyen yame narmamə kape tokrei tanə kasərəhu. Rikimiə tukripəh nəpouyen, mhapəh nhaginien. ²⁸ Kimiə nakwəsərig ta nəgkiarieren kafak yame yimini-pre tuk əmiə mimə, ‘Yo jakpiəpəh əmiə, kwasig ikin, mipirerig-pə min tuk əmiə.’ Tukmə naksorkeikei əfrakis Yo, rikimiə tukragien əmə mə taksəm Yo yakamvən tuk kafak Tatə, meinai In yerpərig rapita Yo. ²⁹ Yo yakwəni-pre ta narımnar minə e tuk əmiə ai taktakun, yamə mine tukpihatərhavpə, mə nipig tukhauə misor nəfrakisien kin, kimiə takhani nəfrakisien irak. ³⁰ To yakpəh nəgkiaripikien kitawə-m kimiə, meinai Setan e yermaru kape tokrei tanə rinamuə. Nəsaninien kafan rikək tuk napitayen Yo, ³¹ mərig yakamor atuatuk əmə nəgkiarieren kape Tatə Kughen, mə narmamə kape tokrei tanə tukharkun mə Yo yakorkeikei In.”

14:24: Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 **14:26:** Jon 15:26; 16:7,13;
 1 Jon 2:27 **14:27:** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1;
 Fil 4:7 **14:30:** Jon 12:31 **14:31:** Jon 10:18; 12:49

Kini Yesu rimə, “Ita. Pəh kisərer misap eikin e.”

15

Yesu ramni nuhpikinien kin In, mə In rəmhen kin nukne nai

¹ Kini Yesu rimini mimə, “Yo e nuknei nai əfrakis. Rimik In yəsim. ² Kini kwermi nai minə fam yamə mine khapəh nhakuəyen, In tukrəru ta əriə. Kini kwermi nai minə fam yamə mine kamhakuə, In tukrəspir əriə mə tukhakuə kin kwənkwairiə ripsaah. ³ Kini kimiə naksəmhen kin kwermi nai. Yakaməspir huvə əmiə kin nəgkiarien yame yakamni-pre tuk əmiə. ⁴ Səpit-pə irak, kini jakəpit-pre irəmiə. To kwermi nai rəpəh nəpit-pəniyen ye nıpran, to rəpəh nikuəyen. Ye norien kirikianə əmə min, tukmə nakhapəh nisəpit-pəyen irak, to nımraghien kapəmiə rəpəh norien kwənkwan.

⁵ “Yo e nuknei nai. Kini kimiə rəgrəgin minə. Yermamə yame rəpit-pə irak, kini jakəpit-pən iran, nımraghien kafan tukror kwənkwan ripsaah. Mərig tukmə naksəpəh Yo, to nakhapəh nisorien nar kirik. ⁶ Yermamə yame rəpəh nəpit-pəyen irak in rəmhen kin kwermi nai yame kərəru, kamarakikin, ramswiin mimsiə. Kwermi nai yamə mine kisor məknakin, kampik, kamarakikin-pən ye nap, kavaan əru. ⁷ Tukmə naksəpit-pə tuk Yo, kini nəgkiarien kafak raməmir irəmiə, naha nhagin yame kimiə naksorkeikei misaiyoh kin, Kughen tukrivəhsi-pre kimi əmiə. ⁸ Nımraghien

15:1: Aes 5:1-7; Jon 6:35 **15:2:** Mat 7:20; Gal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11; Hib 12:5-11 **15:3:** Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 **15:4:** Jon 6:56 **15:5:** Fil 4:13 **15:6:** Mat 3:10 **15:7:** Mat 7:7

kapəmiə tukror kwənkwan ripsaah; nar a tukravəh-si haktə nhag Tatə, kini mamhajoun mə kimiə kafak minə narmamə.

⁹ “Tatə Kughen In rorkeikei pik Yo. Kini ye norien kirikianə əmə min, Yo yakorkeikei əmiə. Haraptərəkin tim tim kafak norkeikeiyen.

¹⁰ Tukmə nakasor kafak nəgkiarien, takamharəh tim tim kafak norkeikeiyen, rəmhen əmə kin yame yakamor nəgkiarien kape Tatə Kughen, mam-raptərəkin tim tim norkeikeiyen kafan. ¹¹ Yo yimnamni-ərhav-pre nəgkiarien e tuk əmiə mə rikimiə tukragien, rəmhen kin yame Yo, rikik ramagien. Kini rikimiə tukragien magien pik.

¹² Yakamərəhu-pre natuakəmien kirik kimi əmiə mə takasəkeikei misorkeikei əmiə minə, rəmhen kin yame Yo yakorkeikei əmiə. ¹³ Yermamə yame rameighan-pən kin kafan nımraghien mə tukrivəh mıragh in minə tiksın, norkeikeiyen kafan rehuə rapita norkeikeiyen kape narmamə minə tiksın.

¹⁴ Tukmə nakasor kafak nəgkiarien, ramhajoun-pən mə kimiə kafak tiksın fren minə. ¹⁵ To yakpəh nokrən-minien kin əmiə mə yorwok minə kafak, meinai yorwok ramor əmə wok meinein nərigien kape yamehuə kafan. Məriğ taktakun ai, yakamokrən kin əmiə mə kafak minə fren, meinai yakamni-ərhav-pre fam nəgkiarien yame Tatə Kughen ramni-pə tuk Yo. ¹⁶ Pəh nien mə kimiə nımnharpen Yo; məriğ Yo yimirpen əmiə. Kini Yo yakamirpen əmə mə takhavən masor wok, kini pəh wok kapəmiə tukror kwənkwan. Kini

15:8: Jon 8:31; Gal 5:22-23 **15:10:** Jon 14:15 **15:11:** 1 Jon 1:4 **15:12:** Jon 13:34 **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16
15:15: Jon 8:26

kwənkwai wok kapəmiə tukraməmir kape rerin. Kini ai, tukmə naksaiyoh kin naha nhagin kimi Tatə Kughen ye nhagik, kini In tukrivəhsi-pre kimi əmiə. ¹⁷ Yakamərəhu-pre natuakəmien kirik kimi əmiə mə takasəkeikei misorkeikei əmiə minə.”

Narmamə kape tokrei tanə kasəməkin narmamə kape Yesu minə

¹⁸ Kini Yesu rini-pən min tuk əriə mimə, “Tukmə narmamə kape tokrei tanə kasəməkin əmiə, rikimiə tukraməkeikei maməsik mə apa kupan, iriə kimisəməkin məkneikin Yo. ¹⁹ To ripi mə kimiə narmamə kape tokrei tanə, to narmamə kape tokrei tanə kisorkeikei əmiə; mərīg pəh nien mə kimiə narmamə kape tokrei tanə e. Yo yakwīrpen ta əmiə, kini mivəh-si ta əmiə tuk narmamə kape tokrei tanə. Ror pən, narmamə kape tokrei tanə kasəməkin əmiə. ²⁰ Rikimiə tukraməkeikei məsik nəgkiarien yame yakwəni-pre ta tuk əmiə mə, Yorwok kirik to rīpəh nehuəyen rapita kafan yemehuə.*” Kini tukmə narmamə kape tokrei tanə kasor ahas pə pik kimi Yo, ye norien kirikianə əmə min, iriə tukasəkeikei masor ahas pre tuk əmiə. To iriə kipisor nəgkiarien kafak, to kipisor min nəgkiarien kapəmiə. ²¹ Iriə tuksor məknakin irəmiə, meinai kimiə kafak minə narmamə, kini iriə kaseinein Kughen yame rimmher-pə kin Yo.

15:16: Jon 13:18; 15:5 **15:17:** Jon 15:12 **15:18:** Aes 66:5;
 1 Jon 3:13 **15:19:** Jon 13:16; 17:14 * **15:20:** Yesu rimini məkneikin ye Jon 13:16. **15:20:** Jon 3:16; 2 Tim 3:12 **15:21:**
 Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Jon 16:1-3; Wok 5:41; 1
 Pita 4:14; Rev 2:3

²² “To yakpipəh nuəyen məgkiar kimi əriə, to kīpəh nəm-pəniən nar kīrik irəriə. Mərig taktakun ai, yakwauə ta; to khapəh niserkwaigien kīn təvhagə has kapəriə. ²³ Yermamə yame raməməkin Yo, In raməməkin mīn Rīmīk. ²⁴ Yīmauə mor nīmətīen mīnə e ye nīmririə, yame to yermamə pişin kīrik rīpəh norien. Ror pən, iriə kharkun mə Yo e pa. Kharkun pawk Yo, mərig kasəməkin Yo, masəməkin mīn Rīmīk. Kīni taktakun ai, tuksəmpən nar has irəriə. ²⁵ Mərig narīmnar mīnə e tukasəkeikei mīsor məknakin, mor mə nəgkiarien yame kīmnharai ta ye nəkwəkwə kape Loa kapəriə tukruə mor nəfrakisien kīn, yame ramni mə, “Yīmīpəh nor-pawk-əyen nar has kīrik irəriə, mərig iriə kasəməkin Yo.” (Sam 35:19, 69:4)

²⁶ “Mərig nīpiḡ Yasitu tukruə, in tukrīni-ərhav Yo. Nanmīn kape Nəfrakisien tukrīsi-pən tuk Tatə Kughen. Kīni Yo jakher-pre kīn rurə tuk əmiə. ²⁷ Kīni kīmiə mīn, takasəkeikei mhani-ərhav Yo, meinai kitawə-m kīmiə kīmnīsarə kwis ye nīrikakunien ye wok kafak muə meriaji-pə ai taktakun.

16

¹ “Yo yakamni-ərhav-pre narīmnar mīnə e tuk əmiə mə kapəmiə nhatətəyen tukrīpəh nīmriēn. ² Iriə tukpīsher ta kīn əmiə ye nīmə kape nofuginien kapəriə; kīni nəfrakisien əgkap mə nīpiḡ yame ramuə, tukshopni əmiə, mhamə ta mə nar yame kasor, riki Kughen ramagien tukun.

15:22: Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 **15:24:** Jon 5:36; Mat 11:20-24 **15:26:** Jon 14:26 **15:27:** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 **16:2:** Aes 66:5; Jon 9:22; 12:42; Wok 26:9-10

³ Iriə kasor narimnar minə a meinai iriə kaseinein Tatə Kughen maseinein min Yo. ⁴ Mərig Yo yakaməkupan mamni-ərhav-pre narimnar minə e tuk əmiə. Kini nipiğ tukmə nakwəsəm narimnar minə a kinamor irəmiə, rikimiə tukraməsik mə Yo yakwəni-ta narimnar minə a tuk əmiə.

Wok yame Nanmin kape Kughen tukror

Kini Yesu rimə, “Mərig Yo yimnapəh niniərhav-pre-yen narimnar minə e tuk əmiə apa kupan, meinai kitawə-m kimiə kimnasəmir, [nahasien minə a ramuə əmə tuk Yo]. ⁵ Mərig taktakun ai, jakrerig-pən tuk Yermamə yame rimnher-pə kin Yo. Kini kimiə kirik rimnapəh naiyohyen Yo mə yakamvən hiə. ⁶ Yakamni-ərhav-pre narimnar yamə mine tukripitərhav-pə tuk əmiə, rikimiə rəpou. ⁷ Mərig yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə rhuvə pik tuk əmiə mə jakəpəh əmiə. Meinai to yakpipəh nəpəhyen əmiə, to Yasitu ripipəh nəmirien tuk əmiə. Mərig tukmə yakəpəh əmiə mamvən, kini jakher-pre kin Yasitu tukruə marə kimiə min. ⁸ Kini nipiğ In tukruə, mhajoun narmamə kape tokrei tanə mə iriə yor təvhagə has minə, kini nətərigien kapəriə ripəh nəmhenien mə iriə tuksor nar ratuatuk ye nimir Kughen. Kini nətərigien kapəriə ripəh nəmhenien tuk nəkirien norien kape narmamə. ⁹ Nanmin e tukrhajoun əriə mə iriə yor təvhagə has minə meinai khapəh nhaniyen nəfrakisien irak. ¹⁰ Kini tukrhajoun əriə mə nətərigien kapəriə ripəh nəmhenien mə tuksor nar yame ratuatuk ye nimir Kughen, meinai jakrerig-pən tuk kafak Tatə, kini

16:3: Jon 15:21; 1 Jon 3:1
15:22

16:7: Jon 7:39; 14:6

16:9: Jon

iriə tukhapəh nisəm-minien Yo. ¹¹ Kini tukrhajoun əriə mə nətərigien kapəriə rīpəh nəmhenien tuk nəkirien norien kape narmamə, meinai Kughen in rinəkir ta yermaru kape tokrei tanə e Setan mīmə tukrivəh-si-pən narpinien kimin.

¹² “Yakmə jakni-pre narimnar rīpsaah mīn tuk əmiə. Mərig to nakhapəh nhapik-famien əriə, meinai iriə khaskai pīk tuk əmiə. ¹³ Mərig nīpig Nanmīn kape Nəfrakisien tukruə, In tukrikir əmiə, mor əmiə takharkun nəfrakisien mīnə fam. In to rīpəh nini-atuk-əməyen kafan nəgkiarien. Mərig In tukramni-ərhav əmə narimnar yamə mīne In ravəh tuk Tatə Kughen. Kini mamni-ərhav-pre tuk əmiə narimnar fam yame tuk nīpig kirik kīpihauə.

¹⁴ In tukrivəh nəgkiarien əfrakis tuk Yo mīni-ərhav-pre tuk əmiə. Tukror norien a, mivəh-si haktə Yo. ¹⁵ Narimnar fam kape Tatə Kughen, kafak. Ror məkneikin, Yo yakamni mə Nanmīn e tukrivəh nəgkiarien əfrakis tuk Yo, mamhoprai-pre kimi əmiə.”

Yesu tukrimhə, marə mhəkimter mīn, kafan narmamə taksəm mīn In

¹⁶ Kini Yesu rīmīni-pən tuk əriə mīmə, “Pəh nien mə tuktu, takhapəh nisəm-minien Yo; kwasig ikin, taksəm mīn Yo.”

¹⁷ Kini narmamə tīksin kafan kisaiyoh əriə mīnə mhamə, “? Nəgkiarien e nīpran rīmə naha? In ramni-pə tuk ətawə mīmə, ‘Pəh nien mə tuktu, takhapəh nisəm-minien Yo; kwasig ikin, taksəm

16:10: Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 **16:11:** Jon 12:31 **16:12:** Mak 4:33 **16:13:** Jon 14:17 **16:15:** Jon 17:10 **16:16:** Jon 14:18

mín Yo, kini In ríminí mìn mímə, ‘Yakamvən jakəm Tatə Kughen.’ ¹⁸ ?Nəgkiarién e ríminí mə, ‘pəh nien mə tuktú’ nípřan řamní mə naha? Kítawə kiséinein nəgkiarién e In řamní.”

¹⁹ Kíni Yesu ruirkun ta mə iriə kasorkeikei mə tüksaiyoh In kín nípřai nəgkiarién kafan, kini In ríminí-pən tuk əriə mə, “?Rhawor? Yo yakamni mə, ‘Pəh nien mə tuktú, takhapəh nisəm-mínién Yo; kwasig ikín, taksəm mìn Yo.’ ? Kíni tak-takun ai naksaiyoh əmiə mìnə mə takharkun nípřai nəgkiarién e uə? ²⁰ Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə rikimiə tukřəmħə, taksasək pik. Məřig narmamə kape tokrei tanə, rikiriə tukragién. Kímiə taksəřig rahas pik, məřig nəmhəyén kapəmiə tukřukreikín muə nagiénien. ²¹ Tukmə ruauə ipakə mə piraovín kirik tukřeimək kín kwajikovə kafan, tukřaməkeikei məřig rahas; meinai řinor nípřig kafan mə tukřeimək. Məřig kwasig ikín, tukmə řini řarha, řikín tukřipəh nəřik-mínién nəmhəyén kafan. Řikín tukragién əmə meinai řini řimnarha-pə ye tokrei tanə. ²² Ye norién kirikianə əmə mìn, naksəřig rahas pawk ai tak-takun, məřig kwasig ikín, jakəm mìn əmiə, kini rikimiə tukragién pik; to yermamə kirik řipəh nor-mínién əmiə naksəřig rahas. ²³ Ye nípřig a, to nakhapəh nisaiyoh-mínién Yo kín nípřai nəgkiarién kirik.

“Yakamni-pre əfrakis tuk əmiə mə tukmə naksaiyoh Tatə Kughen kín nar kirik ye nhagík, kini In tukřivəh-si pre kímí əmiə. ²⁴ Nakhapəh nisaiyoh-hanəyén kín nar kirik ye nhagík. Məřig saiyoh kín,

mhavəh, pəh rikimiə tukragien pik.”

Yesu rimnapita nasaninien kape tokrei tanə

²⁵ Kini Yesu rəgkiar mamni mimə, “Yo yimini-pre nuhpikinien ye narimnar minə e tuk əmiə. Mərig nipig ramuə yame jakpəh nini-pre-əmə-yen nuhpikinien minə tuk əmiə, mərig jakəgkiar atuaturuk kin Tatə Kughen kimi əmiə, mə takharkun huvə In. ²⁶ Ye nipig a, to yakpəh nəgkiar-atuə-kinien kapəmiə, mərig taksəgkiar atuaturuk kimiə Tatə Kughen misaiyoh In kin narimnar ye nhagik. ²⁷ Meinai Tatə Kughen In rorkeikei pik əmiə, meinai kimiə naksorkeikei Yo, mamhani nəfrakisien irak mə yimasi-pən ye Kughen. ²⁸ Yimasi-pən ye Tatə Kughen muə ye tokrei tanə. Kini pəh nien mə tuktu, jaktərhav min ye tokrei tanə, mirerig-pən min tuk Tatə Kughen.”

²⁹ Kini narmamə kafan minə kimnhani mhamə, “! In en! Taktakun ai ik nakpəh nini-əməyen nuhpikinien, mərig nakamhoprai atuaturuk əmə nəgkiarien. ³⁰ Taktakun ai yakwənharkun ta mə to yermamə kirik ripəh hanə nini-pre-yen nəgkiarien kirik, kini ik nakwarkun ta nərigien kafan. !Nar e ramhajoun-pən mə Ik nimasi-pən ye Kughen!”

³¹ Kini Yesu rini-pən tuk əriə mə, “Nakamhani nəfrakisien irak ai taktakun. ³² Mərig sətərig-ru. Nipig ramuə, kini nəfrakisien mə ruauə ta- yame narmamə tuksəko ye rhav əmiə taksaiyu rik rik, mamhavən iməmiə minə ikin, misəpəh pisin əmə Yo yakaməmır. Mərig Yo yakpəh nəmirien Yo pisin, meinai nipig m-fam Kafak Tatə raməmır kimru

16:24: Jon 15:7-8 **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6

16:30: Mak 2:8; Jon 1:48; 2:24-25; 6:64; 21:17 **16:31:** Jon 4:23

min. ³³ Yo yakwəni-ərahv-pre ta narimnar minə e tuk əmiə, mə takhapəh nisətərig-pikien tukun, misarə ye nəmərinyen meinai nimirghien kapəmiə raməmīr irak. Nipig tukmə naksarə ye tokrei tanə e, takasəkeikei misarə ye nəmhəyen. Mərig takhapəh nhaginien, masərer tim tim, meinai Yo yimnapita nəsaninien kape tokrei tanə.”

17

Yesu rimnəhuak tuk kafan nimirghien

¹ Yesu rinamni narimnar minə a, mivaag haktə ye neai, mamni mimə,

“Kafak Tatə. Nipig ruauə ta. Vəh-si haktə nhagik pəh rehuə, mə Yo min jakvəh-si haktə nhagim pəh rehuə, ² meinai Ik nimivəhsi-pə nəsaninien mine nehuəyen kimi Yo e kafam Kwajikovə; mə jakamarmaru ye narmamə minə fam, kini mirkun min nivəhsi-pəniēn nimirghien rerin kimi narmamə yamə mine nimivəhsi-pə əriə kimi Yo. ³ Kini nimirghien rerin e, nipran e mə narmamə tukharkun Ik, yame Ik pisin əmə Ik Kughen əfrakis, mharkun Yo, Yesu Kristo, yame Ik nimirgher-pə kin Yo. ⁴ Yo yimnavəh-si haktə nhagim ye tokrei tanə e, kini minor ta infamien ye wok yame Ik nimivəhsi-pə kimi Yo mə jakor. ⁵ Tatə, taktakun ai, takvəh Yo yakurə mamarə kirau mik. Vəh-si haktə Yo

16:32: Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27; Jon 8:29 **16:33:** Mak 13:9; Jon 14:27; Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Rev 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 **17:1:** Jon 12:23; 13:31,32 **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; Jon 6:37,39; 1 Korin 15:27-28 **17:3:** Jon 17:25,26; Fil 3:8 **17:4:** Jon 13:31; 19:30

mivəhsi-pə nehuəyen kimi Yo, rəmhen əmə kin yame yakwəvəh ta kupan nipig tokrei tanə e rimnamrikək hanə.

Yesu raməhuak tuk aposol minə kafan

⁶ “Narmamə yamə mine Ik nimivəh-si ta əriə ye tokrei tanə mivəh-si pə kimi Yo, Yo yakamhajoun əriə kin Ik. Kupan, iriə kafam narmamə minə; mərig taktakun ai, Ik nakamərəhupən əriə ye kwermik, mə iriə kafak minə narmamə. Iriə kasəri-pən kafam nəgkiarinen, ⁷ kini taktakun ai, iriə kharkun mə narimnar yame nimivəhsi-pə kimi Yo, ramsi-pre əmə tuk Ik. ⁸ Iriə kharkun narimnar minə e meinai Ik nakwənipə ta nəgkiarinen iran kimi Yo, kini Yo yakməniərhav-pən tuk əriə, kini iriə kamhavəh yerkiria, mharkun mə nəfrakisien əgkap mə Yo yimasipre tuk Ik, mamhani nəfrakisien mə Ik nimnherpə kin Yo.

⁹ “Yo yakaməhuak tuk əriə. Yakpəh nəhuakien tuk narmamə kape tokrei tanə. Yakaməhuak əmə tuk narmamə yamə mine Ik nimivəh-si-pə əriə kimi Yo, meinai iriə kafam narmamə minə. ¹⁰ Narmamə minə e yimipik əriə, iriə fam mine e, iriə kafam narmamə minə. Kini narmamə mifam e nimipik əriə, kafak minə fam. Kini Ik nimnor narmamə minə e mə nimraghien kapəriə ravəh-si haktə nhagik. ¹¹ Taktakun ai, yaknauvrə tuk Ik, kini pəh nien mə tuktu, jakpəh narə-minien ye tokrei tanə e. Mərig narmamə minə e kasarə hanə ye tokrei tanə e.

Tatə, Ik nakatuatuk əgkap. Takəpkətərəkīn narmamə mīnə e pəh tukasarə huvə ye nəsanīnien kafam, yame Ik nīmivəh-si pə kimi Yo, mə iriə tukasarə kirikianə əmə, rəmhen kīn yame kīrau kwarə kirikianə. ¹² Nīpīg yīmnamarə kīmawə miriə, kīni yīmnarha huvə tuk əriə ye nəsanīnien kafam yame Ik nīmivəh-si-pə kimi Yo. Yīmnaməm huvə əriə, mīpəh nəpəhyen kirik. Iriə kirikianə əmə rīmnerwei, yermamə e in e yame tukraməkeikei mīvəh narpīnien. Nar a rīmatərhav-pə mor nəgkiarīen ye Nəkəkəkə Imərhakə ruə mor nəfrakīsien kīn.

¹³ “Taktakun ai, yaknavruə tuk Ik, mərīg yakamarə hanə ye tokrei tanə mamni nəgkiarīen mīnə e, mə narmamə mīnə e tukhavəh fam nagīnien e raməmīr yerkiik.

¹⁴ Yo yīmīni-ərhav-pən kafam nəgkiarīen kīmi əriə. Kīni ror məkneikīn, narmamə kape tokrei tanə kasəməkīn əriə, meinai iriə pəh nien mə narmamə kape tokrei tanə, rəmhen kīn yame pəh nien mə Yo yermamə kape tokrei tanə. ¹⁵ Pəh nien mə yakamaiyoh Ik mə takvəh-si ta əriə ye tokrei tanə. Mərīg yakorkeikei mə Ik takərer əswasīg kīn yemə has e Setan, mə in tukrīpəh nuəyen moriah əriə. Ik takamarha huvə tuk əriə.

¹⁶ Pəh nien mə Yo yermamə kape tokrei tanə. Ror pən, iriə mīn, pəh nien mə narmamə kape tokrei tanə. ¹⁷ Kafam nəgkiarīen raməfrakīs. Ik takor kafam nəgkiarīen pəh ramor wok ye nīmraghīen kapəriə mə iriə tukhauə narmamə

17:11: Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30

6:39,70-71 **17:14:** Jon 8:23; 15:19; 1 Pita 2:11

17:12: Jon

17:15: Mat

24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8

əfrakis minə kafam, misəmərhakə misatuatuk.
¹⁸ Ik nimmher-pə kin Yo yakuə ye tokrei tanə e;
 kini ye norien kirikianə əmə min, Yo yakamher-
 ərhav kin əriə mə tuksarkurao ye tanımtanə.
¹⁹ Kini Yo yakvəh-si pre atuk Yo mə jakamərhakə,
 mə jakasitu ye narmamə minə e, mə iriə min
 tuksəmərhakə misatuatuk, mə iriə tukhauə
 narmamə əfrakis kafam.

*Yesu raməhuak tuk narmamə yamə mine
 kamhani nəfrakisien iran*

²⁰ “Pəh nien mə yakaməhuak əmə tuk
 narmamə kafak minə, mərig yakaməhuak
 min tuk narmamə tiksın min yamə mine
 kafak narmamə minə tukhani-ərhav pən kafak
 nəgkiarien kimi əriə, pəh iriə tukshatətə irak.
²¹ Tatə, yakaməhuak tuk əriə, mə iriə m-fam
 tukhauə kirikianə əmə, rəmhen əmə kin yame
 kirau kwarə kirikianə əmə. Kafak nımraghien
 raməmır iram, kini kafam nımraghien raməmır
 irak. Yakaməhuak tuk əriə mə tukhauə kirikianə
 kitawə mik, mə narmamə kape tokrei tanə
 tukhani nəfrakisien irak mə nimmher-pə kin Yo.
²² Ik nakwəvəh-si-pə ta nehuəyen kimi Yo, kini
 Yo yakamautə-pən kin kafak nehuəyen kimi əriə,
 mə iriə tuksarə kirikianə rəmhen kin yame kirau
 kwarə kirikianə. ²³ Kafak nımraghien raməmır
 yerkirie; kini kafam nımraghien raməmır irak.
 Ror pən, yakaməhuak mə iriə tukhauə kirikianə
 ye narımnar fam, mə narmamə kape tokrei tanə

17:17: Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 **17:18:** Jon 3:17;
 20:21; Mat 28:18-20 **17:19:** Dut 15:19,21; Mak 14:24; Luk 22:19;
 Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Taetas 2:14; Hib 9:14; 10:10 **17:21:** Jon
 3:17 **17:22:** Jon 1:14; 14:20

tuksəm əriə, kharkun mə Ik nımnher-pə kın Yo, mharkun mə Ik nakorkeikei kafam narmamə minə rəmhen əmə kın yame Ik nakorkeikei Yo.

²⁴ “Tatə. Ik nımnərəhu-pə əriə ye kwermik mə iriə kafak narmamə minə. Kini Yo yakorkeikei mə iriə tukharkun nıvənien aikin Yo yakamvən ikin, mə iriə tuksəm nehuəyen kafak yame jakpivəh. Nehuəyen e, Ik nımvəhsi-pə kimi Yo, meinai Ik nımnorkeikei Yo məkupan, nıpig tokrei tanə rımnamrikək hanə.

²⁵ “Tatə. Ik nakatuatuk pik. Narmamə kape tokrei tanə, iriə kiseinein Ik, mərig Yo yakirkun Ik. Kini narmamə kafak minə, iriə kharkun mə Ik nımnher-pə kın Yo. ²⁶ Yo e yımnor əpu Ik kimi əriə, mə iriə tukharkun huvə Ik, kini Yo, jakaməkeikei mamor əpu Ik mamripin, mə norkeikeiyen kafam tukramarə yerkiria, mə Yo min jakamarə yerkiria.”

18

Tikmir minə kape Yesu kimnhauə mharaptərəkın

In

(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50; Luk 21:47-53)

¹ Yesu rımnəhuak ta, mıtərhav ye taon a, mukurao-pən ye kwenımrhe tukwas mir, ye nıkwətanə kirik kamni kimə Kedron, mhaktə ye tukwas, mivən aikin kaməsim ikin. Kini Yesu mine kafan narmamə minə kimnhavən yerki nai minə a.

² Kini Judas e kwasig ikin rımnneighan-pən kın Yesu kimi tikmir minə kafan, in ruirkun ta

17:23: Jon 16:27 **17:24:** Jon 1:1-3,14; 12:26; 1 Pita 1:20

17:25: Sam 119:137; Jon 15:21; 16:3; Rom 3:26 **17:26:** Jon 15:9; 17:6; Rom 5:5

kwənmhaan a, meinai nīpīg kirik, Yesu minē kafan narmamə minə iriə kasofugin əriə minə aikin. ³ Kini jif pris minə minē Farisi minə kimisher-pən kin mobael minə tiksīn kape nəmə Rom minē mobael minə tiksīn yamə minē kasarha tuk Nimə Ehuə kape Kughen, khauə misəm Judas. Kini Judas rikir əriə mhavən yerki nəsimien a. Iriə kimnhapik kwensia, minē laet, minē narimnar kape narowaginien.

⁴ Kini Yesu ruirkun ta naha nhagin yame tukor iran. Mərig rimnəriwək, mivən tuk əriə, maiyoh əriə mimə, “?Nakasarha-kin pa?”

⁵ Kini iriə khani-pən tukun mhamə, “Yakasarha-kin yemə Nasaret kirik, nhagin e Yesu.”

Kini In rini-pən tuk əriə mə, “Yo e.” (Kini Judas e yame rimnheighan-pən kin Yesu ye kwermiriə, in ramərer iriə min).

⁶ Kini nīpīg Yesu rimini mimə, “Yo e,” iriə kimisəriwək kin nimeitairiə mharerig, miseiwaiyu, mhamir.*

⁷ Kini Yesu rarə maiyoh min əriə mimə, “?Kimiə nakasarha-kin pa en?”

Kini iriə khamə, “Yemə Nasaret kirik, nhagin e Yesu.”

⁸ Kini Yesu rimə, “Yakwəni-pre ta tuk əmiə mə ‘Yo e.’ Tukmə nakasarha-kin əmə Yo, sətə ye narmamə minə en pəh kamhavən.” ⁹ In rimini məknakin mə

18:2: Luk 21:37; 22:39 **18:3:** Wok 1:16 **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Tukmə ror nīpīg Yesu rimini mə “Yo e” iriə kimiseiwaiyu mamhamir meinai nəgkiarien e “Yo e” ye nəgkiarien kapə nəmə Gris rəmhen əmə kin nhag Kughen yame ramərhaktə, to kipəh niniyen. **18:6:** Rev 1:17 **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8

nəgkiarien yame ruini ta tukruə mor nəfrakisien kin, yame rimini mimə, “Tatə, narmamə yame nimnərhə-pən əriə ye kwermik, yimnamarha huvə tuk əriə, mipəh nəpəhyen kirik.”†

¹⁰ Kini Saemon Pita, kafan kirik aikin nao nisə. Məkneikin rirəhsi-ərhav, mərəru ta nimətərgi slef kirik matuk kape hae pris. (Nhag slef e Malkas).

¹¹ Mərig Yesu rimini-pən tuk Pita mə, “!Vai-pən nao nisə kafam ye tamhekin! Ik takaməkeikei mirkun mə Yo yakaməkeikei mamarə ye nəmhəyen yame Tatə Kughen ravəhsi-pə kimi Yo.”

*Kimnharəh Yesu mhavən ramərer ye nimri mirh
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54; Luk 22:54)*

¹² Kini mobael minə kape nəmə Rom mine yemehuə kapəriə, mine mobael yamə mine kasarha tuk Nimə Ehuə kape Kughen kimnharəh Yesu misarkis ətəəkən. ¹³ Kimisəkupən mharəh In ramərer ye nimri Anas. Anas e mirei Kaefas. Kini Kaefas a ramor wok kape hae pris ye newk a. ¹⁴ In apa kupan rimini-pən tuk nəmehuə kape nəmə Isrel mə, “Rhuvə əmə tuk əmiə mə yermamə kwənkwan kirikianə əmə tukrimhə tuk narmamə. Nar a rhuvə rapita yame narmamə ye kantri piəpiə tukhamhə.”‡

*Pita rimini mə in reinein Yesu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)*

¹⁵ Yermamə min kirik kape Yesu, hae pris rirkun huvə in. Kini iriu Saemon Pita karakwasig kin Yesu, mhavən ipakə tuk nimə kape hae pris.

† **18:9:** Ruini məkneikin ye Jon 17:12. **18:11:** Mat 20:22

‡ **18:14:** Kaefas ruini ta nəgkiarien e ye Jon 11:49-51.

¹⁶ Mærig Pita to rîpəh nîvənien imə, mamərer əmə ye kwəruə. Mærig yermamə a kape Yesu yame hae pris rîrkun huvə in, rîsi-pən imə, mitərhav-pə ye kwəruə, maməgkiar kəskəh kimi piraovîn yame ramərer tuk kwəruə, kini reighan kin Pita mə tukrîvən imə. ¹⁷ Məkneikîn pian a yame ramərer tuk kwəruə rarha-pən məm Pita, maiyoh in mîmə, “Eh. ?Ik mîn yermamə kîrik kape Yesu?”

Mærig Pita rîmə, “Nîkam. Pəh nien mə yo yermamə kîrik kafan.”

¹⁸ Kini nîpîg a, nîpîg kape nokieiyen. Kini yor wok mînə kape hae pris, mîne mobael mînə kîmnasarkəp. Kini Pita ramərer iriə miriə, masərkəp.

*Hae pris raməgkiar kimi Yesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)*

¹⁹ Ye nîpîg a, hae pris rîmnaiyoh Yesu kin narmamə mînə kafan, mîne naha nhagin yame In ramhajoun.

²⁰ Kini Yesu rîni-pən tukun mə, “Yo yîmnamni-ərhav kafak nəgkiarîen ye nîmri narmamə ye tokrei tanə. Nîpîg m-fam, yakamhajoun narmamə ye nîmə kape nofuginien, mîne apa ye Nîmə Ehuə kape Kughen, ikin nəmə Isrel kasofugin ikin. Yakpəh nerkwaigien kin nar kîrik. ²¹ ?Rhawor nakamaiyoh məkneikîn Yo? Rhuvə pîk mə takvən maiyoh-pən narmamə yamə mîne kîmnasərig kafak nəgkiarîen. Iriə kharkun huvə narîmnar yame yakməni-pən tuk əriə.”

²² Yesu rəgkiar məknaikîn, mobael kîrik yame ramərer tuk Nîmə Ehuə kape Kughen ramərer ipakə tukun, marar mærip nîkapîn, mîmə,

“Nəgkiarien e nakamni-pən tuk hae pris rīpəh nəmhenien.”§

²³ Kini Yesu rīni-pən tukun mə, “? Rhawor e yakamni əmə nəgkiarien yamə mine kisatuatuk kini nakamərip nīkapik tukun? Tukmə nakasəm mə yakməni nar kirik rīpəh nəmhenien, hani.”

²⁴ Məkneikin Anas rher-pən Yesu rīvən məm hae pris e Kaeafas. Kīpəh nīrisin-ta-hanə-yen nərəus ye kwermīn mir.

*Pita ramni mīn mə reinein Yesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)*

²⁵ Kini Saemon Pita ramərkəp hanə, kini kisaiyoh-pən in mhamə, “Eh. Ik mīn e ik yermamə kirik kafan uə?”

Mərig Pita rīmə, “Nīkam. Pəh nien mə yo yermamə kirik kafan.”

²⁶ Məkneikin, yorwok kirik kape hae pris, in kwənərəus kirik kape kwən a yame Pita rīmnərəru-ta nīmətīrgīn, rīmīni-pən tukun mə, “Rīkik raməsik mə yīmnəm əmiru mīn apa yerki nəsimien.”

²⁷ Mərig Pita rīmīni-pən tukun mīmə, “Pəh nien mə yo.”

Əmə məkneikin, man rəkakə.

*Yesu rərəer ye nīmri Paelat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)*

²⁸ Kini yenpīg-enpīg əgkap, kharaptərəkin Yesu mhatərhav ye nīmə kape Kaeafas, mhavən ipakə tuk nīmə kape Paelat. Paelat in gavman kape Rom, pəh nien mə yemə Isrel kirik. Kini nəmehuə

§ **18:22:** Khamə Yesu ramni hah hae pris, makapir loa ye Eks 22:28 yame ramni mə, “Takpəh nīni-hah-yen Kughen mine nəmehuə mīnə kapəmīə.” **18:27:** Jon 13:38

kape nəmə Isrel kasəri-pən loa kapəriə, mhapəh nhavəniēn ye nəkwaī nimə kape yermamə yame pəh nien mə yemə Isrel, tamə kisəmkimik, miseinein nəniēn nəviginien kape Pasova. ²⁹ To khapəh nhavəniēn imei Paelat, Paelat ritərhav-pə, maiyoh əriə mīmə, “?Naksəm-pən naha nhagin rahas ye kwən e?”

³⁰ Kini iriə khani-pən tukun mhamə, “To rīmə kwən e rīpəh norien nar has, to yakhapəh nhakiriēn mhauə kimik.”

³¹ Mərig Paelat rini-pən tuk əriə mīmə, “Nīkam. Rhuvə mə takhakir in mhavən. Rhuvə mə kimīə səkir norien kafan rəri-pən natuakəmien kapəmīə, mhavəhsi-pən narpiniēn kimin.”

Mərig iriə kimnhani-pən tukun mhamə, “Mərig loa kape nəmə Rom ramni mə nəmehuə əmə kape Rom kharkun nhavəhsi-pəniēn narpiniēn kimi yermamə mə tukraməkeikei mīmə.” ³² (Apa kupan, Yesu rīmīni mə In tukrimhə məknakin; kini narimnar mīnə a ritərhav-pə mor nəgkiariēn kafan ruə mor nəfrakisien kin).*

³³ Məkneikin Paelat rīvən mīn imə, mokrən kin Yesu mə tukruə mərəer ye nīmrin, kini raiyoh In mīmə, “?Rhawor? ?Ik king kape nəmə Isrel uə?”

³⁴ Kini Yesu raiyoh In mīmə, “?Nərigien en kafam nakamni, uə narmamə kamhani-pre tuk ik?”

³⁵ Kini Paelat rīmīni-pən tukun mīmə, “!Ah! Pəh nien mə yo yemə Isrel kirik. Narmamə imam ikin

18:28: Jon 11:55 * **18:32:** Yesu rīmīni mə tuksəsik in ye nai kamarkwao kin. (Em-ru Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Tukmə nəmə Rom khamə tukhavəhsi-pən narpiniēn kimi yermamə mə tukraməkeike mīmə, khavəhsi-haktə in ye nai kamarkwao kin. Mərig nəmə Isrel to khapəh nisorien məknakin. **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3

əmə mīnə jif pris mīnə kafam, iriə kīmīseighan-pə kīn Ik ye kwermīk. ?Naha e nīmnor?”

³⁶ Kīni Yesu rīmə, “Narmaruyen kafak rīpəh nəmhenien kīn narmaruyen kape tokrei tanə əmə. To rīpīmə narmaruyen kafak in kape tokrei tanə e, kafak narmamə mīnə kīpihaoh mobael mīnə tuk Yo, mīsərer əswasig kīn nəmehuə kape nəmə Isrel mə tukhapəh nharaptəəkīnien Yo. Mərig narmaruyen kafak ror pīsīn ye narmaruyen kape tokrei tanə.”

³⁷ Kīni Paelat rīni-pən tukun mə, “Īnta. Ik nakamni mə Ik king kīrik.”

Kīni Yesu rīmə, “Tukmə ik nakamni mə Yo king, nəfrah. Yo yīmnarha-pə ye tokrei tanə tuk nar kīrikianə əmə, mə jakərer-ərhav mamni-ərhav nəfrakisien. Kīni narmamə yamə mīnə kīsorkēkei mə tuksərig nəfrakisien tukasəkeikei mīsərig nəgkiarien kafak.”

³⁸ Mərig Paelat rīni-pən tukun mīmə, “?Naha e nhagin nəfrakisien?”

Paelat rīmivəhsi-pən narpīnien kīmi Yesu mə tukraməkeikei mīmha

(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Kīni Paelat rītərhav mīn mīvən məm nəmehuə kape nəmə Isrel, mīni-pən tuk əriə mīmə, “Yo yakpəh nəmīen norien has kīrik ye kwən e, yame ramni mə rīmnakapīr loa. ³⁹ Mərig ye norien kapəmīə, ye newk mīnə fam, ye nīpīg kape Pasova, yakamrīsīn yermamə kwənkwan kīrikianə ye kalabus. ?Kīni rhawor ye nərigien kapəmīə? ?Nakhamə jakrīsīn king e kape nəmə Isrel uə?”

18:36: Luk 17:21; Jon 6:51
Luk 23:4

18:37: Jon 3:32; 8:47

18:38:

40 Kini iriə kisokrən apomh mhamə, “!Nikam! Takpəh nirisinien. !Risın Barabas!” (Barabas e rimikwasig kin narmamə tiksın mamhauh mobael kape gavman).

19

1 Kini Paelat reighan-pən kin Yesu ye kwermi mobael minə, kini iriə kisərkis-ərkis In. 2 Kini kharik nərəus kirik yame ror nhirin, mhakuh kəvəvhao kin, yame ramsigovin kəvəvhao kape king, kini mhaukrai-pən ye kapən kapə. Misarkaoh-pən kin kot əvhao kirik yame ramsigovin kot kape king. 3 Kini masərer tukun, misarh iakei iran, mamhani mhamə, “Ik e king kape nəmə Isrel. Kimawə yakamhavəhsi-pre nisaiyen kimik.” Kini misarar misərip nikapin.

4 Kini Paelat risi-pən imə mitərhav mini-ərhav mimə, “Eh. Narmamə. Yakamkir ye-rhav kwən e mə kimia taksəm mə yakpəh nəm-pənien nar has kirik iran.”

5 Kini Yesu risi-pən imə mitərhav. Məvəvhao kin kəvəvhao yame kimnor kin nərəus yame ror nirhin, markaoh kin kot kape king, kini Paelat rini-pən tuk əriə mimə, “Səm-ru, kwən e ramuə.”

6 Mərig jif pris minə mine mobael yamə mine kasarha tuk Nimə Ehuə kape Kughen kimisarha-pən misəm, masokrən apomh mamhani mhamə, “!Əsik-pən ye nai kamarkwao kin! !Əsik-pən ye nai kamarkwao kin!”

Kini Paelat rimini-pən tuk əriə mə, “Nikam. Kimia atuatuk hakir mhavən, misəsik-pən In ye nai

kamarkwao kin. Mərig Yo yakpəh nəm-pəniən nar has kirik iran.”

⁷ Mərig iriə khamə, “Kapəməwə loa ramni mə In tukraməkeikei mīmḥə, meinai In ramni mə In Ji Kughen.”

⁸ Paelat rimmərig nəgkiariən a, riḡin pik. ⁹ Kini marar mivən mīn imə, maiyoh Yesu mīmə, “?Ik yemə hiə?”

Mərig Yesu ripəh nhorpinien nəgkiariən kafan. ¹⁰ Kini Paelat rini-pən tukun mīmə, “?Rhawor e nakpəh nhorpinien nəgkiariən kafak? ?Nakirkun uə nīkam mə yakavəh nehuəyen tuk nirisinien Ik uə tuk nəsik-pəniən Ik ye nai kamarkwao kin?”

¹¹ Kini Yesu rini-pən tukun mīmə, “To Kughen ripipəh nivəhsi-preyen nehuəyen kimik, to nakpipəh nivəhyen nehuəyen tuk nəkirien Yo. Mərig hae pris rimməighan-pə kin Yo ye kwermim. Ror pən, Kughen tukrini mə in rimmor ta təvhagə has kirik rehuə rapita yame ik nimnor.”

¹² Kini ririkakun ye nipig a, Paelat rorkeikei mə tukririsin Yesu. Mərig nəmehuə mīnə kape nəmə Isrel kisokrən apomh mhamə, “Tukmə nakrisin kwən en ramvən, pəh nien mə ik yermamə əfrakis kirik kape King Sisa, meinai tukmə yermamə kirik ramni mīmə in king, in tikmir kape Sisa.”

¹³ Paelat rimmərig nəgkiariən a, kini mikir Yesu miratərhav. Mivən ye kwənmhan kirik kamni kimə Kapiet Ətən-ətən Ikin. (Ye nəgkiariən kape nəmə Isrel, kamni kimə Gabata). Kini məkwətə-pən ye jea kape nəkirien nəgkiariən. ¹⁴ Ipakə yerkwēiha, ye nipig kape nor-əpnəpənəyen ye

nəviginien kape Pasova. Kini Paelat rini-pən tuk nəmehuə kape nəmə Isrel mīmə, “!Kapəmiə e king!”

¹⁵ Mərig iriə kasokr-apomh mamhani mhamə, “!Hakir ye-rhav! !Hakir ye-rhav! !Əsik-pən In ye nai kamarkwao kin!”

Kini Paelat rini-pən tuk əriə mīmə, “?Nəfrah? ? Kimiə naksorkeikei mə jakarkwətərək-in-pən king kapəmiə ye nai kamarkwao kin uə?”

Kini jif pris minə khamə, “Sisa pisin əmə in king kapəməwə.”

¹⁶ Kini Paelat rimneighan-pən kin Yesu rivən ye kwermiriə, mə mobael minə kape Rom tuk-sarkwətərək-in-pən In ye nai kamarkwao kin.

Mobael minə kimisəsik haktə Yesu ye nai kamarkwao kin

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Kini kharəh Yesu mhavən. ¹⁷ In atuk rinamrəh nai kamarkwao kin, mhatərhav mhavən ikin kirik, kamni kimə Kerhə irə jir. (Ye nəgkiarieren kape nəmə Isrel, kamni kimə Golgota). ¹⁸ Ye kwənmhaan atuatur a in a, kimisarkwətərək-in haktə Yesu ikin ye nai kamarkwao kin. Misarkwətərək-in min yermamə kiraru. Kirik ye nikarin matuk; kirik ye mawor. Kini Yesu rimnəker ye kwerkwan.

¹⁹ Kini Paelat rini, kirai ta nəgkiarieren kirik, karkwətərək-in haktə ye nai kamarkwao kin. Nəgkiarieren a ramni mə, “Yesu, Yemə Nasaret. In King kape nəmə Isrel.” ²⁰ Kini nəmə Isrel khapsaah kimisəvheikin nəgkiarieren a, meinai ikin

19:14: Jon 19:19,21-22
19:14,21

19:17: Luk 14:27

19:19: Jon

a, kimisarkwətərəkɪn haktə Yesu ikɪn, ipakə əmə tuk taon. Kini nəgkiarien a kimirai ye nəgkiarien kape nəmə Isrel, mine ye nəgkiarien kape nəmə Rom, mine ye nəgkiarien kape nəmə Gris. ²¹ Kini jif pris minə kape nəmə Isrel kimnhavən mhani-pən tuk Paelat mhamə, “Takpəh nɪraiyeɪn mə ‘In e king kape Isrel.’ Rhuvə mə takrai mə, ‘Kwən e in ramni mə in king kape nəmə Isrel.’ ”

²² Mərig Paelat rɪmə, “Nɪkam. Yakwərai, yakwərai.”

Mobael minə kimisəwhai neipən kape Yesu

²³ Kini nɪpig mobael minə kwəsək wətərəkɪn-pən ta Yesu ye nai kamarkwao kɪn, kini mhapɪk kafan narɪmnar, kini misəwhai narɪmnar misətu nɪmrɪn kuas, meinai iriə kuas. Mərig kimnhapəh nisəwhaiyeɪn kot apomh kafan. Nɪpərin əmə, yame kɪpəh nɪjirien. ²⁴ Mhani-pən tuk əriə minə mhamə, “To khapəh niseikusien. Pəh kisəsik daes tukun. Yermamə yame rapita, kafan e kot.” Nar e rɪtərhav-pə mor nəgkiarien ye nəkwək wə kape Kughen ruə mor nəfrakisien kɪn, yame ramni mə, “Iriə tukhapɪk ta kafak neipən misəwhai irəriə minə.

Kini misarukɪn daes tukun.” (Sam 22:18) Ror məkneikɪn, mobael minə kimisor əfrakis məknakɪn.

Yesu mine kafan mamə

²⁵ Kini nɪpiraovɪn kuas kimnasərer ipakə tuk nai kamarkwao kɪn kape Yesu. Iriə e: Mamə kape Yesu, mine piauni, mine Meri kirik min, yame in piraovɪn kape Kleopas, mine Meri pisin kirik,

yame in pian Magdala. ²⁶ Kini Yesu rarha-pən məm kafan mamə, mine yermamə kirik kafan yame in rorkeikei pik, kawərer ipakə tukun, kini rini-pən tuk kafan mamə mə, “Pian əpə, kafam en kwajikovə.” ²⁷ Mini-pən tuk kwən a mimə, “Kafam en mamə.” Kini ririkakun ye nipig a, yermamə a kape Yesu raməm huvə pian a rəmhen kin mamə atuatur kafan.

Yesu rimamhə

(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Kini kwasig ikin ye narimnar minə a, Yesu ruirkun mə In rinərkin wok yame rimauə tukun mə tukror. Kini mimə “Yaknəkwakwə.” Rimini məkneikin mə tukror nəgkiarien kirik ye Nəkwəkəwə kape Kughen tukruə mor nəfrakisien kin.*

²⁹ Kini kwaji besin kirik aikin ramkwətə, kwəvipən ta waen əkwahir iran. Kini iriə kharəh neipən kirik, miseires waen kin, misarkis-pən ye nai kirik kamni kimə ‘hisop’ mhavəh-si haktə mhavəhsipən ipakə tuk tikiher Yesu, mə tukrinim. ³⁰ Kini rəpaih əsigəvin waen, mini mimə, “Rinor infamien.”

Kini rivaag-əhu, meighan-pən kin nimraghien kafan, kini mimhə.

Mobael kirik rimnhai nikar Yesu

³¹ Ruauə ye nipig kape napnəpenəyen, tukəni rikwamirkin, Sabat. (Sabat a in nipig ehuə kirik). Kini nəmehuə kape nəmə Isrel kimnhapəh nisorkeikeiyen mə niprai yermamə tukraməker

19:25: Luk 8:2; Jon 20:1,18 * **19:28:** Əm-ru profesu kirik ye Ol Sam 69:21. **19:28:** Jon 17:4 **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4

ye nai kamarkwao kin meriaji-pən Sabat. Ror pən, iriə tiksın kimnhavən misaiyoh Paelat mhamə tukrher-pən kin mobael minə khavən mishoprir-hoprir nihurisir, pəh irisir tukrhimhə aihuaa əmə. Kini nəmə Isrel tukharəh-si ta nıprairisir ye nai kamarkwao kin. ³² Kini mobael minə kimisəkupən mishoprir-hoprir nihu yermamə mir e kawəker ipakə tuk Yesu. ³³ Mhauə ipakə tuk Yesu, misəm mə In ruamhə ta, mhapəh nishopririen nihun. ³⁴ Mərig iriə kirik rimnhai əmə nıkarın kin kwenhao. Əmə aikin, nitawın mine nunu iran, iriu kwis kimıwaiyu miratərhav ye nıkarın. ³⁵ (Kini kwən kirik rinamərer ipakə tukun, məm narimnar minə e kin nimrin. Kini mamni-ərhav nəgkiarien yamə mine raməfrakis. Mamrai-pən ye nəkwəkwə e mə kimıə min takhani nəfrakisien iran). ³⁶ Narimnar minə e kimnhatərhav-pə misor nəgkiarien kirik ye Nəkwəkwə kape Kughen ruauə mor nəfrakisien kin, yame ramni mə,

“To iriə khapəh nishopir-pirien nıkəkrin kirik.”
(*Eks 12:46; Nam 9:12; Sam 34:20*) ³⁷ Kini nəgkiarien kirik min ye Nəkwəkwə kape Kughen ramni mə,

“Iriə tuksarha-pən misəm yermamə yame kimıshai.” (Sek 12:10)

Josef yemə Aramatia, mine Nikodimas, kimıwerkwaig kin nıprai Yesu

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Kini ai, yemə Aramatia kirik, nhagin e Josef, in yermamə kirik kape Yesu. Mərig ramerkwaig kin mə tukpəh nirkunien mə in yermamə

19:34: Sek 12:10; 1 Jon 5:6-8; Rev 1:7 **19:36:** Jon 19: 24,28,37

19:37: Rev 1:7

kafan, meinai ramgïn kïn nãmehua kape nãmə Isrel. Kïni in rïmavən məm Paelat, maiyoh in mə tukreighaan kïn nïprai Yesu. Kïni Paelat reighan kïn, kïni Josef rïvən mïrəhsi-əhu.

³⁹ Kïni Nikodimas e kupan rïmavən yenpïg məm Yesu, in rïkwasig kïn Josef. Mamrur nïtïp kïrik rukwar kïn monar pien pien mir e ‘mir’ mïne ‘alos.’ Nïtïp a rïpam rəmhen kïn toti fo kilo†.

⁴⁰ Kïni iriu kïrərəhsi-ta nïprai Yesu, mïrəuvrïg kïn neipən kïrik e ‘linen.’ Kïni mïwor-pən monar pien pien ye nïpran, raməri-pən əmə norien kape nãmə Isrel tuk nïnïmien yermamə. ⁴¹ Kïni ikin a kïmïruk haktə Yesu ikin, ipakə tuk nəsïmien kïrik. Ye kwənmhaan a, kïmnəpnəpeinə ta ye nïpəg kapier tuk nïnïmien yermamə, məriɡ kïpəh hanə nïnïm-pənien yermamə kïrik aikïn. ⁴² Meinai tukəni rïkwamer kïn, Sabat kape nãmə Isrel, Josef mïne Nikodimas kwhai mïren nar, mïrəmə tukrïnïm aihuaa əmə. Kïni nïpəg kapier a yame kamnïm yermamə ikin ipakə əmə. Ror pən, iriu kwərəhu-pən nïprai Yesu aikïn.

20

Yesu ramragh mïn

(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Ye Sande, yenpïg-enpïg əgkap, rampïgpïg hanə, Meri e pian Magdala rïmavən ye nəpag kapier, kïn məm mə kapier ehua yame kïmukrai əswasïg-pən nïpəg kapier kïn, kïnəsok ta kïn. ² Məkneikin,

19:38: Jon 7:13 † **19:39:** Nəgkïarien kape nãmə Gris ramni “wan hundred litrai;” rəmhen kïn toti fo kilo. **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

raiyyu, mīrerīg mīvən tuk Saemon Pita mine yermamə mīn kīrik kape Yesu, yame Yesu rorkeikei pik in. Kini mīni-pən tuk əriyu mīmə, “Yermamə kīrik ruirəhsi-ərhav nīprai Yesu Yermaru ye nīpəg kapier. Kini yakeinein mə rīmnərəhu hiə nīpran.”

³ Kini Pita mine yermamə kīrik mīn kape Yesu, kīmīratərhav mīravən mə tukwəm nəpag kapier.

⁴ Kīmīwaiyyu pik mīravən, mərig kwərə mir a kīrik rīmnaiyyu məkupan mapitan kīn Pita, mīvən ye nəpag kapier. ⁵ Kini mamrəmīr, mīvaag-pən imə, məm neipən huvə mīnə e kamni kīmə ‘linen,’ yame kīmuvrīg Yesu kīn kəkupən ramswiīn. Mərig rīpəh nīvənien imə.

⁶ Kini Saemon Pita rarə muə mīn, kini mauru-pən apa ye nīpəg kapier, məm neipən mīnə a ramswiīn.

⁷ Kini məm mīn neipən yame kīmuvrīg kapən kapə Yesu kīn kupan. Neipən a, rīpəh nəmīr-pənien tuk neipən tīksīn yame kīmuvrīg Yesu kīn; mərig kīmnarpəvīn-arpəvīn huvə, kukrai-pən ikīpīsin. ⁸ Kini ai yermamə kape Yesu yame rīmnaiyyu məkupan ye Pita, in mīn rīmnauru-pən ye nīpəg kapier, məm narīmnar mīnə a, mamni nəfrakīsien mə Yesu rīmīmragh mīn ye nīmhəyen. ⁹ (Ye nīpīg a, iriyyu kīrapəh nīrarkun-hanə-yen nīprai nəgkiarīen ye Nəkwəkwə kape Kughen yame ramni mə Yesu tukraməkeikei mamragh mīn ye nīmhəyen).*

*Meri e pian Magdala rīmnəkupan məm Yesu
(Mak 16:9-11)*

¹⁰ Kini yermamə mir e kape Yesu kīmīrarerīg mīravən iməriyyu ikīn, ¹¹ mərig Meri in rīmnərər

* **20:9:** Profesi e raməmīr ye Ol Sam 16:10 mine Aes 53:11. **20:9:** Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wok 2:24-28

ipakə tuk nīpəg kapier mamasək. Mamasək əmə məkneikīn, məmrəmīr, mīvaag-pən ye nəpag kapier, ¹² məm agelo mir kīraru apa imə. Neipən kapəriu rhawən pīk. Iriu kaokwətə aikīn kīmnərəhu-pən nīprai Yesu ikīn. Kīrik ramkwətə-pən a kīmirəhu kapən kapə rīvən pən ikīn; kīni kīrik ramkwətə-pən a kīmnərəhu nīhun rīvən pən ikīn.

¹³ Kīni iriu kwaiyoh Meri mīrəmə, “Pian əpə. ? Nakamasək tuk naha?” Kīni in rīni-pən tuk əriu mīmə, “Kwərəhsi-ta nīprai Yermaru kafak, kīni yakneinein mə kīmirəhu-pən hiə.”

¹⁴ Ruīni-ta nəgkiarīen a, marar, marha-pən məm Yesu ramərer aikīn. Məriḡ in rīpəh nīrkunien mə Yesu. ¹⁵ Kīni Yesu raiyoh in mīmə, “Pian əpə. ? Nakamasək tuk naha? ?Nakamarha-kīn pa?”

Məriḡ Meri, rīkīn raməsīk mə ta mə yəsīm kīrik, rīni-pən tukun mīmə, “Yemehuə. Tukmə ik nīmīrəh nīpran, mərəhu ikīn pukaa, hajoun kīn yo pəh yakvən mīrəh.”

¹⁶ Kīni Yesu rīni-pən tukun mə, “Meri.” Məkneikīn Meri rarha-pən, məm, mokrən apomh mīmə, “Raboni.” (Ye nəgkiarīen kape nəmə Isrel, nīpran rīmə, “Yhajoun kafak”).

¹⁷ Kīni Yesu rīni-pən tukun mə, “Takpəh nīrapīen Yo, meinai yakpəh hanə nīvənien tuk kafak Tatə Kughen. Məriḡ ik, yuvən, məm naorahik mīnə mīni-əsahpən tuk əriə mə Yo yaknamreriḡ-pən apa ye rao ye neai tuk kafak Tatə, kīni In mīn kapəmīə Tatə. In Kughen kafak, kīni In mīn kapəmīə Kughen.”

¹⁸ Kīni Meri pian Magdala rīmavən məm nar-mamə kape Yesu mīnə, mīni-pən tuk əriə mīmə, “!

Nəmə minə əpə! Yımnəm Yermaru.” Kını məvsao kın naha nhagin yame Yesu rımını-pən tukun.

Narmamə kape Yesu minə kimisəm In
(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹ Ye Sande, yenaiyu, narmamə kape Yesu minə kimisofugin əriə minə apa ye nimə kırık, kını misətapig tim tim, meinai kimnhagin kın nəmehuə minə kape nəmə Isrel. Məkneikin, Yesu rımauə mərəer ye kwerkwan irəriə, kını mını-pən tuk əriə mə, “Nəmərinyuən tukramarə tuk əmiə.” ²⁰ Kını mhajoun kwermın kın əriə, mine nıkarın. Kimisəm Yesu Yermaru, rıkirıə ragien pik.

²¹ Kını Yesu rını-pən mın tuk əriə mə, “Nəmərinyuən tukramarə tuk əmiə. Kafak Tata rımnher-pə kın Yo, kını ye norien kırıkianə əmə mın, Yo yakamher-ərhav kın əmiə mə takhatərav mhavən ikın minə ye tanımtanə.” ²² Rımını ta nəgkiarien e, mher əpu əriə, mımə, “Havəh Nanmın kape Kughen. ²³ Tukmə nakharısın narmamə tuk təvhagə has kapəriə, Kughen mın tukrıvəh-si ta narpınien kapəriə. Kını tukmə nakhapəh nharısınien narmamə tuk təvhagə has kapəriə, Kughen tukrıpəh nıvəhsi-tayen narpınien kapəriə.”

Tomas rımnəm Yesu kın nımrın

²⁴ Kını yermamə kırık ye narmamə twelef kape Yesu, nhagin e Tomas. Kamokrən kın in kımə Didimas. In rımırkək yenıpig Yesu rımatərhav-pə

20:19: Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 **20:20:** Jon 16:19-22

20:21: Mat 28:19; Jon 3:17; 17:18; 20:19,26 **20:22:** Esik 37:9;

Jon 7:39; Wok 2:38; 8:15-17; 19:2; Gal 3:2 **20:23:** Mat 16:19; 18:18

tuk əriə. ²⁵ Kini in minə tixsin kimnhani-pən tukun mhamə, “Eh. Yimisəm Yesu Yermaru.”

Mərig Tomas rini-pən tuk əriə mə, “Tukmə yakəm tamhek nil kin nimirik mirap, kini mirap tamhek kwenhao ye nikarin, mipini nəfrakisien iran. Mərig tukmə yakpəh nəmien, to yakpəh niniyen nəfrakisien iran.”

²⁶ Kini nəhuakien kirikianə ruə mivən, narmamə kape Yesu minə kimnasəkwətə kwis iriə Tomas ye nəkwai nimə kirik. Misətapig tim tim pawk, mərig Yesu ritərhav-pə mərer ye kwerkwan irəriə mimə, “Nəmərinuyen tukramarə tuk əmiə.” ²⁷ Kini mini-pən tuk Tomas mimə, “Yuə mirap tamhek nil ye kwermik. Mirap tamhek kwenhao ye nikarik kin kwermim. Ni əmə nəfrakisien irak. Nərigien kafam tukripəh norien kiraru.”

²⁸ Kini Tomas rini-pən tukun mə, “Ik kafak Yermaru, mine Ik kafak Kughen.”

²⁹ Kini Yesu rini-pən tukun mə, “Ik nimini nəfrakisien irak meinai ik nimnəm Yo. Mərig yamə mine khapəh nisəmien Yo, mamhani nəfrakisien irak, iriə tukasarə ye nihuvəyen əfrakis.”

Kimirai nəkwəkwə e kimə narmamə tukshatətə əfrakis ye Yesu

³⁰ Yesu rimnor nimtətien minə ripsaah ye nimirik kafan narmamə, yame kimnəpəh niraiyen ye nəkwəkwə e. ³¹ Mərig kimirai narimnar ye nəkwəkwə e mə kimiə takhani nəfrakisien mə Yesu in Kristo, mine in Ji Kughen. Kimirai nəkwəkwə

e mə kimiə takhani nəfrakisien iran, mamhavəh nımraghien rerin.

21

Yesu rımnor nımtätien kırık, kafan narmamə mınə khavi kəmam rıpsaah

¹ Kwasıg ikin ye narımnar mınə e, Yesu ritərhav-pə mın tuk kafan narmamə mınə apa ye nıkar-kar tahik apa Lugun Galili.* Kını mamor əpu In. ² Ye nıpiğ a, narmamə mınə kape Yesu kımnasəriwək kırıkianə. Saemon Pita, mine Tomas e kamokrən kın kımə Didimas, mine Nataniel e yemə Galili, rukwanu kafan kamni kımə Kena, mine ji Sebedi mir, mine yermamə mir kırıru mın kape Yesu. ³ Saemon Pita rını-pən tuk əriə mə, “Yo yakamvən jakaruk kın net.”

Kını khamə, “Inta. Pəh kitawə khavən.” Kını iriə fam kımısəsok pırə ye bot kırık. Mısaruk kın net a mısəriaji reraan. Məriğ khapəh nhaviyen kəmam kırık.

⁴ Kını rınamraan, Yesu ruə mamərer i-fiak; məriğ kafan narmamə mınə khapəh nharkunien mə Yesu.

⁵ Kını In raiyoh əriə mə, “Ah. ?Nakhavi kəmam kırık, uə?”

Məriğ iriə khamə, “Nıkam. Kəmam rıkək.”

⁶ Kını In rını-pən mın tuk əriə mımə, “Intə. Sarko-pən ru kın net e ye matuk, mhavi kəmam tiksın.” Məkneikin, kısarko-pən kın net, mhapık kəmam rıpsaah, rıpsaah, to khapəh nhavi-haktəyen net.

20:31: Jon 3:15; 19:35 * **21:1:** Lugun Galili, nhag pısın kırık e Lugun Tiberias. **21:1:** Jon 21:14; Jon 20:19,26 **21:3:** Luk 5:5
21:4: Luk 24:16; Jon 20:14 **21:6:** Luk 5:4-7

⁷ Kɪni yermamə yame Yesu rorkeikei pɪk in, rɪni-pən tuk Pita mɪmə, “Eh. Yermamə e in en, Yesu Yermaru.” Pita rərig nəgkiarien a, mətəut aihuaa əmə, (meinai ye nɪpɪg a rɪmnamaiyu kopiə kopiə) meiwaiyu ye bot, meiai məsok fiak. ⁸ Kɪni narmamə kape Yesu mɪnə kɪmnhavi fiak bot, mɪsəkəkɪn fiak net yame rukwar kɪn kəmam, meinai bot ramərer ipakə əmə tuk nɪməkəkɪr, rəmhen kɪn wan handred meta.† ⁹ Kɪni mɪsəsok fiak mɪsəm kher nap, kɪni kwənəmtarhe nap ramuək. Kɪni mɪsəm kɪmnəpir kəmam kɪrik. Kɪni bred mɪn apaikɪn.

¹⁰ Kɪni Yesu rɪni-pən tuk əriə mɪmə, “Hapɪk kəmam tɪksɪn yamə mɪne nɪmnhavi, mhapɪk mhauə.”

¹¹ Kɪni Saemon Pita rɪmavən ye bot, kɪni məukəkɪn net məsok fiak. Net a rukwar kɪn kəmam ehua mɪnə, iriə m-fam wan handred fifti tri. Net a rukwar pawk kɪn kəmam, mərəg rɪmɪpəh neikus-eikusien. ¹² Kɪni Yesu rɪni-pən tuk əriə mɪmə, “Hauə, pəh kɪsəvɪgɪn kwis.”

Kɪni iriə kɪrik rɪkɪn rɪpəh nəsɪkɪen mə tukraiyoH In mə, “?Ik pa?” meinai iriə m-fam kwənharkun ta mə In Yesu Yermaru. ¹³ Kɪni Yesu rɪmɪvəh bred mɪvəh-si-pən kɪmi əriə, mɪvəh-si pən mɪn kəmam.

¹⁴ Nɪpɪg Yesu rɪmamhə mamragh mɪn, kɪni in a nɪpɪg yame ror kɪsɪsər kɪn yame In rɪmatərhav-pə tuk kafan narmamə mɪnə.

Yesu rɪmɪvəhsi-haktə nərigien kape Pita, meinai in apa kupan, rɪmɪni m-kɪsɪsər mə reinein Yesu

† **21:8:** Nəgkiarien kape Gris ramni “kiubit tu handred,” rəmhen kɪn wan handred meta. **21:14:** Jon 20:1,19,26

¹⁵ Kĩmĩsəvĩgĩn ta, kĩni Yesu raiyoh Saemon Pita mĩmə, “Saemon, ji Jon. ?Norkeikeiyen kafam tuk Yo rapita norkeikeiyen kape narmamə mĩnə tĩksĩn, uə?”

Kĩni Pita rĩni-pən tukun mĩmə, “Ǝwəh. Yermaru, Ik nakwĩrkun ta mə yakorkeikei pĩk Ik.”

Kĩni Yesu rĩni-pən tukun mĩmə, “Inta. Ik takaməvĩgĩn kwaji sipsip mĩnə kafak.” ¹⁶ Kĩni marar maiyoh mĩn in mĩmə, “Saemon, ji Jon. ?Nakorkeikei Yo?”

Kĩni in rĩni-pən tuk Yesu mĩmə, “Ǝwəh Yermaru. Ik nakĩrkun mə yakorkeikei pĩk Ik.”

Kĩni Yesu rĩni-pən tukun mĩmə, “Inta. Takamarha huvə tuk kafak sipsip mĩnə.” ¹⁷ Kĩni marar maiyoh mĩn yame ror kĩsĩsər kĩn mĩmə, “Saemon, ji Jon. ?Ik nakorkeikei Yo?”

Kĩni Pita, rĩkin rəmhə, meinai Yesu rĩmnaiyoh in m-kĩsĩsər mĩmə, “?Ik nakorkeikei Yo?” Kĩni rĩni-pən tukun mĩmə, “Yermaru. Ik nakĩrkun narĩmnar m-fam. Ik nakĩrkun mə yo yakorkeikei ik.”

Kĩni Yesu rĩni-pən tukun mĩmə, “Ita. Ik takaməvĩgĩn kafak sipsip mĩnə.”

Yesu rĩmĩni-ərhav mə tukhopni Pita

¹⁸ Kĩni Yesu rĩrpĩn nəgkĩarien mĩni-pən tuk Pita mĩmə, “Yakamni-pre əfrakĩs tuk ik mə, apa kupan, nĩpig nĩmnamatamaruə, nĩmĩvəhsi-pən atuk kafam neipən, mameriwək, mamvən aikĩn mĩnə fam yame ik nakorkeikei mə takvən ikĩn. Mərig tukmə naknəhuaru, takhuatuk kĩn kwermĩm,

21:15: Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wok 20:28; 1 Pita 5:2-3 **21:17:** Jon 13:38

kini yarmə kirik tukrivəhsi-pre atuə kin kafam neipən, kini mikir ik nakravən aikin ik nakpəh norkeikeiyen mə takvən ikin.”

¹⁹ Nəgkiarieren e Yesu rımnəkupan mamni-ərhav nımhəyen kape Pita, kini kafan nımhəyen in tukrivəh-si haktə nhag Kughen.

Kini Yesu rımnarar mini-pən tukun mə, “Ita, kwasig kin Yo.”

Yesu mine yermamə yame Yesu rorkeikei pik

²⁰ Kwəriwək miravən, kini Pita rarar marhapən məm yermamə kirik kape Yesu, yame Yesu rorkeikei pik, ramkwasig kin əriu. (Kwən a in a, yame apa kupan, ye nıpig kape Pasova, rımneiwayu mini-pən tuk Yesu mımə, “Yermaru. ?Pa nhagin tukreighaan-pən kin Ik ye kwermi tikmir minə kafam?”)‡ ²¹ Nıpig Pita rımnəm yermamə e kape Yesu, kini raiyoh Yesu mımə, “Yermaru. ?Rhawor ye kwən e?”

²² Kini Yesu rımini-pən tukun mə, “Tukmə Yo yakorkeikei mə in tukramragh əmə mamrırpın meriaji jakrerig-pə min, ik to nakpəh nətərig-pikien tukun. Mərig ik, takaməkeikei mikwasig kin Yo.”

²³ Yesu rımini-pən məknakin tuk Pita, kini nəvsaoyen kirik rəvirh-əvirh ye nəməhuak minə mə yermamə a kape Yesu tukripəh nımhəyen. Mərig pəh nien mə Yesu rımini mə tukripəh nımhəyen. Rımini-pən əmə tuk Pita mımə, “Tukmə Yo yakorkeikei mə in tukramragh əmə mamrırpın

21:19: Jon 13:36; 2 Pita 1:14 ‡ **21:20:** Jon rımini nəgkiarieren e ye Jon 13:23, 25. **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24

meriaji jakrerig-pə mɪn, ik to nakpəh nətərig-pɪkɪen tukun.”

²⁴ Yermamə e kape Yesu, in yermamə kirikianə əmə yame ramni-ərhav narimnar mɪnə e, kini mirai-pən narimnar mɪnə e ye nəkwəkwə e. Kini kitawə kharkun mə nəgkiarien mɪnə e kasəfrakis.

Nəgkiarien infamien kape nəkwəkwə e

²⁵ Kini Yesu rimnor narimnar ripsaah mɪn. Tukmə narmamə khamə tukharai fam narimnar yame In rimnor, nəgkiarien ripsaah, tukreriaji nəkwəkwə ripsaah ripsaah ripsaah. Kwənmhan ye tokrei tanə e to rɪpəh nəmhenien tuk nətə-pənien nəkwəkwə mɪnə e aikɪn.

**Nəkʷəkʷə imərhakə kape kughen: nirpenien
vi
The New Testament in the Southwest Tanna Language
of Vanuatu
Le Nouveau Testament dans la langue sud-ouest Tanna
de Vanuatu**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Southwest Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tanna, Southwest

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

ad9e16d0-33ca-5cbe-ad05-46d1635fa22b